

**T.C.
KADIR HAS ÜNİVERSİTESİ**

**Sosyal Bilimler Enstitüsü
Uluslararası İlişkiler ve Küreselleşme Anabilim Dalı**

Yüksek Lisans Tezi

KÜRESELLEŞEN DÜNYA VE TERÖRİZM

**Hazırlayan: Mehmet Murat Gürel
Öğrenci no: 2005.09.04.003**

İstanbul 2008

**T.C.
KADIR HAS ÜNİVERSİTESİ**

**Sosyal Bilimler Enstitüsü
Uluslararası İlişkiler ve Küreselleşme Anabilim Dalı**

Yüksek Lisans Tezi

KÜRESELLEŞEN DÜNYA VE TERÖRİZM

**Hazırlayan: Mehmet Murat Gürel
Öğrenci no: 2005.09.04.003**

**Tez Danışmanı: Yrd. Doç . Dr. Burak S. Gülboy
Yrd. Doç . Dr. Uğur Özgöker**

İstanbul 2008

ÖZET

Bu çalışma, uluslararası terörizm olgusunu küreselleşen dünya çerçevesinde incelenmiştir. Gerek terörizm gerek küreselleşme tüm boyutlarıyla irdelendiyse de asıl olarak uluslararası terörizm ve küreselleşme ile etkileşimi üzerine odaklanılmıştır. Tarihinde ideoloji, din, milliyetçilik gibi birçok sebepten meydana gelmiş olan terör, dünya çapındaki hızlı gelişmeler ve teknoloji nedeniyle eşitsizlik, adaletsizlik, tatminsizlik ve küreselleşme karşıtlığı gibi nedenlerle ortaya çıkmaya başlamıştır. Bunun sebebini açıklamak amacıyla, terörizm ve küreselleşme öncelikle iki ayrı tanım olarak ele alınarak tanımlanmıştır. Dünyanın modernleşme, teknoloji, iletişim ve ulaşımdaki kolaylıklar nedeniyle küçülmesiyle terörün de yaygınlaştığı, küreselleştiği, şiddetini ve sıklığını arttırdığı görülmektedir. Küreselleşme hem teröre kolaylık sağlamaya başlamış, hem de olumlu etkileri sayesinde önlenmesi yolunda fayda sağlamıştır. Ortaya çıkan terör-küreselleşme bağlantısı bu kapsamda incelenmiş, küreselleşmenin terör üzerine pozitif ve negatif etkileri sorgulanmış, pozitiflere döndürülebilecek etkilerinden söz edilmiştir. Gelişen ve değişen dünyada, terörle savaş için süregelen askeri, diplomatik yollarla beraber, uluslararası birleşim ve hukukun önemi artmıştır. Tamamen ortadan kaldırılması mümkün olmayan terörle savaşın en önemli ayağını uluslararası alanda güçlü bir işbirliği ile hazırlanacak hukuki kural, yaptırım ve cezalar oluşturmaktadır. İşbirliğinin yaygınlaştırılması ve kuvvetlendirilmesi kadar, bu işbirliğinin sürekli oluşu da büyük önem taşımaktadır. Bu çalışmanın amacı, terörizm ve küreselleşmeyi açıklayarak, aralarındaki somut ve kuvvetli bağı göstermek ve terörle savaş için küreselleşmenin de yardımıyla uluslararası ve süreklilik arzeden bir birliğin kuruluşunun önemini vurgulamaktır.

ABSTRACT

This thesis analyzes the concept of terrorism in the age of globalization. Despite both concepts, globalism and terrorism, being studied by its all aspects, mainly the relationship between international terrorism and globalism is concentrated on. Terrorism, which has been motivated by ideological, religious and national reasons all through its history, has added issues to its concern like inequality, injustice, dissatisfaction and anti-globalist movements. In order to clarify this shift in the policies, the concepts of terrorism and globalization are first explained as distinct issues. Terrorism has become global because of modernization, developments in technology, communication and the ease in transportation. Thus, globalization has started to serve terrorism. At the same time, with its positive effects it became helpful in the fight against terrorism. The connection of globalization and terrorism has been explained in this respect. As the previous tools of diplomacy and military measures started to lose their validity, international cooperation and law have emerged as the tool to fight against terrorism. Since terrorism is a phenomenon that cannot be totally abolished, the best way to minimize terrorism is the use of international law, with necessary organizations established to form cooperation at the international level. The main aim of this thesis is to point out to several facts like there being a directly proportional relationship between globalization and terrorism concepts, furthermore continuous, determined international efforts and cooperation is a must and most important tool while fighting against terrorism.

ÖNSÖZ

Çok güncel ve her daim gündemde olan iki ana başlığı ve birbirleri ile ilişki ve etkileşimlerini incelediğim bu tezde, yeterli Türkçe kaynak bulmakta zorluk çektiğimi belirtmek isterim. Küreselleşme ve uluslararası terörizmin tüm etkilerinin yaygın şekilde etkisini gösterdiği ülkemizde konunun alt başlıklarıyla ilgilenen çok sayıda otorite varsa da, tümünü bir arada irdeleyen, inceleyen, yorumlar yapıp, çözümler üreten çok fazla kaynakçaya ulaşmak mümkün olmadı ne yazık ki. Kapsamlı ve güncel yabancı kaynaklardan toparlayıp, kimini olduğu gibi kimini ise yorum katarak tezime eklediğim bilgilerin bu boşluğu doldurmasını amaçladım. Varlığı bilinen, sonuçları tüm dünya ülkelerini yaralayan, çözümsüz kaldıkça büyümeye devam eden ve öncelikli ele alınması gereken birtakım başka dünya meselelerinin önünü kesen uluslararası terörizm gerçeğini, bu gerçeğin tamamen ortadan kaldırılamazlığına rağmen, ancak uluslararası işbirliği ve hukuk çerçevesinde ele alınırsa etkilerinin azaltılabileceğini vurgulamak ve çabaların ivedilik ve süreklilik arzemesi gerektiği konusunda diğer ülkelerle hemfikir olan devlet büyüklerimize konuya daha milliyetçi ve yerel noktadan görmek ve değerlendirmek yerine küresel boyutta katkı sağlayacak etkili adımlar atmak gerektiği konusunda çağrı yapmayı amaçladım. Konuyu irdelerken ülkelerin ortak tanımlar yapmakta, ortak kararlar almakta ya da aldıkları kararları ortak menfaatler doğrultusunda uygulamakta sıkıntılar yaşadıklarını gözlemledim. Mümkün olduğunca Uluslararası İlişkiler teorilerinin güncel yaşamdaki uygulamalarını vurguladım ve konuyu farklı perspektiflerden inceleyerek tezime kattım.

Öncelikle tez konusu seçerken ve başlıkları oluştururkenki yönlendirmeleri, sonrasında tezin hazırlanışı süresince her danıştığım da benden yardımını ve desteğini esirgemediği için sayın hocam Yrd. Doç. Dr. Burak S. Gülboy 'a yürekten teşekkür ediyorum. Kaynak tarama ve çeviriler konusunda bana yardımcı olan sevgili arkadaşım Neptün Oral'a da katkılarından dolayı teşekkür etmek isterim. Tezi hazırlarken gerek teorik ve gerekse güncel uygulamalar konusunda fikir alışverişinde bulunduğum, değerli bilgileri ve farklı bakış açıları ile tezime katkı sağlamış olan tüm eğitimci ve arkadaşlarıma da teşekkür ederim.

Uluslararası huzur, barış ve refahın sağlandığı, pürüz ve sıkıntıların minimuma indirildiği, terörün tükettiği kaynakların başka öncelikli dünya meselelerine aktarılabileceği yarınlar diliyor ve hep beraber çabalamak gerektiğini bir kez daha vurguluyorum.

İÇİNDEKİLER

ÖZET	iii
ABSTRACT	iv
ÖNSÖZ	v
İÇİNDEKİLER	vi
GİRİŞ	1
1 KÜRESELLEŞME KAVRAMI: KÜRESELLEŞMİŞ BİR DÜNYADA YAŞAMAK	4
1.1 KÜRESELLEŞME NEDİR?	7
1.1.1 Küreselleşme Tanımları	11
1.1.2 Küreselleşmenin Tarihi Gelişimi	15
1.1.3 Küreselleşmenin Farklı Alanları	16
1.2 KÜRESELLEŞMENİN KAPİTALİST YANI	19
1.3 KÜRESELLEŞMENİN POZİTİF VE NEGATİF SONUÇLARI	20
1.4 KÜRESELLEŞME VE TERÖRİZM ARASINDAKİ BAĞ	26
2 TERÖRİZM KAVRAMI VE İNCELEMESİ	29
2.1 TERÖRİZM KAVRAMI	29
2.1.1 Terörizm Tanımları	30
2.1.2 Terörizmin Tarihi Gelişimi	34
2.1.3 Terörizmin Grafiği ve Terörist Profili	39
2.1.4 Terörizm Çeşitleri	44
2.2 ULUSLARARASI TERÖRİZM	47
3 TEORİ VE ÖRNEKLERLE KÜRESELLEŞME VE TERÖRİZM	51
3.1 ULUSLARARASI İLİŞKİLERE GİRİŞ	52
3.2 TEORİLERLE ULUSLARARASI İLİŞKİLER	53
3.3 ÇAĞDAŞ DÜNYA SİSTEMİ,SİYASET VE TERÖRİZM	55
3.4 KÜRESELLEŞEN DÜNYADA TERÖR GRUPLARI VE ÖRNEKLERİ	60
4 TERÖRİZMLE SAVAŞ KAVRAMININ ANALİZİ	61
4.1 TERÖRİZMLE SAVAŞIN ALANLARI	62
4.2 TERÖRİZMLE SAVAŞIN YÖNTEMLERİ	78
4.3 KÜRESEL İŞBİRLİĞİ VE HUKUĞUN ÖNEMİ	79
4.4 KÜRESEL İŞBİRLİĞİ KONUSUNDA ENGELLER	85
4.5 HUKUKİ KURALLAR VE UZLAŞILAR	88
SONUÇ	103
KAYNAKÇA	110
ÖZGEÇMİŞ	116

GİRİŞ

11 Eylül, ölenlerin, yaralananların ve korkunç etkilerine maruz kalanların dışında, ayrıca, aynı anda tüm dünyanın şahit olduğu ilk terörist saldırı olması nedeniyle dünya tarihinde önemli bir gündür. Adeta bir film izlercesine milyonlarca insan bu felakete şahit olmuştur. İlk bakışta ne olduğunu fark etmek zor olsa da kısa bir süre sonra olay belirgin hale gelir ve şok, kızgınlık ve nefrete dönüşür. Bu olay olanca trajedisine rağmen, tüm ulusal ve uluslararası kurumların terörizmin gerçekte ne olduğunu ve terörizme karşı ulusal ve uluslararası boyutta elbirliğiyle savaşmaları gerektiğini anlamaları için iyi bir vesiledir.

O günden sonra yaşam sadece politik ve ekonomik anlamda değil duygusal olarak da değişti. Hiç olmazsa insanlar televizyonda izlediklerinin kendi başlarına gelebileceğinin de farkına vardılar. Terörizmle yaşayan ülkeler için 11 Eylül sürpriz değildi çünkü onlar bu tür saldırılarla yaşamaya alışkıydı. Bombalamalar, aydınların öldürülmesi, tehdit ve zorlama yıllardır alıştıkları şeylerdi. Öte yandan güvenli, kendi sınırları dahilinde huzurlu ülkeler, özellikle de bu saldırının hedefi olan ABD terörizmin ne kadar korkutucu olduğunu pek bilmiyordu ve bu olayla sarsıldılar. Bazı ülkeler hedef gibi görülseler de asıl hedef “küreselleşen dünyanın sembolik merkezini” vurmaktı. Böylelikle açıkçası savunmasız insanlar kendi ülkelerinde hedef alınıyordu. 11 Eylül'ün verdiği en önemli mesaj buydu. Dünyanın en güçlü ve zengin ülkesi bile güvende değildi. Bir ülke en gelişmiş ve yaygın istihbarat servisine veya en iyi silah teknolojilerine sahip olabilirdi ancak tahmin edilemeyen saldırganlar her an her ülkeyi vurabilirdi. İşte terörizmin kendince ‘avantajı’ da bu : Tahmin edilemez ve önlenemez

4 bölüm ve sonuçtan oluşan bu tezin analitiksel temel odağı terörizm olacaktır. Araştırma şu can alıcı sorulara yanıtlar arayacaktır : Terörizm nedir ve ne onu bu kadar önemli yapar? Küreselleşme nedir ve terörizmle ilişkisi nasıldır? Terörizm öz ve çeper veya zenginler ve yoksullar arasındaki kültürel ve ekonomik bölünmeyi derinleştiren ve genişleten küreselleşme eğilimlerine bir tepki midir? 11 Eylül saldırılarıyla bir şeyler değiştiyse, değişen nedir? Terörizmle mücadele etmek ve önlemek mümkün müdür? Bu bağlamda atılan uluslararası adımlar nelerdir? Uluslararası hukuk terörizmle mücadeleye yardımcı olabilir mi?

Küreselleşmeyi terörizmi tetiklemek yerine daha az etkili hale getirebilir yönde kullanmak mümkün mü ?

Küreselleşme olgusunu açıklayan ilk bölüm aynı zamanda onun terörizm bağlantılarını da gösterecektir. Enternasyonalizmin tanımı ve kurumların önemini ile başlangıç yapacak, enternasyonalizasyonun gelişiminde teknolojinin önemine vurgu yapacaktır. Farklı açılardan küreselleşmeyi analiz edecektir. Takip eden paragraflarda küreselleşmenin bir süreç mi yoksa proje mi olduğu sorusu irdelenecek ve akabinde küreselleşmenin ekonomik yönleri ele alınacaktır. Küreselleşmenin konsekansı açıklanarak yaygın kapitalist üretim modeli ve bunun kültürel değerlere etkileri incelenecektir. Aynı zamanda Soğuk Savaş ve sonrası arasında terörizmin devamlılığında gerekçeler olup olmadığı tartışılacaktır. Bölüm sonunda ise 11 Eylül saldırısı dikkate alınarak terörizm ve küreselleşme arasındaki ilişki değerlendirilecek, küreselleşmenin pozitif ve negatif tüm sonuçlarına değinilecektir.

Bir sonraki, yani ikinci bölüm, birinci yüzyıldaki bağnazlıklardan başlayarak sonraki oluşumlarına değin terörizmin ne olduğu sorusuna yanıt arayacak. Bu dönem terörizmin dinsel, ideolojik, milli ve anarşik motive edilen eylemlerini içerir. Mevcut örnekler olarak 11 Eylül ve Orta doğu terörizmi kısaca özetlenecektir. Sonrasında teröristin profili ve sosyal yaşamı ele alınacaktır. Modernleşme ve demokrasinin terörizm üzerine etkileri profil bağlamında belirtilecektir. Bir sonraki bölüm terörizm tanımının eksikliği üzerinde duracak ve mevcut tanımlardan bir tanıma gitmeye çalışacaktır. Sonrasında ise uluslararası ve uluslar aşırı terörizm formları, terörizmin küreselleşmeyle ilişkisinde örnekler verilerek terörizm türleri sıralanacaktır.

Terörizm ve küreselleşmeyi analiz etmede kullanılan yaklaşımlarda fark olacaktır. Bu farklılığın nedeni terörizmi tarafsız ve basit bir kavrama indirgeyebilen tek bir tanım olmayışındandır. Terörizm binlerce motivasyonu olabilen bir olgudur. Bu konuda belirsizlik yaratan klasik tanım birine terörist derken diğerine özgürlük savaşçısı diyebilmektedir yani sorunu belirleyecek, açıklayacak evrensel bir tanım yoktur. Terörizmdeki iki taraftan biri eylemi gerçekleştiren diğeri de kurbandır. Küreselleşme bu çalışmanın diğeri bir çerçevesidir. Küreselleşme taraftarları ve karşıtları olabilir ancak her iki taraf da kendi algıları ve fikirleri doğrultusunda tartıştıkları ve hareket ettikleri belirgin tanımsal ilkelere sahiptirler. Yani küreselleşmenin savunucuları ve destekleyicileri vardır ancak spesifik kampları yoktur.

Küreselleşme kasti ve bilinçli bir plan değildir, küresel fikirleri yayan kişi veya gruplar yoktur, gelişmesine yardımcı olan kişiler veya milletler vardır.

Küreselleşme ve terörizm kavramları incelendikten ve bunların ilintisi, etkileşimi gibi konulara açıklık getirildikten sonra, üçüncü bölümde, tezimizin kapsamında yanıtlamaya çalışacağımız sorulara yanıt bulmak için Uluslararası İlişkiler teorilerine yönelinecek; teorilerden çağdaş dünya sistemi, siyaset ve terörizm üçgenine geçiş yapılacaktır. Mevcut sorular gerçekçi, idealist ve yapıcı yaklaşımlara öncelik veren uluslararası ilişkiler teorilerine göre yanıtlanacaktır. Her bir teori kurumun tanımıyla beraber terörizm ve küreselleşme ilişkisiyle açıklanacaktır. Bireysel işlev bu çok uluslu organizasyonlar dahilinde vurgulanacaktır. Entegrasyonda devletlerin ekonomik önemi küreselleşme başlığı altında incelenecektir. Zengin ve yoksul arasındaki fark terörizmin mevcut durumu ışığında gözden geçirilecektir. 11 Eylül saldırıları terörizm ve küreselleşme kavramlarını bağlayan anahtar olayları oluşturduğundan, sonuçları irdelenecektir. Küreselleşen dünya üzerinde varlığı bilinen ve pek çok ülkeye faaliyetleri yasaklanan terör gruplarından bahsedilecek, ülkemiz Türkiye’de faaliyet gösterenler de sıralanacaktır.

Takip eden dördüncü bölümde terörizmle savaş analizi yapıp, savaşın alanları ve yöntemleri üzerinde durulacaktır. Öncelikle hümanist yaklaşım ve işbirliğinin önemli rolü üzerinde durulacak ve yapıcı düşünceler ortaya atılacaktır. Çok yanlılık ve kurumlar bu düşüncüyü destekleyecektir. Uluslararası düzeyde işbirliği istenilen düzeyde var olmadığından bu kavram daha sonraya bırakılacaktır. Güç kullanımındaki çelişkili perspektif de sonraya bırakılacaktır. İşbirliğinin gelişen modelleri çerçevesinde hukuk konuya dahil edilecektir. Hukukun rolü bir miktar açıklandıktan sonra kanuni şartlarda güç kullanımı ve suç üzerinde durulacaktır. Suçun, terörizmin ve terörizmle mücadelede yapılanların uluslararasılaşması, Birleşmiş Milletler sözleşmesi ve kararları ile ilgili metinlere atıfta bulunarak vurgulanacaktır. En üst düzeyde uluslararası işbirliğine duyulan gereksinim ve uluslararası kanuni bir tepki oluşumu için 11 Eylül saldırısına bir kez daha değinilecektir. Son olarak da, terörizme karşı küresel mücadele ve işbirliğinin en yakın tarihli ve en önemli zirvesi olan Avrupa Konseyi, Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı, Birleşmiş Milletler ve Ortak kuruluşlar arasındaki “Üç Artı” formatında ve 14 Şubat 2007 tarihinde Viyana’da gerçekleştirilen yıllık yüksek toplantıda alınan kararlar özetlenecektir.

Sonuç bölümü tezin bulgularını özetleyecektir. Önceki bölümlere istinaden terörizm ve küreselleşme arasındaki pozitif korelasyonu vurgulayacaktır. Küreselleşme hareketleri ve onun kaçınılmaz teknolojik sonuçlarına bağlı olarak terörizmin tamamen yok edilemez bir olgu olduğunu kabullenecek, ancak küreselleşmeyi terörizmi tetikleyen bir olgu olmaktan çıkartıp, ivmesini azaltan bir olgu haline getirmenin amaçlanması gerektiğini önerecektir. Terörizmle mücadelede en iyi yol uluslararası düzeyde işbirliğini geliştirerek en kısa sürede hukuki adımları dikkatlice atmaktır. Terörist oluşum ve olayları tetikleyen faktörleri irdelemek, kişi ve kurumları bu konuda duyarlı kılarak eğitmek, olayları oluşmadan önleyebilmek ve tüm bunları uluslararası hukuk ve işbirliği çerçevesinde gerçekleştirmek asıl amaç olmalıdır.

BÖLÜM 1

KÜRESELLEŞME KAVRAMI: KÜRESELLEŞMİŞ BİR DÜNYADA YAŞAMAK

“Küreselleşme” ya da “globalleşme” ekonomik, sosyal ve kültürel alanlarda yerleşmiş yargıların ve kurumsal yapıların ülkelerin sınırlarını aşarak dünyaya yayılması ve böyle bir boyutta kabul görerek ilgili alanlarda tüm dünyaca benimsenen normların ortaya çıkma süreci olarak tanımlanabilir. Globalleşme, globalizasyon ya da uluslararasılaşma olarak da ifade edilen küreselleşme kavramı, ülkeler arasındaki ekonomik ve siyasal sınırların etkisini kaybettiği, mal-hizmet ve insan trafiğinin daha hareketli hale geldiği, kültürlerin daha derin etkileşimler içine girdiği, herkesin birbirinin ne yapıp ettiğinden haberdar olduğu bir ortamı betimlemektedir. Küreselleşmenin bir nicel bir de nitel yönünden söz edilebilir. Nicelik yönünden küreselleşme ticaret, sermaye akımları, yatırımlar ve insanların ülkeler arasındaki dolaşımında meydana gelen artışı ifade etmektedir ki bu olgu bazen transnasyonalizm (ulus-ötesileşme) veya karşılıklı bağımlılık olarak da anılmaktadır. Nitel yönden küreselleşme ise siyasal, iktisadi ve sosyal süreçleri içerir. Teknolojik gelişmeler ve hükümetlerin giriştikleri deregülasyonlar üretim, ticaret ve finans alanlarında ulus-ötesi ağların kurulmasını mümkün kılmakta, böylece ‘sınırlara tabi olmayan dünya ekonomisi’ ortaya çıkmaktadır (Eşkinat, 1998: 6).

Son on yıllarda baş döndürücü bir hızla gelişme gösteren ulaşım ve iletişim teknolojisi sayesinde ülkeler arasındaki siyasal ve iktisadi sınırlar önemini yitirme eğilimine girmiştir. Dünyanın bir ucunda yaşanan bir olayın etkisi kısa sürede diğer bölgelere de ulaşarak oraları da olumlu veya olumsuz şekilde etkileyebilir hale gelmiştir. Bu yeni ortamda dikkati çeken önemli gözlemler arasında ulusal kültürlerin kendi kapalı sınırlarını zorlaması, ulus devletin önemini kaybetmesi, ekonomilerin birbirine daha bağımlı hale gelmeleri, sınırların ortadan kalkmaya yüz tutması, soğuk savaş dönemindeki politik kutuplaşmaların sahneyi terk etmesi ve hemen her alanda liberal eğilimlerin güçlenmesi bulunmaktadır. Bilgi ve iletişim teknolojisinde yaşanan gelişmeler sayesinde ülkeler ekonomiden siyasete kadar pek çok alanda birbirlerine yakınlaşmışlardır. Bu gelişmeler sonucu dünyanın adeta büyük bir köye dönüşmesi pek çok kişinin ortak kanısı haline gelmiştir.

Küreselleşme ya da global bütünleşme, global entegrasyon, ülkeler arasındaki iktisadi, siyasi, sosyal ilişkilerin gelişip yaygınlaşması, ideolojik ayrımlara dayalı kutuplaşmaların çözülmesi, farklı toplumsal kültürlerin, inanç ve beklentilerin daha iyi tanınması ve ülkeler arasındaki ilişkilerin yoğunlaşması gibi ilk bakışta farklı görünen ancak birbirleriyle bağlantılı olguları içeren bir süreçtir.

Terörizmin başarısı iletişim, ulaştırma, istihbarat ve finans konularındaki gücüne dayanır. Bu alanlardaki gelişme ve ilerlemelere katkıda bulunan ana unsur küreselleşme olmuştur. Küreselleşme olmasaydı, tablo hala 1960'lardan önceki dönemde olduğu gibi olacaktı. Eğer dünyamız küreselleşmeseydi, adam kaçıрма, bombalama ve bunun gibi benzeri terörist hareketler yine var olacaktı, ancak; günümüzün imkanları olmadan, bugünkü kadar uluslararası anlamda etkili ve önemli olmayacaklardı. Küreselleşme terörizmin gelişimini teşvik etmiştir. Tüm olumlu taraflarının yanı sıra, küreselleşme, özellikle internet yardımıyla terörizm yanlılarının ve işbirliklerinin artmasını sağlamış olabilir. Bu bölümde, terörizmin, 11 Eylül olaylarıyla bağlantılı olarak bugünkü evresiyle nasıl bir ilişkisi olduğunun izlerini sürmek amacıyla küreselleşme ele alınıp, incelenecektir. Bu bölümün amacı, küreselleşme ve terörizm arasında çok güçlü bir ilişki olduğu göstermek olacaktır. Enternasyonalizm ulus devletleri arasında anlaşmayı gerektirmektedir. Uluslararası bir örgütün işleyebilmesi için, ulusal menfaatler paylaşılmalı ya da bunlardan ödün verilmelidir. Yeni siyasi kurumlar egemenliği çoğul hale getirmektedir. Rosenau'nun ortaya koyduğu gibi, küresel idare, resmi bir otoriteyle donatılmamış olmasına rağmen, kusursuz şekilde işleyen bir faaliyet sahasındaki düzen mekanizmalarından oluşan bir hükümetten yoksun bir idareyi içerir (Nash, 2000:55). Bu gereksinim enternasyonalizme içsel bir sınır çizmektedir.

Bunun da ötesinde, devlet dışı kurumların ve akımların geleceğin dalgaları olduğuna inanan birçok analist ve çok taraflılığın bu dalgayı daha da ileri götürebileceğine inanan siyasi memur ve gözlemciler, 11 Eylül'den sonra aniden, müdahaleciliğin ve emperyalizmin koruyucusu ve vekili olan devletin dirilişiyle yüz yüze getirilmişlerdir (LaFeber, 2002:2). Birçok ulusal birim içinde ortak tek bir çıkar oluşturmanın takibini kolaylaştırmak için milletler üstü örgütler kurulmuştur. Ulusal örgütler ulusların arasında uyuma ihtiyaç duyarken, milletler üstü örgütler uluslara intifa hakkına ihtiyaç duymaktadırlar.

Oysa teknolojiadaki değişimler devletlerin birçok alandaki egemenlik kontrolünü tehdit etmiştir. Bazı durumlarda teknoloji, radyo yayını ve sermaye akışı gibi somut olmayan

milletler üstü hareketleri kolaylaştırmıştır. Bazı durumlarda ise teknoloji, ya ulaştırma ücretlerini düşürerek ya da sermaye teçhizatını standartlaştırarak coğrafi konumun önemini azaltmıştır. Karşı karşıya olduğumuz meydan okuma, her türlü mevcudiyetin ve insanların bilgiye sınırsız ulaşımı ve bunu her türlü amaç için kullanabilme yetenekleridir. Küreselleşmenin yardımıyla teröristler de bundan yararlanmaktadırlar. Teknoloji aracılığıyla oldukça kısmi bir şekilde birleştirilmiş bir dünya ortak bilinçten veya ortak dayanışmadan yoksundur. Dünya pazarı yaratma konusunda bile isteksiz olan devletler tüm bunları, özellikle de dünya vatandaşlığı bilinci yaratmayı kendi başlarına beceremeyeceklerdir.

1.1 KÜRESELLEŞME NEDİR?

Küreselleşme, askeri yeteneklerin küresel yayılışını, telekomünikasyonun dünya çapındaki genişlemesini ve ulusal servetin gitgide daha da adaletsiz hale gelen dağılımını içeren küresel sahaya yayılmış tüm siyasi içerikli gelişmeleri içerir. Terörizm tüm bunları kullanmaktadır. Küreselleşme, teknoloji, ekoloji, beyaz perde, sağlık, hızlı yiyecek ve diğer tüketici mallarını kapsamaktadır ve sadece sosyal bilimlere değil, aynı zamanda doğa bilimlerini, insan bilimlerini ve mimarlık, hukuk ve tıp gibi profesyonel alanları da içerdiği için disiplinler üstü sayılmaktadır. Küreselleşme kavramına ya da onun tezgâhlarına karşı koyan gruplar olmasına rağmen, dünya üzerindeki vatandaşlar beklenen gelecek için onun kurallarına göre yaşamak zorundadırlar. Faruk Örgün'e göre, sanayileşme gibi küreselleşme de insan yaşamının kaçınılmaz bir gerçeğidir. Küreselleşme hızlandıkça, karşıt grupların hareketleri de artmaktadır. İnsanlık, feodal dönemden sanayi dönemine geçtiği süreçte çok fazla güçlük çekmiştir. Bugün zenginlerin dünyası yoksulların dünyasına televizyon düğmesi kadar yakın olmakla beraber, maddi anlamda aslında diğer galaksiler kadar uzaktır. Dünya hiç bir zaman böylesine katı bir ikiye bölünme yaşamamıştır ve aradaki boşluğu kapatmak da hiçbir zaman çok zor olmamıştır (Örgün, 2001:46).

Küreselleşme çoğunlukla, malların ulusal dolaşımının ve özellikle yatırımın serbest bırakılması, hacim anlamında hızlanma ve artış ve bu hızlanma ve büyümeye paralel olarak teknolojik bir devrim olarak algılanmıştır. Aslında küreselleşme çok katmanlı karmaşık bir kavram ve sosyal bir olgudur. Prensip, coğrafi özelliklerinin ortaya koyduğundan daha fazlasını vaat etmemektedir: Dünya üzerindeki insanlar ve yerler, sermayenin, malların, bilginin, fikirlerin ve insanların gitgide artmakta olan milletler üstü akışlarının bir sonucu

olarak daha geniş ve daha yoğun bir biçimde birbirlerine bağlı hale gelmektedirler (Kalb, 2000:1). Giddens küreselleşmeyi, kendisinin, zaman-yer uzak etkisi içerisinde gömülü kalmış sosyal ilişkilerin yeniden yüzeye çıkarılması ve bilginin dönüşümlü tahsisatı olarak adlandırdığı çağdaşlaşma dinamiklerinin bir sonucu olarak ele almaktadır (Nash, 2000:65). Küreselleşmeye yol açan sebepler, iletişim ve bilgi teknolojisi devrimi, Sovyet Cumhuriyetin parçalanması ve Soğuk Savaşın sona ermesidir ve Soğuk Savaşın bitmesi bu süreci hızlandırmıştır.

Mehmet Ali Civelek küreselleşmenin üç tanımının arasındaki farkların altını çizmektedir. Küreselleşme, Soğuk Savaş dönemine ait siyasi ve ekonomik düzenlerin tamamen ortandan kalktığı yeni bir çağın başlangıcı anlamına gelen tarihi bir olgudur. Bu tanıma kabul edenlere göre; küreselleşme, süper güçler arasındaki güç dengesinin Birleşik Devletler lehine değişmesi anlamına gelir. Küreselleşmenin ikinci tanımı, pazarın serbestleşmesi, özelleştirme, devletin ekonomiye müdahale etmemesi, artmakta olan uluslararası yatırımlar ve dünya ticari pazarının bütünleşmesi gibi çok sayıda ilintili gelişmeyi kapsamaktadır. Bu inancın yandaşları küreselleşmeyi yeni tarihi bir çağ olarak kabul etmemektedirler. Tam aksine, değişen tek şey bu oluşumun hızıdır. Küreselleşme, ekonomik alanlarda olduğu kadar sosyal alanlarda da kendini gösteren yeni bir olgudur. Bu yüzden; ulusal sınırların ötesinde teknoloji ve üretimin bütünleşmesi, emek piyasasında uzmanlaşmak için yapılan girişim ve dünyanın tek bir pazar olma yolunda attığı adımlar anlamına gelen karşılıklı bağımlılık gibi ifadelerin hepsi küreselleşme olgusunu açıklamaktadır (Civelek, 2001:162).

Küreselleşmenin üç tane de boyutu vardır. İlki; teknoloji, bilgi, ticaret, yabancı yatırım ve uluslararası ticari faaliyet gibi alanlarda son dönemde gerçekleşen devrimlerden kaynaklanan ekonomik küreselleşmedir. Başrol oyuncularını, şirketler, yatırımcılar, bankalar, özel hizmet sanayileri, devletler ve uluslararası örgütlerdir. Kapitalizmin bu mevcut şekli, randıman ve adalet anlayışı arasındaki çok önemli bir ikilemi büyük bir soru işareti olarak ortaya koymaktadır. Şirketlerin bütünleşmesi ve uzmanlaşması toplam serveti arttırmayı mümkün kılmaktadır ancak; katkısız kapitalizmin mantığı sosyal adaletten yana değildir. Kültürel küreselleşme, birlikte ele alındıklarında kültürel malların akışını teşvik eden teknolojik devrim ve ekonomik küreselleşmeden ortaya çıkmaktadır. Kilit seçim homojenizasyon ve çeşitlilik arasında yapılandırılır. Sonuç hem dünyanın büyümesinin bozulması hem de tekdüzeliğe karşı bir tepki olarak kendini göstermektedir. Siyasi küreselleşme ise, diğer ikisinin bir sonucudur.

Sosyo-kültürel açıdan ise globalleşme; demokrasi, insan hakları, özgürlük, çevrenin korunması, uyuşturucu, terör, organize suçlarla mücadele gibi tüm insanları ilgilendiren konuların uluslar üstü düzeyde ortak bir platforma taşınmasını ifade etmektedir. Globalleşme, dünyadaki toplumları, ortak bir kültürü-batı kültürünü- benimsemeye yönlendirmektedir. Ancak farklı kültürlere sahip tüm toplumların, batı kültüründen etkilenseler de, varolan kimliklerini tümenden terk ederek Batı kültürünü kabullenmelerini beklemek hayalcilik olacaktır. Her ne kadar tüm insanlığın ortak bir kültür etrafında birleşmesi, dünya genelinde tüm insanların yakınlaşmasını sağlayacak olsa da, bu konuda her toplumun kendi kültürel değerlerine sahip çıkmak ve korumak isteyeceği, kültürel globalleşmeye direnç göstereceği açıktır. Milli değerleri ve kültürü koruma çabasına rağmen, batılı ülkelerin damak tadından tutunuz da giyim kuşamına, sosyal yaşam tarzına, hayatı algılayış ,yaşayış ve tepki veriş şekline kadar geniş bir yelpazedeki zevk ve tercihler giderek homojenleşmektedir. İstanbul'da yaşayan ailelere, iki yaşındaki bebekleri için "Teenage Mutant Ninja Turtles" ayakkabıları aldırın veya ilkokul çocuklarına "Nike" ayakkabılara sahip olma dürtüsü veren güç nedir? Dünyada milyonlarca insan Amerikan piyasasının yan ürünleri olan plaklara, videolara, tişörtlere ve benzerlerine, neden bu kadar çok zaman ve para harcıyor? İranlı gençler neden kırbaç yemek pahasına gizlice disko müziği dinlemekte, çadırlarının altında bile olsa blucin giymektedirler? Amerikan pop kültürünün içeriğinde dünyanın her yanındaki insanların hayallerine seslenen bu olağanüstü yan nedir?...vb. sorular tüm dirence rağmen homojenleşmenin hızını göstermektedir. Liberal bir perspektiften bakıldığında kültürel globalleşme, dünyada barış ve huzurun sağlanmasına katkıda bulunabilecek iken; milliyetçi-muhafazakâr perspektiften bakıldığında kültürel globalleşme, ulusal kültürlerin yok olması anlamına gelmektedir.

Globalleşme, bir yandan yerel farklılıkları minimize ederek ortak bir kültür ortaya çıkarırken diğer yandan da global köyün içinde 'alt köy'lerin ortaya çıkmasına zemin hazırlamaktadır. İnsanların ulusal/yerel değerlerini bir tarafa bırakmadıkları gibi köklerine daha sıkı sarılmalarına ve bölgesel blokların ortaya çıkmasına yol açarak adeta bir 'global paradoks' yaratmaktadır (Gürses 1998:55). Kültürel globalleşme, değişime ayak uyduramayan, değişim talebiyle baş edemeyen ve yahut da değişimi benimsemek istemeyen kesimlerin kendi iç dünyalarına kapanmalarına ya da seslerini farklı şekilde duyurma çabalarına neden olabilecektir. Ayrıca globalleşme sürecinde, değişime ayak uyduramayanlar ya da bunu başaramayanların kimlik krizi ile karşı karşıya kalmaları ve sonuçta da globalleşmeye karşı

mücadeleye girişebilmeleri ihtimali de vardır. 1970'li yıllardan sonra dünyada bir taraftan dini ve milli akımların güç kazanması, diğer taraftan da bölgesel blokların artması bunun bir göstergesi sayılabilir. Dolayısıyla kültürel globalleşmenin bir anti-globalleşme süreci ortaya çıkarması olasılığı da bir hayli yüksektir. Bu tür kutuplaşmaların terörist faaliyetlere yol açtığı da bir gerçektir. Kimlik korumak ve hiç değişmemek adına yenilikçilere karşı savaş açılmakta, bu radikallik gerek ulusal gerek uluslararası terörist faaliyetlere baz oluşturan konular arasında önemli bir yer tutmaktadır.

Önemli olan yeniliklere ve gelişimlere adaptasyon sağlarken varolan kültürü yozlaştırmamak, değerlere sahip çıkmak ve sosyo-kültürel globalleşmeyi bir "kopya" olmak değil de ülkelerin, birbirlerini kültürlerini daha yakından tanıyacakları ve uzun dönemde dünya refahına ve barışına katkıda bulunabilecekleri bir sosyo-kültürel etkileşim olarak realize etmektir.

Küreselleşmeden kaçınmak ya da küreselleşmeyi tersine çevirmek mümkün değildir. Bu noktada altı çizilmesi gereken gerçek, küreselleşmenin hiç kimsenin veya hiç bir ülkenin tek başına kontrol edebildiği bir süreç olmadığıdır. İçinde her meslekten milyonlarca insan ve her kıtadan iki yüze yakın ülkenin rol aldığı, her birinin kendi çapında katkıda bulunduğu devasa bir değişim ve gelişim sürecidir. Öyleyse sorulması gereken asıl soru küreselleşmeden kaçınmanın, bu süreci tersine çevirmenin mümkün olup olmadığıdır. Doğru soru tek başına kontrol edemediğimiz, ama kaçınılmaz olarak sonuçlarında etkilendiğimiz küreselleşmenin getireceklerinden optimum ölçüde nasıl yararlanmak mümkündür sorusudur. Bir diğer deyişle asıl önemli soru, küreselleşmenin risklerini en aza nasıl indirip, kazançlarından ya da fırsatlarından azami ölçüde nasıl yararlanabileceğimizdir.

Küreselleşme sürecinin olumlu sonuçlarından azami ölçüde yararlanmak ve olumsuz taraflarından en az derecede etkilenmek açısından hem bireylere, hem de devlete önemli görevler düşmektedir. Bireyler sivil katılım düzlemlerinde aktif olarak devreye girmeli, hem kendi bireysel gelişimi, hem de toplumsal iyileşmeye en üst düzeyde katkıda bulunabilmek amacıyla düşünsel ve eylemsel sürekli bir çaba içerisinde olmalıdır. Küreselleşme, bir süreç, bir olgudur. iyiliği, ya da kötülüğü belki tartışılabilir ama, kaçınılmazlığı ortadadır. Bu çerçevede, bütün dünyayı etkileyen bu oluşumun, sonuçlarını iyi kestirmek ve ona göre davranmak çağdaşlığın ve güncelliğin bir gerekliliği olarak ortaya çıkmaktadır.

Bir toplumu oluşturan bireylerin ve grupların dil, din, ırk, tarih, coğrafya açısından farklı kökenlerden gelmesine dayanan çok kültürlülük, tek bir siyasal birim halinde ve ortak sınırlar içinde yasayan toplumlarda söz konusudur.

Bu farklılıklar, kimi zaman, çöken Sovyetler Birliğinde, ya da bugünkü Amerika Birleşik Devletlerinde olduğu gibi, değişik milletlere mensup insanların bir arada yaşaması biçiminde de görülebilir. Bu iki ülkedeki deneyimler, aslında çok kültürlülük kavramının siyasal sonuçları açısından da oldukça öğretici olmuştur. Toplumdaki çok kültürlülük olayını, bireysel özgürlükler bazında genel toplumsal ve siyasal yapının bir parçası olarak algılayan ABD oldukça başarılı bir uygulama ile, hem siyasal kimliğini hem de özgürlükleri koruyan bir çizgi izlemiştir. Buna karşılık, Sovyetler Birliği, bireysel özgürlükleri hemen hemen yok sayarak giriştiği deneyim çerçevesinde, sistemin karşılaştığı başka tür zorlukların sonunda, dağılıp gitmiştir. Sovyetler Birliği ve Yugoslavya deneyimleri, bize, bireysel özgürlüklerin güvencede olmadığı sistemlerde, farklı kültürel kimliklerin korunmasının ve geliştirilmesinin, ister üniter ister federal devlet yapıları çerçevesinde olsun, olanaklı olmadığını göstermiştir. Bireysel özgürlüklerin güvence altına alınarak, "anayasal bir vatandaşlık bağı" çerçevesinde geliştirilemediği siyasal varlıklar, bütünlüklerini koruyamamaktadır (Kongar 2001:40). Aynı şekilde küreselleşme sürecinde ülkesel değerlerini ve özgürlüklerini koruyamayan ya da entegre olmayı tümenden reddeden ülkeler ve bu ülke toplumları da siyasi varlıklarını, kimliklerini ve bütünlüklerini koruyamayacaklardır.

1.1.1 Küreselleşme Tanımları

20. yüzyılın sonlarında sosyal, ekonomik, politik ve kültürel alanda dünyada esen değişim rüzgârları; devletleri, şirketleri ve bireyleri hızla etkisi altına alarak, yeni bir dünya düzeninin kurulmasına yol açmıştır. Dünya hızla değişmektedir. Eski değerler, eğilimler yerini yenilerine bırakmaktadır. Bugün hiçbir ülke bu değişimin dışında kalmak, bildiğini okumak gibi bir lükse sahip değildir. Bilgi teknolojisindeki devrim, ülkeleri birbirleriyle daha yakın ilişkiler kurmaya ve dünyadaki eğilimleri yakalamaya zorlamaktadır. Artık ülkeler dışa kapalı bir ekonominin günümüz dünyasında yeri olmadığını anlamışlardır. Bugün hiçbir ekonomi kendi kendine yeterli olamaz. Kendini global dünyaya açmayan bir ekonomi, değişimin gerisinde kalır ve gelişemez. Bunun bilincine varan ülkeler, ulusal ekonomilerini dünyaya açmaya; mal, emek ve sermaye hareketlerinin sınır tanımadığı dünyada bir yandan

uluslararası rekabet yarışında öne geçmeye, diğer yandan rekabet güçlerini arttırmak için ekonomik işbirliğine ve bölgesel birleşmelere ağırlık vermeye başlamışlardır.

Teknoloji ve iletişim teknolojisindeki devasa gelişmeler ülkeleri ekonomiden, siyasete kadar pek çok alanda birbirlerine doğru iyice yakınlaştırmıştır. Teknolojik gelişmeler ve bunların ortaya koyduğu iletişim ve bilgi ağındaki ilerlemeler dünyayı adeta 'global bir köy'e dönüştürmüştür. Bu süreçte telekomünikasyon ve ulaşım teknolojisindeki gelişmeler lokomotif işlevi görmektedir. Bu yakınlaşmanın temelinde ekonomiden kültüre, siyasete kadar pek çok alanda ülkelerin birbirlerine yaklaşmasını sağlayan globalleşme süreci yatmaktadır. Bu süreçte sermaye, işgücü, teknoloji ve bilgi sınır tanımaz hale gelmiştir. Ayrıca, globalleşme sürecinde demokratikleşme, hukukun üstünlüğü, çevrenin korunması, terörizm ve organize suçlarla mücadele, insan hakları ve liberalleşme gibi evrensel değerler de ön plana çıkmaktadır. Bütün bu gelişmeler bir taraftan ulusal ekonomi, ulusal siyaset, ulusal kültür kavramını rafa kaldırmakta, diğer taraftan da ulus-ötesi çıkar gruplarını ortaya çıkarmakta ve değişik ülkelerden, hatta kıtalardan, insanları birbirlerine bağımlı hale getirmektedir. Globalleşme sürecindeki tüm bu gelişmeler, ülkeleri dünya standartlarında mal, hizmet ve bilgi üreten bir toplum olmaya doğru sürüklemektedir.

Berlin Duvarı'nın 1989 yılında çöküşünün ardından, 1990'lı yıllardan itibaren hemen her alanda sıkça karşılaştığımız globalleşme sözcüğü, günümüzde sadece ekonomik bir kavram olarak değil, içinde bulunduğumuz uluslararası sistemi tanımlamak için de kullanılmaktadır. Gerçek anlamı tamamıyla anlaşılmadan ve tartışılmadan, bütün dünyada olumlu veya olumsuz tepkilere yol açan bir sözcük olan globalleşmenin bir şanssızlığı da, Soğuk Savaş'ın sona ermesinin ardından, dünyada bu kelimeyi sıkça kullanmaya başlayan siyasetçilerin izledikleri politikalarla özdeşleştirilmiş olmasıdır. Bu yaklaşımın doğal sonucu olarak, globalleşmenin ne anlam ifade ettiği tam anlaşılmadan, hakkında olumlu veya olumsuz değer yargıları oluşmuştur.

Çağımızda, dünyada yaşanan en önemli değişimlerden biri "globalleşme" dir. Globalleşme, "ülkeler arasındaki ekonomik, siyasi, sosyal ilişkilerin yaygınlaşması ve gelişmesi, ideolojik ayrımlara dayalı kutuplaşmaların çözülmesi, farklı toplumsal kültürlerin, inanç ve beklentilerin daha iyi tanınması, ülkeler arasındaki ilişkilerin yoğunlaşması gibi farklı görünen ancak birbirleriyle bağlantılı olguları içeren, bir anlamda maddi ve manevi değerlerin

ve bu değerler çerçevesinde oluşmuş birikimlerin milli sınırları aşarak dünya çapında yayılması” anlamına gelmektedir.

Globalleşme, ülkeler arasında mal, hizmet, uluslar arası sermaye akımları ve teknolojik gelişimin hızlı bir şekilde artmasını ve serbestleşmesini ve bunlar sonucu ortaya çıkan ekonomik gelişmeyi ifade eder. Birbirleriyle mal işlemleri, çeşitliliği, değer artışları, hizmetler, uluslar arası sermaye akımları, teknolojinin çok hızlı ve yaygın bir şekilde yükselmesi ve bu sayılanların ülkeler arasında giderek serbestleşmesi sayesinde ekonomik gelişmeyi ifade eder

Globalleşme, siyasi, ekonomik ve sosyo-kültürel değişimleri kapsayan çok yönlü bir süreçtir. Siyasi açıdan globalleşme, devletin rolü ve görevlerinin yeniden tanımlanması şeklinde karşımıza çıkmaktadır. Globalleşme sürecinde, ulus devletin hakimiyeti sarsılmış, devletin etkin ve sınırlı bir yapıya kavuşturulması gereği yoğun bir şekilde tartışılmaya başlanmıştır. Bununla birlikte, ulus-devlet halen ülke içinde gerçekleştirdiği uygulamalar, yaptığı düzenlemeler ve izlediği politikalarla ülke potansiyelini geliştirme veya israf etme konusunda belirleyici bir rol oynamakta ve bu da globalleşme süreci üzerinde etkili olmaktadır.

Sosyo-kültürel açıdan ise globalleşme; demokrasi, insan hakları, özgürlük, çevrenin korunması, uyuşturucu, terör, organize suçlarla mücadele gibi tüm insanları ilgilendiren konuların uluslar üstü düzeyde ortak bir platforma taşınmasını ifade etmektedir. Globalleşme, dünyadaki toplumları, ortak bir kültürü, Batı kültürünü benimsemeye yönlendirmektedir. Ancak farklı kültürlere sahip tüm toplumların bu kimliklerini terk ederek Batı kültürünü kabullenmelerini beklemek hayalcilik olacaktır. Her ne kadar tüm insanlığın ortak bir kültür etrafında birleşmesi, dünya genelinde tüm insanların yakınlaşmasını sağlayacak olsa da, bu konuda her toplumun kendi kültürel değerlerine sahip çıkmak ve korumak isteyeceği, kültürel globalleşmeye direnç göstereceği açıktır.

Ekonomik globalleşme ise; teknolojik devrimle birlikte, GATT, WTO ve IMF gibi uluslararası kuruluşların çabalarıyla dünya ekonomisinde sağlanan liberalleşme hareketleri, ülkelerin hızlı ve sürdürülebilir ekonomik kalkınmayı gerçekleştirmede piyasa ekonomisinin önemini kavramaları, uluslar arası firmaların sınır-ötesi satış yapma ve maliyeti düşürmek amacıyla daha ucuz kaynak sağlama istekleri gibi faktörlere bağlı olarak ortaya çıkmıştır.

20. yüzyılın sonlarında gerçekleşen teknoloji devrimi, dünya ekonomisinde başta globalleşme olmak üzere hızlı ve köklü değişimlerin yaşanmasına yol açmıştır. Bu değişimleri değerlendirebilmek için öncelikle yaşadığımız teknoloji devriminin özelliklerini incelememiz gerekiyor. Çağımızın teknoloji devrimi öncekilerden iki açıdan ayrılmaktadır. Birincisi, dünyanın halen yaşadığı teknolojik devrimde, yeni teknolojinin hem girdisi hem de çıktısı bilgidir. Yeni teknolojiler, toplumsal hayatın her alanındaki bilgilerin işlenmesiyle ortaya çıkan yeni bilgi ve mikro elektronikteki buluşlardır. İkincisi ise bu yeni teknolojik devrim ortaya çok fazla yeni ürün çıkarmamakta, esas olarak yeni mal türlerinden ziyade üretim sürecini değiştirmektedir. Çağımızın bilişim ve iletişim devrimi, üretim, dağıtım, ulaşım ve yönetim sistemlerinin köklü bir değişimi sonucunu doğurmuştur. Bugün ekonomik globalleşme olgusunun arkasında üretim süreçlerini, çalışma koşullarını, iş organizasyonunu ve şirket yapılarını büyük ölçüde değiştiren bilgi teknolojisindeki bu büyük sıçramanın olduğu açıkça görülmektedir .

Küreselleşme bir çeşit dünyalı olma veya dünyalılaşmadır. Bugün iktisadi bakımdan insanlar gruplar, toplumlar ve devletler birbirine daha bağımlı hale geliyorlar. Uluslararası ortak şirketlerin kurulması büyük şirketlerin "evlenmeleri", yabancı sermaye teşvikleri, borsa banka alım satım işlerinin internette hemen halledilmesi, teknolojinin hızla gelişmesi ve yaygınlaşması, mamulünün dünyanın her yanında alınıp satılması, batı kültürünün biliminin, hayat tarzının evrenselleşmesi, iletişim araçlarının yaygınlaşması ve belli merkezlerden kontrol edilebilir hale gelmesi milli devletlerin milletlerarası mali ve finansal kuruluşların kontrolüne girmesi, liberal demokratik ekonomik sistemin bütün dünyada hakim ideoloji haline gelmesi ve benzeri pek çok gelişme küreselleşme sürecinin hızla devam ettiğini ve geliştiğini gösteren belirtiler olmaktadır (Aydın, 2002:11-23).

1.1.2 Küreselleşmenin Tarihi Gelişimi

Kuzeyde bütünleşmeye karşı, güney ve doğuda ise bölünmeye karşı eğilimler daha büyük olmasına rağmen, dünyanın dört bir yanı bölünme ve bütünleşmenin bir şekilde kaynaşmasıyla şekillenmiştir (Kaldor, 1999:11). Kuzey ve güney arasındaki bölünme yeni bir olgu değildir. Küreselleşme asırlardır varlığını sürdürmektedir. Bazılarına göre küreselleşmenin günümüzde içinde bulunduğu evreyle ilgili yeni hiçbir şey yoktur ve başlangıcından bu yana kapitalizm hep küresel bir olgu olmuştur. Sadece sömürgeciliğin sona ermesi ve özellikle Soğuk Savaşın son bulmasıyla hız kazanmıştır. Ancak küreselleşmenin ne zaman başlamış olduğuyla ilgili bir fikir birliği mevcut değildir. Küreselleşme Türklerin birleştirilmesi gibi oluşumları da içermektedir. Küreselleşme sürecinde duraksamalar olmuştur. Devletlerin siyasetlerindeki değişimler yüzünden küreselleşmenin devamlılığında engellerle karşılaşmıştır. Örneğin; Soğuk Savaş esnasında Doğu ve Batı Almanya arasındaki ilişkiler yasaklanmıştır. Bazı yazarların iddia ettiği üzere, küreselleşmenin başlangıcı yüz ila beş yüzyıl öncesi arasındaki kısa aralığa denk gelmektedir ve son on yıllık süreçte önceden tahmin edilemeyecek boyutlara ulaşmıştır (Scholte, 2000:19). "Her şey Değişir" tezinin yandaşları, mevcut kuşağın öncesini göz önüne almamaktadırlar ve küreselleşmenin tamamen güncel bir tarihi dönüm noktası olduğunu düşünmektedirler. Bir diğer uçta ise, "her şey aynı kalır" tezinin yandaşları, çağdaş gelişmelerden geçmiştaki gelişmelerin önemini vurgulamakta ve geçmiştaki küresellik başarılarının günümüzde tanık olunanlara benzer bir önem ve yoğunluk derecesine sahip olduklarını öne sürmektedirler (Scholte, 2000:62). Günümüzün hızlanmış küreselleşmesi, belli açılardan savaşların azalmasıyla, maddi zenginliğin artışıyla ve yeni kültürel fikirlerin ortaya çıkışıyla ilişkilendirilebilir. Diğer yandan egemenlik sınırlarının ihlalindeki artış ise, daha yıkıcı askeri yeterliliklerle, süregelen yoksullukla ve finansal dengesizliğin artışıyla ilişkilendirilebilir. Aslında tüm bu problemler küreselleşmeden değil, günümüze kadar gelen küreselleşmenin altında yatan belirli sebeplerden kaynaklanmaktadır (Scholte, 2000:208). 1980 ve 90'ların küreselleşmesi bilgi teknolojilerindeki devrimin ve iletişim ve veri aktarımındaki önemli gelişmelerin bir sonucu olarak tanımlanabilecek nitelik açısından çok yeni bir olgudur (Kaldor, 1999:3). Günümüzün küreselleşmiş çağlarından biri olan 1980'ler ve 1990'lar boyunca özellikle Afrika ve Doğu Avrupa'da örgütlenmiş şiddetin yeni bir çeşidi ortaya çıkmıştır. Mary Kaldor, bu şiddet çeşidini 'yeni savaş' olarak ortaya koymaktadır (1999:1). Yeni savaşlar, politik, ekonomik, askeri ve kültürel alanlardaki küresel birbirine bağlılığın yoğunlaşması anlamına gelen

küreselleşme olarak bilinen süreç bağlamında ele alınmalıdır. Yeni savaşların amacı, daha önceki savaşların jeopolitik ve ideolojik amaçlarının aksine kimlik politikasıyla ilintilidir (Kaldor, 1999:6). Bu savaşların stratejik amacı, toplu katliam, zorunlu göç ve politikadan psikolojiye ve ekonomiye kadar uzanan sindirme teknikleri gibi çeşitli yöntemlerle nüfusun ihracıdır.

1.1.3 Küreselleşmenin Farklı Alanları

Küreselleşme hem bir tanım hem de bir tariftir. Ayrıca sürekli olarak düşünceyi, politik saptamayı ve uygulamayı yöneten, bir ideoloji ve aynı zamanda da bir açıklama olarak işlev görmektedir. Kapitalist gelişmelerin dinamikleri tarafından üretilen değişimler karmaşası yanında, bu gelişimle ilişkili olan değerlerin yayılmasını ve kültürel uygulamaları da tanımlar. Muhammed Ayoob'a göre küreselleşmenin yandaşları, özgür ekonomi ve küresel toplum, teknolojik ve buna benzer gelişmelere gerektiğinden fazla önem vermekte ve devletin esnekliğini küçümsemektedir. İnsan güvenliği ve devlet güvenliği arasında bir ikiye bölünme vardır. Ancak, insan güvenliği devlet güvenliğinden ayrı olarak düşünülemez. Ayoob, güvenlik konusunun devlet odaklılıktan insan odaklılığa çevrilmesi gerektiğine inanmaktadır. Ayoob'a göre, sahip olunanlarla sahip olunmayanlar arasındaki boşluk devletlerin arasında ve devletlerin kendi içinde kazananlar ve kaybedenlerin yaratılmasıyla büyümüştür. Küreselleşme kaybedenlerin hiçbir yeterliliğe sahip olmadığı kazananlar ve kaybedenler ortamını yaratmıştır. Yeni-liberal düşünce sistemine göre küreselleşme, uluslararası düzeyde devletin pozisyonunu değiştirmiştir. Küreselleşmeye bağlı olarak devletin rolü azaltılmaktadır. Esas konu, kaynakların adil dağılımı, devletlerin cezalandırılmasına müdahale ve ıslah etmek amacıyla savunmasız devletlerin içine sızmasıdır. Bu yüzden, devlet güç kaybettiğinde bireyler daha emniyetsiz hale gelmektedir. İnsan güvenliği, devlet güvenliğine bağımlıdır. Bir devletin pozisyonunun değişmesi insan güvenliğini etkilemez; çünkü devletten başka hiçbir kurum insanlara güvenlik sağlayacak yetiye sahip değildir. Devlet dışı organlar devletlerin sahip olduğu zorunluluklarla yükümlü değildirler; bu yüzden insanlara güvenlik sağlama konusunda devlet dışı örgütlerin üzerindeki baskı o kadar da büyük değildir. En azından günümüzün çağdaş dünyasında, bunlar devletler kadar güçlü değildirler. Gerçekçi bir çıkarım, bireysel güvenliğin devletinkiyle ilintili olduğunu öne sürmektedir. Politi'nin iddia ettiği üzere (Ifantis, 2002:110), bireysel güvenlik ve uluslararası sabitlik birbiriyle gitgide

daha bağlantılı hale gelmektedir ve bireysel güvenliği sağlayabilecek herhangi bir örgüte engel olan her şey güvenlik tehdidi olarak adlandırılabilir.

En genel anlamında, çağdaş küreselleşme sürecinin evrensellik ve tikelcilik arasındaki gerginliği ana karakteristik özelliği olarak benimsediği öne sürülmüştür. Bir uçta, Francis Fukuyama'nın, çokuluslu kapitalizmin küreselleşmesiyle beraber, kültürel homojenizasyonun ortaya çıkışı da diyebileceğimiz farklılıkların aynılığa dönüşmesinin altını çizen liberal pazar ideolojisinin evrenselleşmesi anlamına gelen tarihin sonu tezi mevcuttur. Diğer uçta ise, kültürel heterojenizasyon da diyebileceğimiz ulusal ya da etnik, muhalif tikelciliğin, politik uygulamaların açıkça dile getirilmesi halini ve küresel ilişkilerdeki ideolojik/tutarsız durumları zorla kabul ettirmeye başlaması mevcuttur. Arjun Appadurai, günümüzün küresel etkileşimlerindeki temel problemin kültürel homojenizasyon ve heterojenizasyon arasındaki gerilim olduğunu öne sürmüştür (Keyman, 2000:165).

Küreselleşme varlığının başlangıcından beri çok tanımlı bir kavramdır. Bakış açısına bağlı olarak proje ya da ilerleme olarak ifade edilmektedir. Bunların tümü farklı türdeki savlara yol açmaktadır. Küreselleşmenin ilk çağı on dokuzuncu yüzyılın ortalarında başlayıp I. Dünya Savaşı'na kadar yayılmaktadır. İkinci evre 1970'lerin yeni teknolojileri ve 1980 ve 1990'ların Amerikan zaferciliği ile başlayıp 11 Eylül saldırılarına kadar devam etmektedir. Her iki emperyalist kuşak için de küreselleşme süreci çok önemli olmuştur. Bu, onlara diğer toplumlara ulaşma, onları şekillendirme ve yeniden biçim verme araçları sağlamıştır; ancak bu, bir yandan zengin ve yoksul arasındaki uçurumu genişletirken, diğer taraftan da ironik bir şekilde daha iyi iletişim olanakları sağlayıp yoksulların bu uçurumu çok açık bir şekilde görmesini sağlayarak dünyanın önemli bölümlerinin dengesini bozmuştur (LaFeber, 2002:2). Birçok bilim adamı bunu küresel üretimin kapitalist şartlarına dayanan işletim sisteminin yapıları içerisinde kayıtlı, birbiriyle bağlantılı süreçler grubu olarak görmektedir. Diğerleri ise bunu yapısal bir terim olarak değil de, bilinçli (49) olarak izlenen bir stratejinin sonucu ve milletlerüstü kapitalist sınıfın siyasi planı olarak görmekte, bu sınıfın çıkarlarına ve bunları geliştirmeye hizmet edecek kurumsal bir yapının esaslarıyla biçimlenmiş olduğunu düşünmektedirler (Petras, 2001:11).

Kenneth Booth'a göre, küreselleşme eşit olmayan bir projedir. Dinamik ve durdurulamaz bir yapısı vardır ancak, etkileri eşit olarak dağılmamaktadır (Booth, 2002). Proje, küreselleşmenin politik, ekonomik ve kültürel egemen etkilerin daha zayıf aktörler üzerine

bilinçli ya da kasıtlı olarak yansıtıldığı fikrini akıllara getirmektedir. Süreç, karmaşık birbirine bağlılık fikrinden çok farklı değildir. Pazarların, ortaklıkların ve kültürel etkilerin çoklu yönüne dağılımını işaret etmektedir. Bu durum, devletler açısından, tehdit edici ya da faydalı olabilir ancak, küreselleşmenin hangi yönüne bakmayı seçtiğinizle alakalı olarak çoğunlukla her ikisi de geçerlidir (Williams, 2002). Rosenau'ya göre küreselleşme, insanlar ve örgütler amaçlarını gerçekleştirirken akıllarındaki ya da davranışlarının altındaki düşünceleri gözler önüne seren süreçlere ve etkilere işaret etmektedir. Küreselleşme yalnızca nesnel bir akım değil aynı zamanda öznel süreçler oluşturan ya da bunlar tarafından oluşan bir olgudur. Kamu politikası hakkında bilgi veren ve bu açıdan önemli olan uzmanlığa ve güç uygulamasına dahil edilen zihinsel veya kişiler arası bir çerçevedir. Ayoob'a göre, küreselleşme için proje ve ilerleme gibi bir ikiye bölünme yaratılamaz. Başarılı ilerleme, başarılı bir projenin sonucudur. Ama yine de küreselleşmenin aşamalı bir proje olduğunu söylemek mümkün olabilir.

El-Kaide'nin gizli silahı, insanların çok fazla önemseydiği kişisel değerlerin, mahremiyetin korunmasının, serbest ortaklığın ve söylemin teşvikinin ve çok ırklı bir demokrasinin yaratılmasının istismar edilmesidir. Terörist örgütlerin gizli hedefi liberalizmin yanı sıra küreselleşmeyi de kapsamaktadır. Dünya ekonomisinin tam anlamıyla bütünleşmesi sınırların serbestçe geçilebilmesi anlamına gelmektedir ve yabancılar ve vatandaşlar kendi uygulanabilir ayrıcalıkları içine dahil olabileceklerdir (Mittelman, 1996:8). Bu örgüt, yoksulların zenginler tarafından kullanılmasını içeren bir proje olması anlamındaki küreselleşmeye karşıdır. Ancak diğer yandan, terörist örgütler ilerleme anlamındaki küreselleşmeden yararlanmaktadırlar. Tanımlanabilir değişkenlere sahip olan kapitalizmde de olduğu gibi, küreselleşmenin tek bir ortak şekli yoktur. Küreselleşme, pazar kapitalizminin uluslararası ya da küresel genişlemesinin en son noktasıdır. Farkındalıkları, Hobbes takipçilerinin savunduğu toplumsal sözleşme ya da Smith takipçilerinin savunduğu iş bölümü gibi planlamaların yapılmasıyla sonuçlanan devletlerin, ihtiyaçları, tutkuları ve istekleri vardır. Bu farklılıklara rağmen, devletler ekonomik çıkarlarını ve verilen gücü en üst düzeye taşımak için etkileşim içine girerler ve bu etkileşimler, ya uluslararası rejimler gibi kurulmuş sözleşmesel düzenlemelerin ya da kapitalist dünya ekonomisi gibi iş bölümünün hayata geçirilmesinin bir ifadesi anlamındaki uluslararası düzenin ön plana çıkmasına yol açar.

Mehmet Ali Civelek'e göre (2001:165), küreselleşmeye siyasi değerler biçenler ekonomik serbestleştirmenin otomatik olarak demokratikleştirmeyi getireceğine inanmaktadırlar. Ancak

iletişim ve bilgi devrimine ait gelişmelerin ya demokrasiyi güçlendirdiğine ya da çok hatlı bir tekel yarattığına inanılmaktadır. Siyasi değerler ve iletişim gelişmeleri birbirinden bağımsız gibi görünseler de esas önemli olan, demokrasinin geldiği son noktadır. Yalnızca ekonomik bir hareket gibi görüldüğü halde, siyasi yönünü göz ardı etmek mümkün değildir çünkü ekonomi ile serbest demokrasi arasında mantıklı bir bağ kuran şey budur. Öte yandan iletişim ve bilgi aracılığıyla demokrasinin zarar mı gördüğü yoksa gelişme mi gösterdiği tartışılabilir.

1.2 KÜRESELLEŞMENİN KAPİTALİST YANI

Küresel kapitalizmin siyasi ekonomisi, dünya çapında adil ve eşit olmayan ekonomik gelişme anlamındaki kapitalist üretimin ana kurallarının uluslararası ilişkileri şekillendiren güçlerden biri olmaya devam etmesi gerçeğinin ikna edici bir incelemesini ortaya koyduğu için yararlı olduğunu kanıtlamıştır.

Küreselleşme fikrinin somut başarıları; örgütlenmiş kapitalizmin son bulmasıyla ortaya çıkan üretim şeklindeki önemli değişiklikleri, iletişim ve bilgi teknolojilerinin sonucu olan zaman- yer daralmasının yoğunlaşmasıyla birlikte devlet egemenliği ve küresel dünya ekonomisi arasındaki artan boşluklarda biriken esnek sermayenin ortaya çıkışını ve yenilikçi Batı'nın önceden var olan sömürgelerinden kendisini ayrı tutmaktaki gitgide artan yetersizliğiyle birlikte ortaya çıkan birbiriyle örtüşen kültürleri, karşı akımları ve karşılıklı konuşmaları içermektedir.

Bu, kendi ayrıcalıklı kimliğiyle önceden var olan sömürgeci kimliği arasında coğrafi bir uzaklık yaratma yetersizliğiyle sonuçlanır (Keyman, 2000:16).

Kapitalizme üretim kaynaklı bir yaklaşım, dünya çapında adil ve eşit olmayan gelişmelerin küreselleşme sürecinin ana karakteristik özelliklerinden biri olarak varlığını sürdürüşünü ve küresel çağdaşlaşmanın kapitalist doğasının önemini detaylı bir şekilde aktarabilmek için gereklidir. Küresel çağdaşlaşmanın bu kapitalist doğası ve üretimin yayılması, sosyal ve kültürel değerler üstünde negatif bir etkiye sahiptir. Özellikle de belli başlı markaların uluslararası hale gelmesi ulusal veya küçük ürünlerin ikinci plana atılmasına sebep olmuştur. Tıpkı yabancı diller konuşulan sınırların ötesine İngilizce'nin yayılıp mikro-toplumlardaki ana dilleri bastırması veya hamburger restoranlar zincirinin birçok yerde geleneksel yiyeceklerin

önüne geçmesi gibi. Kültürel ve sosyal değerler engel olunamaz bir şekilde kapitalist üretim tarafından tehdit edilmektedir. Kapitalist küreselleşmenin çelişkili olduğunu söyleyebiliriz. Küreselleşmenin aslında; zengin ülkelerin, geri kalmış ya da gelişmekte olan ülkeler küreselleşmenin büyümesine kapılıp bu tuzağın içine düşsünler ve bu politika içinde bir şekilde yer alsınlar diye süsleyip püsleyip önlerine koydukları bir siyasi süreç olduğu söylenebilir. Ayrıca, pazar ekonomisinin de son evresi olarak da kabul görmektedir (Civelek, 2001:165). Her gün gelişmekte olan birbiri içine geçmiş dünya pazarlarında, zengin ülkelerin işçileri diğer ülkelerden çıkan ve gitgide artış gösteren bir rekabetle başa çıkmaya çalışmaktadırlar ve sermaye sahipleri, servetlerinin yönünü kolaylıkla kazançların en yüksek olmasının beklendiği yerlere göre değiştirmektedirler (Kalb, 2000:151). Küresel üretim ve sermaye değişkenliği, çok uluslu ortaklıkların işletmelerinde tek vücut olmaktadır. Biz şu anda, bir zamanlar var olan ulusal ve küresel ayrımların, tüm insanlığın ortak iyiliği için, serbest döviz ve ortaklık adına giderek yok olduğu, sınırlardan yoksun bir dünyada yaşamaktayız. Bireysel ve toplu güvenliğin, bizim yeni tehditlerle başa çıkabilme yeteneğimize bağlı olup olmadığı hala tartışma konusudur. Sınırların ötesine geçen ve ulusal birliği yok etmekle tehdit eden yeni unsurların arasında en tehlikeli olanları, uyuşturucu trafiği, milletler üstü organize suçlar, nükleer kaçakçılık, mülteci hareketleri, kontrolden geçmeyen ve yasadışı göç, çevresel tehditler ve uluslararası terörizmdir.

Açık, demokratik, çoğul toplumlar ve açık pazarlar, egemenlik üstü tehditleri olası hale getirmektedir. Uyuşturucu kaçakçılığı, serbest ticaret ve kapitalist ekonomi politikalarının yarattıklarıyla aynı olan uluslararası finanssal ağları yasadışı olarak kullanmaktadır.

1.3 KÜRESELLEŞMENİN POZİTİF VE NEGATİF SONUÇLARI

İçinde bulunduğumuz evrede, küreselleşmenin, en basit ve en genel anlamda kabul gören sonucu, kutuplaşmış ve bölünmüş bir dünyadır. Bu, her iki uçta, son derece gelişmiş ve son derece geri kalmış ülkelerin var olduğu bir dünyadır. Küreselleşmenin sonuçlarının; yoksullar daha da yoksul hale gelirken zenginlerin daha da zenginleşeceği ve insan hakları, demokrasi ve ulusal devlet egemenliğinin sınırlandırılması gibi kavramların daha geniş çapta varolacağı, çok daha küçük bir dünya yaratacağı muhtemeldir.

Küreselleşme olgusuna karşı birbirine taban tabana zıt görüşlerin varlığına göz atıldığında uçurum inanılmazdır. O kadar ki, bağlularınca bir fırsat ve zenginlik rüyası olarak görülen küreselleşme, muhalifleri içinse bir yoksulluk ve eşitsizlik kabusu olarak algılanmaktadır. Fazla ayrıntıya inmeden şunu söylemek mümkündür: Toplum olarak genellikle diğer konularda sergilenen, eskilerin deyiimiyle “ifrat ve tefrit” yaklaşımı küreselleşmeye karşı tutum belirlenirken de sergilenmektedir. Bir taraf küreselleşmeyi bütün kapıları açacak bir maymuncuk olarak görme eğilimindeyken, tersinden karşı taraf aynı süreci başımızdaki bütün olumsuzlukların sorumlusu olan bir günah keçisi gibi görme eğilimindedir. Oysa daha makul olan, küreselleşme sürecini artıları ve eksileriyle, olumlu ve olumsuz yanlarıyla birlikte değerlendirmek, bu suretle daha dengeli bir yargıya varmaktır. Bu çerçevede bu bölümde küreselleşmenin getirdiği riskler ile fırsatlara değinilmektedir.

Küreselleşmenin riskleri: Küreselleşmenin getirdiği risklerin başında istikrarsızlığın kolay yayılma riskinin yer aldığı söylenebilir. Ülkeler arasındaki siyasi ve iktisadi sınırların kaybolmaya yüz tutması ülkeleri ve ekonomileri birbirine daha bağımlı hale getirmiş, bu da bir ülkede veya bir bölgede ortaya çıkan bir krizin etkisinin öteki ülkeler ve bölgelere yayılma riskini artırmıştır. Nitekim 1990'daki Körfez krizi, 1997'deki Güneydoğu Asya krizi, 1998'deki Rusya krizi sadece patlak verdikleri ülke veya ülkeleri değil, gerek o ülkelerin içinde yer aldıkları bölgeyi, gerekse daha hafif ölçülerde de olsa bütün dünyayı olumsuz etkilemiştir (Yeldan, 2001:153).

Sermaye hareketlerinin serbest kaldığı bir dünyada bir ekonomik belirsizlik, güvensizlik ya da bir siyasi bunalım anında o ülkeden yüklü miktarda sermaye kaçıışı tehlikesi küreselleşme sürecinin getirdiği başka bir risktir. Nitekim 2000 yılı Kasım ayında ve 2001 Şubat ayında sırasıyla bir bankanın batması ve devletin üst düzey yetkilileri arasındaki bir tartışmanın basına yansısıyla ortaya çıkan belirsizlik ve panik ortamında bir iki gün içinde Merkez Bankasından toplam 10 milyar doları aşkın bir para kaçışısıyla Türkiye bu olgunun en canlı tanığıdır. Amerika'da sürmekte olan mortgage krizi ise şimdilerde tüm ekonomileri etkilemekte ve korkutmaktadır.

Özellikle yüksek gümrük duvarları ardında dış rekabete kapalı bir iktisadi yapıya sahip ülkeler için bir diğer risk, dış rekabet baskısının kısa dönemde yerel sanayileri olumsuz etkileyip işsizliği artırma riskidir. Dünya ile rekabete alışık olmayan yerel endüstrilerin daha

kaliteli ve daha ucuz yabancı ürünlerin piyasaya girmesinden olumsuz etkilenmesi, yerine göre küçülmesi kaçınılmazdır.

Küreselleşmenin getirdiği başka bir risk de siyasal alanda daha sık ve daha yoğun bir dış müdahale ile karşılaşma riskidir. Eskiden kendi siyasal sınırları içinde vatandaşına istediği muameleyi yapmakta kendisini serbest gören milli devletin küreselleşme süreciyle birlikte gözetim ve denetimcileri artmıştır. İnsan hakları, özgürlükler, sivil toplum, çoğulcu demokrasi ve hizmetkar devlet gibi kavramları öne çıkararak günümüzde devletlerin siyasi ve hukuki yapılarına müdahale edilebilmekte, uluslararası normları uymayan devletlere çeşitli yaptırımlar uygulanabilmektedir. Eskiden dokunulmaz kabul edilen milli egemenlik, bağımsızlık ve bütünlük kavramlarının eski dokunulmazlıkları kalmamış, söz konusu kavramlar etnik ve siyasal çoğulculuk ile kültürel çeşitliliğe imkan verecek biçimde anlam kaymasına uğramaya başlamıştır.

Küreselleşme kültürlerin etkileşme alanını genişletiyor. Aynılıklar, benzerlikler ve farklılıklar daha görünür hale geliyor. Bu süreçte insanlığın kültürel ortak zemininin güçlenmesi imkan dahiline giriyor. Küreselleşme kültürel asimilasyon değil farklı kültürlerin birlikte yaşamaları iradesinin yanında durmaktır. Küreselleşme sayesinde kültürler birbirlerini daha iyi tanıyacak ve birlikte var olmanın yollarını daha kolay bulacaktır. Küreselleşmenin en büyük tehditlerinden biri ise kavramı tam olarak algılayamayıp, kültür yozlaşması ve kimlik kaybı riskleri ile karşı karşıya olan çocuk ve gençlerin yanlış şekillenmeleridir. Gençler günümüzde, hızına ulaşamayan iletişim ve bilgi çağında bir tür kültürel şokla karşı karşıyadır. Onları koruyup kollamak çağa hazırlamakla olur. Gençleri toplumun değerleriyle ters düştüklerinde suçlayıp dışlamak kolaycılıktır, çağın gerçeklerinden kaçıp saklanmaktır. Onları uyuşturucu gibi, çetecilik gibi, terörizm gibi bataklara itmektir. Eğitim kültürün öğrenilmesini anlaşılmasını kuşaktan kuşağa aktarılmasını sağlar. Çağın yeni yönetimlerine açık, kendi kültürünü yorumlayacak insan yetiştirilmek zorundadır. Eğitim programları kültürün çocuklara ve gençlere transferini sağlamaya yönelik olarak şekillendirilmelidir. Gerekli bilimsel çalışmalarla alt yapısı kurulmamış aceleyle, getirilmiş, denenmemiş, sil baştañcı eğitim ve kültür politikaları, yarardan çok zarar getirecektir (Yeldan Erinç, 2001:202).

Küreselleşmenin fırsatları: Küreselleşmenin getirdiği fırsatların başında, yararlanmasını bilenler için hızlı bir büyüme ve kalkınma fırsatı gelmektedir. Eskiden beri sermaye birikiminin yetersizliği, kalifiye eleman yokluğu, teknoloji ve know-how eksikliği gibi

kalkınmanın önünde birer engel durumundaki faktörlerle, küreselleşmenin getirdiği olanaklar sayesinde daha kolay baş edilebilmesi mümkündür. Bugün uluslararası sermaye din, dil, kültür ve coğrafya ayrımı yapmadan maliyet avantajı ve kâr fırsatı gördüğü her yere kolayca gidebilmektedir. Çokuluslu şirketler gittikleri ülkeye teknoloji transferi yapmakta, istihdam imkanı sağlamaktadırlar. Ülkeler arasındaki eğitim ve kültürel işbirliği anlaşmaları ve internet üzerinde uzaktan eğitim olanakları sayesinde her düzeyde nitelikli eleman yetiştirmek artık daha kolaydır. Ekonomik ve siyasal istikrarını koruyan, yabancı sermayenin gereksinim duyduğu hukuksal güvenceyi sağlayan her ülke dışarıdan doğrudan yabancı yatırım çekme ve daha hızlı bir büyüme trendine girme olanağına sahiptir.

Küreselleşmenin sunduğu önemli fırsatlardan bir başkası dünya ile bütünleşme fırsatıdır. Söz konusu bütünleşme hem iktisadi, hem de siyasal anlamda alınabilir. Siyasal anlamda bütünleşme soyutlanma ve dışlanmanın karşıtıdır. Yani siyasal anlamda dünya ile bütünleşen bir ülke uluslararası normları kabul eden, demokrasi ve insan hakları alanında öne çıkan değerleri benimseyerek bu alanda geliştirilmiş olan standartları tutturmaya çalışan, komşuları ve dış dünya ile iyi geçinen bir ülkedir. Bunun tersi herkesi kendine düşman gören, dünyadan soyutlanmış, uluslararası standartları ve değerleri kendi aleyhine bir komplo olarak yorumlayan bir devlettir. Birincisinin kendine güveni tam, yaşam memnuniyeti endeksi yüksek iken, ikincisi kendine ve halkına güven sorunu yaşayan, çeşitliliği bir zenginlik kaynağı yerine bir tehdit unsuru olarak algılayan, bunun için de kalkınmaya harcayabileceği kıt kaynakların çoğunu silahlanmaya ve askeri harcamalara ayırmak zorunda kalan devlettir. İktisadi anlamda dünya ile bütünleşme ise karşılaştırmalı üstünlük temelinde uzmanlaşmaya dayalı, dünyadan daha iyi yaptığınız işlerde yoğunlaşma, başkalarından daha kaliteliyi daha ucuza ürettiğiniz malları satıp, onların sizden daha kaliteli ve daha ucuza ürettikleri malları almaya dayalı bir süreçtir. Azgelişmiş ülkelerin büyük çoğunluğunda bağımlılıktan kurtulmak adına onlarca yıldır yanlış alanlara yatırım yapılmış, ülkenin faktör donanımı ve maliyet avantajıyla uyumlu olmayan alanlara zoraki kaynaklar aktarılmış; bunun sonucu, bağımlılıktan kurtulmak yerine maalesef yirmi birinci yüzyılın başında gelişmiş ülkelere daha bağımlı, kamu maliyesi çökmüş, bürokrasisi yozlaşmış, hem iç hem dış borç batağına sürüklenmiş bir tablo ortaya çıkmıştır. Küreselleşme bu ülkelere karşılaştırmalı üstünlük temelinde yeni bir kalkınma çabasına girişme olanağı sunmaktadır.

Buna paralel olarak, küreselleşmenin bir yandan tehdit gibi görünen, ama aynı zamanda bir fırsat olarak değerlendirilmesi gereken bir başka getirisi serbest ticaret kazançlarıdır. Evet,

ithalatı kısıtlamak ilk bakışta yerli üreticiyi rahatlatabilir, dış rekabet baskısından kurtarabilir, dış rekabetin varlığı durumunda işini kaybetme tehlikesi olanları işinde bırakabilir. Oysa orta ve uzun vadeli bir perspektiften bakıldığında tarifeler ve kotalar yoluyla ithalatı kısıtlamaya dayalı korumacılığın bir ekonomiye ödeteceği ağır bir bedel vardır. Korumacılığın görünen zararlarının başında fiyatların yükselmesi ve kalitenin düşmesi gelir. Tarifeler doğrudan, kotalar da miktarı kısıtlamak, yani arzı daraltmak suretiyle dolaylı olarak mal ve hizmetlerin fiyatlarını yükseltir. Dış rekabetin baskısını hissetmeyen, iç pazara yüksek kâr marjıyla istediği malı satma imkanına sahip yerli üretici teknolojiyi yenilemek, mal çeşidini ve kalitesini artırmak için kendisini zorlamayacaktır. Böylece yerli endüstri verimlilik, kalite ve fiyatta dünyanın gerisinde kalmaya devam edecek, tüketici kalitesiz malı daha pahalıya almak suretiyle ezilecektir.

Bir de korumacılığın görünmeyen zararlarına değinmek gerekir. İthalat ve ihracat çift yönlü yol gibidir. Siz birilerinden mal alacaksınız, yani ithalat yapacaksınız ki, birileri de sizden mal alsın, yani ihracat yapabilesiniz. Bunun ima ettiği şey, ithalatı kısıtlamanın ihracat imkanlarını da daraltacağı, ihraç malı üreten endüstrileri baltalayacağıdır. İhracat endüstrilerinin gerilemesi o sektördeki firmaların bir kısmının küçülmesi, bir kısmının da kapanmasına yol açacak, bunun sonucunda da işsizlik artacaktır. Bir başka deyişle ithalata ikame mal üreten endüstrilerde korumacılık yoluyla istihdam artırılır veya eski düzeyi korurken, tersinden ihracat endüstrilerinde işsizlik artacak, dolayısıyla ekonominin korumacılık dolayısıyla net bir istihdam kazancı olmayacaktır. Buna bir de rekabetin engellenmesinin yenilik yapma arayışını, dolayısıyla yeni ürünler ortaya çıkarmayı mümkün kılan yaratıcı yeteneği köreltme etkisi eklendiği zaman korumacılık politikasının bir ekonomiye ne kadar ağır bir bedel ödeteceği daha iyi görülecektir.

Yukarıda riskler arasında sayılmış olan siyasal anlamda dış müdahalelerin varlığı da aynı zamanda bir fırsat olarak değerlendirilebilir. Şu veya bu nedenle özgürlüğü bir tehdit olarak algılamış, bunun için vatandaşlarını zaptu rapt altında tutmaya yönelik bir dizi yasal düzenleme yapmış, sonuçta da insan hakları ve demokratik standartlar açısından dünyanın refah düzeyi yüksek ülkelerinin epeyce gerisinde kalmış ülkeler için küreselleşme bir uyar dünyayı yakalama fırsatı sağlamaktadır. Bu sayede bu ülkelerin insanları da gelişmiş dünyanın insanları kadar özgürlüğün tadını çıkarabilecekler, insanlara içlerindeki potansiyeli ortaya çıkarma fırsatı verildiği ölçüde yaratıcı yeteneklerin önü açılacak, verimlilik artacak, sonuçta bu durum iktisaden gelişme olanağına dönüşecektir.

Problemlerden biri, küreselleşmenin, teröristlerin yetiştiği dünyanın belli bölgelerindeki oldukça tehlikeli yoksulluk sorunlarını çözmekteki yetersizliğinden ortaya çıkmıştır. Küreselleşme zenginlik yaratabilir ancak bunu tamamen eşit bir şekilde ve olması gereken oranla dağıtamaz (LaFeber, 2002:11).

Kofi Annan, “Yoksullar küreselleşmenin kurbanları değildir; fakat sadece bunun dışında kalmışlardır.” demiştir. Sertaç Başeren’in ortaya koyduğu üzere, geri kalmış ülkeler, zenginlerin onları geride bıraktıklarını ve bu yüzden gelişmelerini maddi olarak karşılamak zorunda olduklarını dile getirmektedirler. Onları geri kalmış tarafta bırakmak, kasti olarak yapılmış olsun ya da olmasın; gerçek budur. Öniş’e göre, bazı ülkeler küreselleşmenin tehditleriyle daha ustaca başa çıkabilmektedirler. Küreselleşmenin zenginlik dağılımı üzerindeki negatif etkileri ve bilgisayar teknolojisinin yayılmasına paralel olarak yaratılan, devletler, bölgeler ve sınıflar arasındaki dijital uçurum küreselleşmeye karşı olan iddiaların ortaya çıkmasına ve güçlenmesine sebep olmuştur (Civelek, 2002:175). Ekonomik büyüme, bu problemleri örtbas edebildiği halde, günümüzdeki iktisadi durgunluk dikkatleri bunlar üzerine çekmektedir. Küreselleşme, varolan şekilden saptığı zaman, dağılan yaşam şekillerini bir araya getirmekte ve aralarındaki uyumu sağlamaktadır. Diğer teşhisler, küreselleşmeyi sürekli ya da arttırılmış kültürel çeşitlilikle ilişkilendirmiştir. Global ürün ve servislerin yerel ihtiyaçlara göre adaptasyonu aracılığıyla küresel haber ve raporları, küresel ürünler, küresel sosyal hareketler ve benzerleri farklı şekiller almakta ve bölgesel özelliklere bağlı olarak farklı etkiler yaratmaktadır. Diğerleri, küreselleşmenin etnik ulusalcılık ve yerlilerin hareketleri gibi alt devlet kimlik politikalarının genişlemesiyle parçalanmayı desteklediğini öne sürmektedirler (Scholte, 2000:23).

Küreselleşme olgusunun temelinde, devletlerin onları değişmeye ve uygulamalarını modernleştirmeye zorlayan daha geniş bir çevrede yaşamak zorunda oldukları gibi bir temel gerçek yatmaktadır. Kuzey ve Güney arasında son yıllarda itibar kaybetme anlamında eğer ille de bir fark aranacaksa, ekonomik kanıtların çoğunun yeterli bir şekilde incelenmesi, ticari çekişmelerin Güneyden gelen ekonomik tehditlerle beraber Kuzeyde yatırımlar şeklinde kendini gösterdiğini ortaya koymaktadır (John and Hall, 1999:403).

1.4 KÜRESELLEŞME VE TERÖRİZM ARASINDAKİ BAĞ

Terörizm gibi, küreselleşmeyi de tanımlamak zordur. Bunun bir çok sebebi vardır ve küreselleşmeyi küreselleşme yapan şey bu sebeplerdir. Küreselleşme, içinde yaşadığımız gelişmiş ve birleştirilmiş sistemdir. Bu, aslında etrafımızda gördüğümüz bir durumdur. Varlığının temelinde serbest pazar, teknoloji ve politik ve sosyal ilişkiler yatmaktadır.

Daha az küreselleşmiş soğuk savaş döneminde dünya politikaları arasında bir denge mevcuttu. Politikalar güvenlik kaygılarıyla şekillenirken caydırma ve güçler dengesi savunmasız bir dengeye yol açmaktaydı. Daha önemli hiçbir dış problemleri olmadığından, devletler kendi işleriyle uğraşıp iç refahlarını geliştirebilmekteydi. Muhafazakar komünist blokların aksine, batılı devletler demokrasi, insanlık, refah, hukuk ve bilim alanlarındaki gelişmeler üzerine yoğunlaşmışlardı. Bu süreçte, uluslararası ve bölgesel örgütler tarafından serbest ticaretin ve geçişlerin kurulması ve kendi toplumları için şartların geliştirilmesi gibi önemli sosyal ve politik adımlar atılmıştır. Bu gelişmeler küreselleşme tarafından desteklenirken 11 Eylül saldırılarından sonra olaylar tersine dönmüş ve küreselleşme bu gelişmelerin önünde engel teşkil etmeye başlamıştır. Artık bu denge bozulduğundan Birleşik Devletler geride kalan tek süper güç olarak görünse de ortaya çıkmakta olan yeni güçler mevcuttur. Uluslararası veya milletler üstü bağlamdaki terörist örgütlerdeki artış ve farklı yollardan politika fikri daha geniş bir çerçeveye yerleştirilmiş ve güvenlik daha büyük bir sorun haline almıştır. Terörist örgütlerdeki bu artışla beraber ortaya çıkmakta olan bu yeni güçler herhangi bir siyasi ve de sosyal inanç dalgasına kayabilirler. Soğuk savaştan sonra küreselleşmenin hızlanması ve alışılmadık savaşların ortaya çıkışıyla, terörizmin gelecekte artış göstermesi daha olası bir hal almıştır. Genel stratejik durum geleneksel olmayan savaşı desteklemektedir. Nükleer terörün dengesi ve olası nükleer bir çatışmaya yol açabilecek şiddet artışından bütün büyük devletlerin kaçınmak istedikleri gerçeği önemli unsurlardır. Bugün çoğu devletler, artış gösterebilecek pahalı ve uzatmalı geleneksel çatışmalardan korkmaktadırlar. Buna kıyasla sıra dışı savaş daha çekici bir hal almaktadır. Maliyet etkinliği anlamında bu, politik diplomatik amaçların gerçekleştirilmesi için en zorlayıcı yol olarak görülebilir (Freedman, 1998:41). Devletler ya açıkça ya da zımnen bazı terörist hareketlere destek vermektedirler. Açık destek halinde, bu yukarıdan aşağıya doğru bir terörizmdir.

Terörist ağlar küreselleşmeden yararlanırken özelleştirmenin ve devlet dışı örgütlerin yaklaşımlarını kullanmışlardır. Terörizm ulusal sınırların ötesine geçer ve küresel bir mevcudiyettir. Bir problemle karşılaşıldığında, teröristler tıpkı çok ulusluların yaptığı gibi, daha iyi bir fırsat için iş alanlarını başka bir ülkeye kaydırabilirler (Roy, 2001:75). Devlet dışı mevcudiyetler uluslararası alanda serbestçe hareket edebilirler. Sınırların çok daha katı bir şekilde çizildiği ve ilişkilerin ve hareket özgürlüğünün çok daha sınırlı olduğu küreselleşmeden önceki dönemde, ekonomi az çok devlet tarafından kontrol edilmekteydi ve devlet dışı mevcudiyetler çok daha güçsüzdü. Fakat, küreselleşme hükümet dışı örgütlere yeni olanaklar sağlamıştır. Devletin sorunlu baskı bölgesinin dışında kaldıkları için özel girişimler gibi işlev göstermektedirler. Bunlar, kendi ekonomik idari ve stratejik planlarına sahiptirler. Bu örgütlerin kendilerine ait farklı ehliyetleri ve amaçları mevcuttur. Bu devlet dışı mevcudiyetlerin bir örneği olarak teröristler küreselleşmeden yararlanmışlardır. Bu yüzden sebep oldukları mağduriyetler çok daha yüksek tutarlı, ancak çok daha kolay uygulanabilir. Faaliyet alanının genişlemesi ve her mevcudiyetin dünya üzerinde istediği yere ulaşabilme yetisi toplumun ilgisini ve sebep olunan zayıyatı arttırmıştır. Ne yazık ki bu yeni dünyada terör insan haklarına dayanan demokrasilerden çok daha önce küreselleşmiştir. Dünya küreselleştikçe belli devletlerin serbest ilişkilerine yönelik terörist hareketler artık gelişmiş ülkeler anlamına gelen küreselleşmiş dünyayı ve liberal demokrasiyi hedef almaktadır.

Terörün herhangi bir çeşidiyle başa çıkmak çok zordur. Küreselleşmenin etkilerinden ve sağladığı yeterliliklerden sonra, terörizmin etkisi çok daha açık bir hale gelmiştir. Nükleer, biyolojik ve kimyasal terörden sonra, dünyanın yeni kabusu sanal terör olacaktır. Ayrıca, 11 Eylül sürecinden önce, teröristlerin çoğunlukla belirli amaçları ve hedefleri vardı ve bu anlamda istedikleri ilgiyi görebilmek için, her defasında adlarını duyurmak konusunda çok hevesliydim. Fakat 11 Eylül'den sonra, hiçbir resmi üstlenme açıklaması olmamıştır. Önceden, örgütler genellikle bir ulustan ya da gruptandı, ancak küreselleşme sürecini takiben ortaya çıkan millet üstüçülük, arama ve kimlik tespiti için gerekli zemini genişletmiştir. Günümüzde düşman, önceden olduğu kadar açık bir şekilde ortada değildir. Önceden, terör suçlarını kimin işlediğine dair hiçbir karmaşa yoktu. Ancak, 11 Eylül bunu değiştirdi (Örgün, 2001:108). Uluslararası terörizm küreselleşmenin bir sonucu değildir. Küreselleşmenin teknoloji ve mücadeleye yardımcı olan istihbarat gibi olumlu etkileri mevcuttur.

11 Eylül, küreselleşmeden kaynaklanan terörizmin yalnızca sonuçları anlamında değil, aynı zamanda kaynakları anlamında da çok daha tehlikeli bir tehdit olduğunu açıkça ortaya

koymuştur. Bu olay, Belin duvarının yıkılmasından sonra yenedünyayı etkileyen en göze çarpıcı olay olarak ele alınabilir. Güç dengelerindeki değişimler ve uluslararası ilişkilerdeki farklılaşma gelenekselden sıra dışı savaşa olan kaymaya sebep olmuştur. Soğuk savaşın olmazsa olmazı olarak ortaya çıkan psikolojik savaş ve psikolojik savaşın kaçınılmaz bir sonucu olarak kendini gösteren düşük yoğunluk savaşı Birleşik Devletlere yapılan bu saldırıyla beraber küresel anlamda ön plana çıkmışlardır (Örgün, 2001:12).

Özgürlük, demokrasi, hukuk ve insan hakları gibi insanlık tarafından yavaş yavaş oluşturulmuş, çoğu temel değerler güvenlik ihtiyacı yüzünden yok olma tehlikesi geçirmektedirler. Bunlar, soğuk savaş süresince ve ayrıca ondan önceki olgunlaşma sürecinde önemliydiler. 11 Eylül'den sonra terörizm ve küreselleşmedeki gelişmelerle, güvenlik, devletlerin ulusal meseleleri arasında birinci sıraya yerleşmiştir. Hareket özgürlüğündeki insan haklarının artmakta olan ehemmiyetindeki ve hukuk uygulamasındaki olumlu adımlar 11 Eylül olayları tarafından durdurulmuştur. Bu tarih, birbirinden ayrılan güvenlik derecelerinin, cephaneye harcadıkları bütçeyi açıklayan farklı devletler için sorun olmadığını göstermiştir. Birleşik Devletler büyük ihtimalle güvenlik meselelerine en çok önem veren ve en çok para harcayan ülkeydi ve ABD bir özgürlük, demokrasi ve liberalizm sembolüydü. Birleşik Devletlerin tüm bu açık ve eşit fırsatları yüzünden teröristler saldırılarını sıradan ulaşım araçlarını kullanarak gerçekleştirdiler. Bu sebeple demokrasinin içinde yer alan temel değerler yok edilme tehlikesi geçirmektedir. Dünya vatandaşları olarak onlar, seyahat etme ve mal ve para nakliyatı özgürlüğüne sahiptiler. Şimdi tüm bu hakları ellerinden alınmıştır. Gelecekte olabilecek benzeri bir girişimi önlemek için şüpheliler ve birtakım sıradan insanlar takip edilecek, araştırılacak ve incelenecektir. Bu, 11 Eylül öncesinde insanların sahip olduğu değerlere ve özgürlüğe getirilen bir kısıtlamadır. İnsanlık yeni bir çağa adım atarken iletişim ve bilgi teknolojisi devrimleri en korkulu rüya ve en güvenilen kurtarıcı olarak sahnede yerlerini alacaklardır. Küreselleşme süreci yaşanırken; evrensel barışın, refahın, adaletin, demokrasinin, insanca yaşam şartlarının yaygınlaştırılmasını ve bilimin, sanatın, estetiğin değer kazanmasını, kültürel ve sosyal çeşitliliğin devamını, çevre sorunlarının ve küresel ısınmanın çözümlenmesine yönelik işbirliğini sağlamak; açlık, işsizlik, yoksulluk, insan haklarından yoksunluk, eğitimsizlik, köşe dönmeçilik, adaletsizlik, uyuşturucu, mafya, terör gibi tüm dünyanın sorunu olan kavramların ise tümünden yok edilemese dahi ,evrensel işbirliği ile gitgide azalan sorunlar bütünü olmasına çalışmak tüm dünya ülkelerinin öncelikli amacı ve görevi olarak benimsenmelidir.

BÖLÜM 2

TERÖRİZM KAVRAMI VE İNCELEMESİ

Dünya varolduğundan bu yana terör kavramı da varolmuş, gitgide şiddetini, sıklığını ve yeryüzündeki coğrafi yayılımını arttırmıştır.Varlığı ve önemi tüm dünya ülkelerince kabul edilen bu kavramın, yok edilmesi imkansız gibi görünse de işbirliği, akılcı yöntemler ve önlemlerle şimdilerde varolduğu boyuttan daha az korkutucu,daha az tehdit edici hale getirilip ,daha öncelikli dünya meseleleri için kaynak ve zaman ayrılabilmesi mümkün olabilecektir düşüncesindeyim.Tüm yönleriyle inceleyeceğimiz terör kavramı,herşeyin ötesinde bence dünyanın ve insanlığın gelişimi, refahı, mutluluğu ve barışı önündeki en büyük engeldir ve bertaraf edilemese dahi kontrol altında tutulabilmesi dahi tüm bu alanlarda pozitif yansımalara neden olacaktır.

2.1 TERÖRİZM KAVRAMI

11 Eylül'den sonra, hiçbir şeyin bir daha eskisi olmayacağı yaygın olarak söylenmekteydi. Buna rağmen hala aynı korku ve tehdidin hüküm sürdüğü bir dünyada yaşamaktayız.Sadece,artık terör olaylarının sonuçlarının ve bize mal ettiklerinin daha fazla bilincindeyiz. Bu saldırıyla terörizm ilk kez dünyanın liderine yüzünü gösterdi. Ticaret ve iletişim ile birlikte terörizm daha da küresel bir hale geldi.

Terörizm artık göz yumulabilecek bir sorun gibi marjinal bir problem değildir. Terör, yasalar çerçevesinde varlığını sürdüren tüm ülkelerin istikrarına ve huzuruna kasteden gittikçe büyüyen, önemli bir uluslararası tehdittir. Bu bölümde terörizmin birinci yüzyıldan bu yana göstermiş olduğu tarihsel gelişmeler açıklanacaktır. Sonrasında da teröristlerin profilleri ve içinde yaşadıkları sosyo-kültürel çevreye değinilecektir. Bir sonraki bölümünde terörizmin tanımı tartışılacaktır. Bunun sonrasında da terörizmin çeşitleri özellikle de milletler üstü ve uluslararası terörizm vurgulanarak tartışılacaktır.

2.1.1 Terörizm Tanımları

Yüzyıllardır var olmasına rağmen sosyal, politik ve ekonomik istikrarlılığa, refah ve gelişmeye karşı ciddi tehlike oluşturan terörizmin hala tek bir tanımı bulunmamaktadır. Terörizmle savaşıma sorunu burada yatmaktadır. Genel geçer bir tanıma sahip olmaması, teröristlere siyasetin ve yönetimin zayıf noktalarını bulup işledikleri suçların yanlarına kar kalmasına olanak sağlamaktadır. Yıllar boyunca bilginler ve yazarlar terörizmine bir çok farklı tanım bulmuşlardır. Bir tanıma göre terörizm savaş ve barış arasındaki bölünmez bütünlüğün tam ortasına bir yerlere düşen politik şiddetin bir çeşididir. Tıpkı savaş gibi terörizm de politik bir amaca hizmet etmektedir; bu bağlamda Clausewitz in ortaya attığı gibi, siyasetin diğer yollardan idamesidir. Savaşın esas farklılığı; her iki tarafın güçleri arasındaki büyüklüğün eşitsizliği anlamına gelen asimetrinin boyutudur. Bir diğer tanıma göre terörizm, teröristlerin amaç ve ihtiyaçlarına sistemden tatminkâr bir cevap alabilmek için ulusa ve sisteme karşı girişilen bir saldıdır. Terörizm devletin yöntemlerine duyulan güveni sarsmak ve zedelemek için yapılan bir girişimdir. Rejime yapılan direk bir saldırı olarak, güvensizliğe ve maneviyat kırılmasına yol açmaktadır. Terörizmin amacı potansiyel seçim bölgesi olabilecek bir yerde ya sempati ya da korku yaratmak ve düşman olarak nitelendirebileceğimiz grup içinde de düşmanlık yaratmaktır. Üçüncü bir tanımsa terörizmi bir felsefi ya da hareket olarak değil de bir mücadele metodu olarak ele alır. Terörizm genellikle bir grubu etki altına almayı amaçlayan gizli devlet örgütleri ya da devlet destekli gruplar tarafından sivil halktan hedeflere karşı uygulanan ve siyasetten gücünü alan şiddettir. Terörizm, gücü ortaya çıkarmak umuduyla siyasetin ve şiddetin kesiştiği noktada vuku bulmaktadır. Tüm terörizm süreci güç arayışını içermektedir; baskı altında tutmak ve hükmetmek için ihtiyaç duyulan güç, ürkütme ve kontrol etmek için ihtiyaç duyulan güç ve son olarak da esaslı siyasi değişikliği etkilemek için ihtiyaç duyulan güç gibi çeşitleri vardır. Şaşmaz bir şekilde sadece şiddetle zafere ulaşacaklarına ve uzun süreli siyasi amaçlarını elde edeceklerine inanmış olan teröristler için şiddet ve şiddet tehdidi onların olmazsa olmazıdır (Hoffman, 1998:183).

Terörizmde hükümetin ve insanların siyasetlerini ve uygulamalarını şiddet ve korku yoluyla değiştirme eğilimi bulunmaktadır. Terörizm, zamanlarının devlet destekli standartlarına göre meşru olan, hükümetlere karşı gerçekleştirilen gelenek dışı bir savaş türü olarak tanımlanmaktadır. Amaçlarından biri de bu savaşın devamlılığını sağlayabilmektir. Terörizmi anlamak ve ona karşı savaşmak için, iki nokta netleştirilmelidir: Terörizm savaş hukukunu

ihlal etmektedir. Liberal demokratik devletler demokrasiyi askıya alarak terörizme karşı dünya savaşı açamazlar (Örgün, 2001:17).

Terörist faaliyetler (Euroforum, 2002:30), bir toplumu ürküterek, bir hükümeti ya da uluslararası bir örgütü bir girişimde bulunmaya ya da bir girişimde bulunmaktan alıkoymaya zorlayarak, bir ülkenin ya da uluslararası bir örgütün temel politik, ekonomik, sosyal veya anayasal yapılarını ciddi anlamda dengesizleştirip hasara uğratarak bir ülkeye ya da uluslararası bir organizasyona ciddi zarar verebilecek uluslararası müdahalelerdir. Böylelikle teröristin tanımı da "terörist girişimlerde bulunmak amacıyla belirli bir sürede kurulmuş ikiden fazla kişiden oluşan planlanmış grup"a dönüşmüştür.

Terörizm, devlet otoritesi ile mücadele eden farklı ideolojik gruplar için çok çekici bir stratejidir. Bir sebebi dramatize etmek, devleti demoralize etmek, popüler destek sağlamak, rejim şiddetini provoke etmek, destekçilerine ilham vermek, yada daha geniş bir direnç hareketini domine etmek isteyen ve rejim bakımından zayıf ve harekete geçmek için sabırsız olan gruplar terörü mantıklı bir seçenek olarak görmektedirler. Bu durum özellikle fırsatlar sağlayan ve terörü basit, hızlı ve çabuk sonuç alınan bir seçenek haline getiren ortamlarda gerçekleşir. Teknoloji, iletişim ve ulaşım bu noktada teröristlere hatırı sayılır şekilde yardım etmiştir. Terörizm genellikle, akılsız, duygusuz ya da mantıksız bir şiddet olarak tanımlanır. Bir kaç otantik çılgın eylem sayılmazsa, terörizm nadiren akılsız ve mantıksızdır. Terörizm üzerine, genellikle geçerli bir teori vardır.

Bir görüş, terörizmin saygınlık, demokrasi, özgürlük ve insan haklarına saygı ilkelerinin bir ihlali olduğunu savunur. Bu kavramsallaştırılmaya göre, uluslararası toplumlar tarafından tanınan büyük güçler ve devletlerin arasında en popüler olanları, toprak bütünlüklerini ve ulusal bağımsızlıklarını koruma hakkına sahiptirler.

Terör terimi, dehşet ve korkuyu belirtirken terörizm, bu kavrama süreklilik ve siyasal içerik katmaktadır. Buradan hareketle terörizm, "Savaş ve diplomasi ile kazanılmayan sonuçları elde etmek, korkutmak ve itaat ettirmek için bir teoriye, felsefeye ve ideolojiye dayanılarak siyasal maksatlarla, iradi olarak terör ve şiddetin sistemli ve hesaplı bir şekilde kullanılmasıdır" şeklinde tanımlanabilir. Ansiklopedik tanımlarda ise terörizm; International Encyclopedia of Social Sciences'de; "Önceden belirlenmiş hedefleri elde etmek için şiddet kullanan, şiddete başvuran bir grubun veya partinin kullandığı metod", Meydan Larousse'da; "ihtilalci

grupların giriştiği şiddet eylemlerinin tümü, tedhişçilik, bir hükümet tarafından uygulanan şiddet rejimi", Ana Britannica'da; "siyasal bir hedefe ulaşmak amacıyla devlete, halka ya da bireylere karşı sistemli şiddet eylemlerine başvurma" şeklinde tanımlandığı görülmektedir. Ceza Hukukçusu Ordinaryus Prof. Dr. Sulhi Dönmezer ise "...şiddetin, sosyal, ulusal, ırki, dinsel, fesat çıkarıcı ve diğer maksatlarla ve sosyal sınıflar arasında çatışma ve savaşı tahrik etmek üzere planlı ve hukuk dışı olarak kullanılması..." şeklinde bir tanım vermiştir.

Toparlamak gerekirse, terör ne şekilde tanımlanırsa tanımlansın ve ister yerel ister uluslararası özellik taşıyan belli özellikler taşıy (Gündüz,1996). Terörizmin özellikleri, dünyada faaliyet yürüten terör örgütleri ve onların eylem şekilleri çerçevesinde aşağıdaki gibi özetlenebilir:

1. Terörizm bir ideoloji, bir doktrin, hatta sistematik bir fikir değil, stratejidir.
2. Terörizm, terör eylemlerini meşrulaştıracak bir senaryo hazırlar.
3. Terörizm, yeni bir düzen ve gelecekte zafer vaat eder.
4. Terörizm, uluslararası siyasetin bir parçasıdır, dolayısıyla dış destek olmadan yaşatılamaz.
5. Terörizm, propaganda ile doğar, gelişir ve propaganda ile yaşar. Bizatihi kendisi bir propaganda aracıdır.
6. Terörizm, Devlet otoritesine alternatif getiren örgütlü bir harekettir.
7. Mali destek terörün vazgeçilmez gereksinmesidir. Bu nedenle; soygun ile silâh ve uyuşturucu kaçakçılığı yapar.
8. Terör, bir hak arayışı, düzen önerisi ve bağımsız devlet kurma isteklerinden biri veya derece farklılığıyla her üçünün bir arada bulunduğu gerekçelerle ortaya çıkabilir.
9. Terör, bilinçli ve amaçlı eylemler olarak belirir.
10. Terör, şiddet uygulamayı giderek amaç konumuna taşır. Dehşet ve korku salarak yıldınlık yaratır. Zorba, acımasız, istismarcı ve kuralsızdır.
11. Terör, bazen başka güç veya güçlerin taşeronudur.
12. Terör kendi dilini yaratır ve kullanır.
13. Terörün genellikle siyasi bir amacı vardır.
14. Terör eylemleri, örgütlü bir çabayı gerektirir. Bütün bu eylemler, bireysel olmaktan çok, bir grubun katılımıyla gerçekleşmektedir (Alkan,2002:17,18).

Terörün bu özelliklerinden de anlaşılacağı üzere 3 de temel unsuru vardır:

*İdeolojik Unsur:Terörün öncelikle bir ideolojik alt yapısının olması gerekmektedir. İdeolojik unsur, örgütün hareket noktasını oluşturmaktadır. Örgüt, benimsediği ideoloji doğrultusunda hareket etmekte, stratejisini buna göre belirlemektedir.Terör örgütlerinin siyasi eğitim adını verdikleri faaliyetlerin amacı, örgütün dayandığı temel ideolojiyi örgüt mensuplarına benimsetmek ve örgütün hedefleri doğrultusunda bilinçlendirmektir. İdeolojik eğitim de diyebileceğimiz bu süreçle örgüt mensuplarının örgüte bağlılıkları sağlanır. Günümüzde terör örgütlerinin dayandığı başlıca ideolojiler arasında, Marksist-Leninist-Maoist ideoloji (Komünizm), Milliyet (etnik) kaynaklı ideoloji (Faşizm, Kürtçülük, Ermeni Milliyetçiliği gibi), dini kaynaklı ideoloji gibi farklı kaynakları temel alan, ancak hedef olarak rejim değişikliğini veya bölünen topraklar üzerinde yeni bir devlet kurmayı amaçlayan ideolojiler yer almaktadır.

*Örgüt unsuru:Terörün bir diğer unsuru ise örgütlü yapıdır. Terörle Mücadele Kanununa göre örgüt, iki veya daha fazla kimsenin aynı amaç etrafında birleşmesiyle meydana gelir. Örgüt; organize bir yapı içerisinde, aynı ideolojiyi benimseyen ve aynı hedefe yönelmiş kişilerden oluşur. Günümüzde terör örgütleri, çoğunlukla örgüt lideri ile ona bağlı üst düzey sorumlular ve daha alt düzeydeki bölge, il ve birim sorumlularından oluşmaktadır. Örgütsel yapılanmada illegal teşkilatlanma ve gizlilik esastır. Bu aynı zamanda örgütün temel güvenlik ihtiyaçlarına yönelik bir yapılanmadır. İlegal faaliyet, legal alanda öne çıkan sempatanların illegal alana kaydırılmaları ile beslenir. Böylece, operasyonlarla ortaya çıkan kadro kayıpları, yeni ve deşifre olmamış örgüt mensuplarının illegal kadrolara aktarılmasıyla giderilmeye çalışılır.

*Şiddet unsuru:Terörün en önemli unsuru, şiddet unsurudur. Terör örgütleri şiddeti, ideolojileri doğrultusunda belirledikleri hedeflere ulaşmada önemli bir araç olarak görmekte, "silahlı propaganda" adı da verilen terör eylemlerini, mevcut anayasal düzeni değiştirmek için kaçınılmaz bir yöntem olarak benimsemektedirler. Terör örgütleri, gerçekleştirdikleri şiddet eylemleri ile topluma korku salarak, halkta bıkkınlık ve yılgınlık duygusu oluşturup, vatandaşın devlete olan güvenini sarsmayı ve kaos ortamı yaratmayı hedeflemektedirler.

2.1.2 Terörizmin Tarihi Gelişimi

Kaydedilmiş en eski terör olaylarından bazıları 1. yüzyıl boyunca Judea’da aktif bir mezhep olan Zealotlar tarafından gerçekleştirilmiştir. Zealotlar, suikast eylemlerini de içeren belirli bir karşı koyma hareketi ile Roma İmparatorluğuna direnmişlerdir. Zealot savaşçıları özellikle yaptıkları katliamlara tanıklık edecek insanların olduğu yerlerde düşmanlarına saldırmışlardır. Zealotlar eylemlerini, mesajlarını daha geniş bir kitleye ulaştırmak için gerçekleştirmişlerdir. Daha sonra, 1090 ve 1272 yılları arasında “Suikastçılar” diye de bilinen bir İslami hareket de Haçlılara karşı olan mücadelelerinde benzer taktikler kullanmışlardır. Suikastçılar, kendini kurban etmek kavramının yanı sıra bugün de bazı İslami terör örgütlerinde de açık bir şekilde görülen şehitlik kavramlarını da benimsemektedirler. İslami teröristler şiddeti, yerine getirenlerin görkemli bir cennete gitmesini sağlayacak olan kutsal ve ilahi bir hareket olarak değerlendirirler (<http://encarta.msn.com>). “*Modern Terörizm Yıllığı*”nda da yazıldığı gibi, (Shafritz, 1991:ix) bazı yazarlar 13. yüzyıl İslami suikastçıları modern teröristlerin öncüleri olarak göstererek tarihi modern olaylar ve bunların tarihteki ilk örnekleri arasında benzer paraleller çizme çabasına girmişlerdir. Fransız Devrimine kadar din aslında terörizmin kullanımı için temel bir kabul sağlamıştır. Kral XVI. Louis, Halk Güvenlik Komitesi ve Robespierre tarafından yönetilen Jakobenler “terörün hükümdarlığı” kavramına atıfta bulunan sürecin ilk tohumlarını atmışlardır. On iki binden fazla Fransız vatandaşı yeni devrimsel rejime karşı çıkmakla suçlandıkları için hayatlarını kaybetmişlerdir. Çoğunlukla dini sebeplerle yürütülen tarihin ilk safhalarındaki toplu cinayetlerin aksine Fransız Devriminden sonraki dönem terörizmi siyaset ile buluşturmuş ve milliyetçilik geniş çapta dini motiflerin yerini almıştır. Fransız Devrimi, şiddetin hem ahlaki açıdan doğru hem de politik olarak etkili olduğunu kanıtlamıştır (Crenshaw, 1995:14). Martin Luther’den önce vatandaşlar, dinin üstünlüğünü sorgusuz sualsiz kabul etmişlerdir. Öğrenme ve özgürlük arayışı için duyulan büyük istek, Fransız Devrimine götüren olaylar için bir basamak olmuştur. Buna rağmen hala dini davranışlar ve değerlerle motive edilen Ortadoğu ülkeleri rejimlerindeki baskı yüzünden bir devrim yapma şansına sahip olamamışlardır. Öte yandan, aydınlanma düşünceleriyle şekillenen Fransız Devrimi odak noktasını dinden alıp milliyetçilik ve demokrasi unsurları üzerine kurmuştur. Kilise tarafından desteklenen zengin burjuvalar ile burjuvalar tarafından kullanılan alt tabaka insanları arasındaki o döneme ait sınıf çatışmaları günümüzün global dünyasında yaşayan zengin ve fakir gruplar arasındaki çatışmalarla benzerlik göstermektedir. 1800’lerde krallıkların ilahi hakimiyetine meydan okumak amacıyla Ulusçuluk, Anarşizm,

Marksizm ve diğler laik politik akımların ortaya çıkmasıyla bu durum değışmiştir. Diğler taraftan dini motifler bütünüyle ortadan kalkmamıştır. Çoğru Avrupa ülkelerinin halkları politik yaşamın iplerini elinde tutan kiliseye karşı ayaklanmış ve laik toplumlar yaratmışlardır. Fransız Devriminin son dönemlerinde meşrutiyet yanlıları ve isyancılar tarafından, Rusya’da ise Narodnoya Volya tarafından benimsenen modern anlamdaki terörizm öncelikle anti-monarşikti. 19. yüzyılın son çeyreğine girmiş olan Rusya’daki sol hareketlerin yardımıyla modern terörizmin köklerini daha doğru bir şekilde ifade edebilmekteyiz. Narodnoya Volya isimli Rus devrimci grup pek çok açıdan 20. yüzyılın çoğru hareketinin bir ön modelidir. 1870’lerin sonu ve 1880’lerinin başında Çarlık Rusyası güçleri ile girdikleri kısa ama olaylı vahşî mücadelede bu örgüt pek çok yüksek rütbeli subaylara ve hükümet görevlilerine suikast düzenlemiştir. Sonraki yüzyılın başında Norodnaya Volya’nın halefi konumundaki bir örgüt olan Sosyalist Devrim Partisi adını duyurmuştur. Seleflerinden daha katı bir şekilde solcu olan Sosyalist Devrimciler, aynı zamanda yüksek rütbeli subayların suikastları aracılığıyla gündemlerini genişletme çabasına girmişlerdir. Halkın İradesi örgütünün devlet karşıtı devrimci yönelimleri gelecekteki teröristler için bir model oluşturmuştur. Bu örgüt devletin baskıcı güç unsurlarını temsil eden hedefler seçmiştir ve terörist hareketi yol gösterici olarak kullanarak “eylemle propaganda” anlayışını benimsemiştir. Böylelikle halkı devlet tarafından kendilerine empoze edilen eşitsizlikler konusunda eğitmeyi ve devrim için destek toplamayı amaç edinmiştir. Halkın İradesi Örgütünün bir üyesi 1881’in Mart ayında Çar II Alexander’a suikast düzenlemiştir. Çara karşı düzenlenen bu suikast daha sonra dünya çapında devrimi nasıl gerçekleştirebileceklerini tartışmak için Londra’da bir araya gelen bir grup siyasi radikale de esin kaynağı olmuştur. Bu grubun amacı, benimsedikleri siyah bayraktan dolayı Siyah Enternasyonal diye de isimlendirilen “Enternasyonal Anarşist”i yaratarak hem seçimle gelmiş demokratik ülkelerin hükümetlerini hem de monarşileri yıkacak bir küresel terör hareketini koordine etmek ve desteklemektir. Anarşist unsurlar ayrıca Amerika’da ki işçi huzursuzluğuna da müdahil olmuşlardır. Bu çatışmalar bazen provokasyonun bir sonucu olarak şiddet olaylarına da dönüşmüştür. Genel anlamda, 1880 ile 1. Dünya Savaşının başlaması arasındaki dönem anarşisinden esinlenmiş bir takım terör eylemlerine tanıklık etmiştir.

Kraliyet veliahdının suikastını içeren bir terör eyleminin I. Dünya Savaşını tetiklediğine inanılır. 28 Haziran 1914’te Bosnalı bir Sırp, ülkesini Avusturya hükümlanlığından kurtarmak için Saraybosna’da resmi bir ziyaret için bulunan Avusturya arşidükünü öldürmüştür. Dönemin terör destekçisi pek çok devleri gibi, Sırbistan da, komşu ülkelerdeki bir takım

devrimci hareketlere silah, eğitim, istihbarat ve diğer başka şekillerde destek sağlamıştır. Günümüzde, birçok ülke kendi çıkarlarını ilerletecek bir araç olarak gördükleri terörizmi desteklemeye devam etmektedirler. Realistlerin de savunduğu gibi, önemli olan ulusların ya da azınlıkların hakları değil, ülkenin çıkarlarıdır.

1920'ler ve 30'lar boyunca, terörizm diktatör rejimler tarafından benimsenen baskıcı uygulamalar ile ilişkili bir hale geldi. Terörizm birbiri ardına Almanya, İtalya ve Sovyetler Birliğinde iktidara gelen baskıcı Nazi rejimi, Faşist ve Komünist rejimler tarafından yapılan sindirme politikasını da içerir. Bu ülkelerin kendi vatandaşlarına karşı benimsedikleri baskıcı yöntemler, şiddeti, yasa dışı cezalandırmaları, işkenceyi sözde ölüm mangalarını ve sindirmenin diğer çeşitlerini de kapsamaktadır. Sistematik terörizm, 1930 ve 40'lı yıllarda Mısır'daki kökten dinci İslam Kardeşliği ve Filistin'deki İngilizlerle savaşıran Irgun ile LEHI örgütleriyle Ortadoğu'da baş göstermiştir. Emperyalist karşıtı terörizm, Kıbrıs ve Aden'deki İngiliz İmparatorluğuna ve Cezayir'deki Fransızlara karşı Ulusal Kurtuluş Cephesi tarafından sürdürülmüştür.

İkinci Dünya Savaşından sonra terörizm daha önceki devrimci bağlantılarına geri dönmüştür. 1940'lar ve 50'ler boyunca, terörizm Asya, Afrika ve Ortadoğu'da çağdaş Avrupa hükümlerine karşı ortaya çıkan yerel milliyetçi ve anti-emperyalist örgütler tarafından uygulanan şiddeti tanımlamak için kullanılmıştır. İsrail, Kenya, Kıbrıs ve Cezayir gibi ülkeler özgürlüklerini kısmen de olsa terörizmi kullanan milliyetçi hareketlere borçludurlar. Anti-emperyalist dönemin en önemli terörist olayı 1946'da Irgun Zvai Le'umi (ulusal askeri örgüt) diye bilinen Yahudi bir yeraltı grubu tarafından Kudüs'teki Kral David Otel'i'nin bombalanmasıdır. İkinci Dünya Savaşından sonra terörizm, günümüzdeki şeklini almaya başlamıştır. Halka açıklık, hedef seçiminin önemi ve net bir şekilde ortaya konmuş motifler kullanılmaya başlanmıştır. 1960'lardan beri uluslararası terörist eylemler dünya gündeminde terörizmin adım adım yükselmesi için yeterli olacak sıklıkta tekrarlanmaktadır. 1960'lar ve 70'ler boyunca terörizm ideolojik motivasyon kazanmıştır. Bazı vatandaşlıktan çıkarılmış ya da sürgüne gönderilmiş milliyetçi azınlıklar terörizmi buldukları duruma dikkat çekmek ve gerekçelerine uluslararası destek sağlamak için bir araç olarak benimsemişlerdir. Filistin Kurtuluş Ordusu, tarihte Filistin diye bilinen fakat, 1948'de İsrail adını alan ve 1967'deki 6 günlük savaştan beri İsrail'in elinde bulundurduğu Batı Şeria ve Gazze Şeridi'ni de içine alan topraklarda bir devlet yaratmak istemişlerdir. Günümüzdeki uluslararası terörizm döneminin başlangıcını sembolik olarak belirlediği düşünülen olaydan Filistinli bir grup sorumludur. 22

Temmuz 1968’de Filistin Özgürlüğü için Halk Cephesi (PFLP) üyesi üç silahlı Filistinli Roma’dan Tel-Aviv’e gitmekte olan İsrail’e ait bir ticari uçağı kaçırmıştı. Daha önce de ticari uçaklar sıklıkla kaçırılmaktaydı fakat, bu politik amaçlı yapılan ilk uçak kaçırma eylemiydi. Bu eylem uluslararası bir kriz yaratmak ve dünyanın ilgisini çekmek için tasarlanmıştı. Sonuç olarak terörizm, sınırları aşan bir eylem için uluslararası ilgi kazanma anlamında küresel bir hale gelmiştir. Bu olaydan iki yıl sonra PFLP, ikisi Amerikan biri İsviçreli olmak üzere üç ticari uçağı kaçırmak çok daha önemli uluslararası bir olaya imza atmıştır. Uçaklar Ürdün’deki ıssız bir hava alanına götürülmüş, televizyon kameralarının olayı tüm dünya seyircileri için görüntülediği esnada yolcular indirildikten sonra uçaklar havaya uçurulmuştur. Bu olay, 11 Eylül saldırılarının milletler üstü karakterine benzer özelliğiyle terörist saldırıların ilk örneğidir. İletişim unsurları ve medya gücü ile birlikte küreselleşme teröristlerin çıkarlarına hizmet etmiştir. 1972 Olimpiyat Oyunları’nda 11 İsraili atletin öldürülmesi, teröristlerin hedeflerini dünya siyasi gündemine sokmaktaki yeteneklerine verilebilecek bilinen en kötü örneklerinden biridir. Kara Eylül diye bilinen Filistinli grubun üyeleri atletleri kaçırdılar. Olimpiyat Oyunlarını izlemek için televizyonlarının karşısına oturan dünyanın dört bir yanındaki seyirciler kendilerini hem teröristlerin hem de rehinelere öldürüldüğü Alman yetkililer tarafından düzenlenen beceriksiz bir kurtarma girişimiyle sonuçlanan korkunç bir rehin alma durumuna şahitlik ederken buldular. Filistin Kurtuluş Örgütü halka açık olan Münih rehin alma eylemini etkin bir şekilde gerçekleştirmişti. 1974 yılında Filistin Kurtuluş Örgütü’nün lideri Yaser Arafat Birleşmiş Milletler Genel Kurulu’nda konuşma yapması için bir davetiye almıştır ve akabinde kendisine BM özel gözlemci sıfatı verilmiştir. On yıl zarfında, Filistin Kurtuluş Örgütü hiçbir devlete resmi olarak bağlanmamıştır, İsrail’den daha çok sayıda ülkeyle resmi diplomatik ilişkiler kurmuş ve ulus-devlet kavramını kabul ettirmiştir. Filistin Kurtuluş Örgütü uluslararası bir terör örgütü olarak Filistinlilerin mülteci kamplarındaki kötü durumlarına dikkat çekmek için mücadele vermeseydi bu kadar tanınmazdı.

Dünya çapındaki etnik ve ulusal farkındalığın geliştiği dönemde, diğer ulusalcı gruplar kendi mağduriyetlerine dikkat çekebilmek için Filistinlilerin oluşturduğu örneğe benzer şeyler yapmaya başlamışlardır. Kanada’da Quebec Kurtuluş Cephesi (FLQ) adıyla bilinen Fransız-Kanadalı ayrılıkçı bir grup Ekim 1970’te Quebec Çalışma Bakanı Pierre LaPorte ile İngiliz ticaret temsilcisi James Cross’u kaçırdı. Cross zarar görmeden serbest bırakıldı ancak LaPorte vahşice öldürüldü. Huzursuzluğun daha fazla yayılmasından korkan başbakan Pierre Trudeau, ildeki düzeni sağlamak ve FLQ’yu tamamen ortadan kaldırmak için kişisel özgürlükleri

askıya alan Quebec'teki Savaş Güçleri Kanunu'na başvurdu. Bu olayda ticaret temsilcisinin seçilmesi teröristlerin ticaret ve entegrasyona olan tepkilerini göstermektedir. 1960'ların sonu ve 1970'ler boyunca politik köktenciler Amerika'nın Vietnam'daki müdahalesine ve kendi iddialarına göre modern kapitalist liberal-demokratik devletin temel sosyal ve ekonomik hak eşitsizliğine karşı olan terörist gruplar oluşturmaya başlamışlardır. Bu köktenciler çoğunlukla radikal öğrenci organizasyonları ve Latin Amerika, Batı Avrupa ve Birleşmiş Milletlerde o zamanlarda aktif olan solcu hareketlerden oluşmuştur. Almanya'daki Kızıl Ordu Fraksiyonu ve İtalya'daki Kızıl Tugaylar Ortadoğu'da Filistin kamplarında eğitim almışlardır. Kızıl Ordu'nun en ünlü eylemi zengin bir Alman sanayici olan Hanns Martin Schleyer'in kaçırılıp öldürülmesidir. Olaylarda İngiliz ticaret temsilcisi ve bir sanayicinin seçilmesi terörizmin hedeflerinin dinden ekonomik ve politik ideolojiye kaydığını göstermektedir. Kızıl Tugaylar en bilinen kötü ünlerini 1978'de eski İtalya hükümet başkanı Aldo Moro'yu kaçırıp katlettiklerinde kazanmışlardır.

Sağ kanat ya da neo-faşist ve neo-Nazi terör hareketleri de birçok Batı Avrupa ülkelerinde ve Birleşmiş Milletler'de 1970'lerin sonlarında solcu örgütlerin yarattığı şiddete tepki olarak ortaya çıkmıştır. Ancak sağcı gruplar solcuların sahip olduğu nicelikten ve destekten yoksundu. Bu nedenle sağcı grupların şiddet eylemleri periyodik ve kısa ömürlüydü. Sağ kanat gruplarla bağlantılı en ciddi üç olay Bologna, İtalya; Münih, Almanya ve Oklahoma City, Oklahoma'da gerçekleşmiştir. Olaylardan biri 1980'de Bologna'da 84 kişinin ölmesi ve 180 kişinin yaralanmasıyla sonuçlanan kalabalık bir tren istasyonunun bombalanmasıdır. Bombalama, Bologna sağcılarının 1976 yılındaki bir tren bombalanmasıyla ilgili yargılanmasına başladığı tarihle aynı güne tesadüf etmiştir. Ayrıca 1980 yılında neo-faşist grubun bir üyesinin Münih'teki Oktoberfest alanına yerleştirdiği bombanın patlaması 14 kişinin ölümüne ve 215 kişinin yaralanmasına neden olmuştur. 1995'te beyazların üstünlüğünden yana olanlar Oklahoma'daki Alfred P. Murrah Federal binasının önünde bir kamyon bombalaması gerçekleştirmişlerdir. Fransız Devrimi'nde olduğu kadar çok sayıda olmasa da radikal sebeplerden kaynaklanan cinayetler ve toplu katliamlar 1970'lerden sonra tavan yapmıştır. Devlet-destekli terörizmde artış ve dini terörizmin yeniden dirilişi 1980'ler boyunca uluslararası terörizmde görülen en önemli iki gelişmedir. 1981'de Papa John II. Paul'a iddialara göre Sovyet ve Bulgar gizli servisleri için çalıştığı söylenen bir Türk vatandaş tarafından suikast girişiminde bulunulması devlet-destekli olduğuna inanılan saldırıların bir örneğidir. Diğer örneklerse Amerikan büyükelçiliğinin ve Beyrut Lübnan'daki Amerikan deniz kuvvetleri kışalarının İran ciro lu araba ve kamyonlarla 1983'te bombalanması ve

1988'de İskoçya'da 103 sefer sayılı Pan Am uçağının uçuş sırasında Lockerbie adlı şehrin üzerinde havaya uçurulmasında İran'ın oynadığı roldür. Günümüze kadar da faaliyetlerine devam eden daha bir çok vahşi terörist görülmüştür. 1960'larda çok güçlü ve göze çarpan örnekler olmuş olmalarına rağmen, IRA ve ETA 1980'lerden sonra etkilerini yavaş yavaş yitirmeye başlamışlardır. Ancak bunun aksine, yüzyıllardır var olan Ortadoğu terörü özellikle de Hamas varlığını sürdürmeye devam etmektedir. Lakin günümüzde değişen şudur ki; farklı amaçlar ve batı ülkelerini tehdit eden farklı yöntemlerle terör artık milletler üstü bir boyut kazanmıştır. Bu, terörün kapsamını ve limitlerini tamamen değiştirmiştir.

2.1.3 Terörizmin Grafiği ve Terörist Profili

Çok iyi bilinen bir gerçek vardır ki; o da biri için terörist olanın diğeri için özgürlük savaşçısı olduğudur. Teröristler ancak ve ancak onları kahraman değil de suçlu olarak gören güçlerin yurt içinde ve yurt dışında kamuoyu tarafından desteklenmesi halinde başarılı bir şekilde yok edilebilirler. Teröristin profili de çok önemlidir. O, kendi hayatını kaybetme pahasına bir şeyleri değiştirmek için savaşır. Olayın sonuçlarıyla ilk kez yüzleşene kadar, ne polis, ne basın, ne hukuk ne de onu katil olarak adlandıran topluluklar onun anlayışını ve de işlediği suçların değerlendirmesini değiştiremezler. Hedef ne olursa olsun, hedefe ulaşmada ölüm en iyi yol olarak görülmektedir. Teröristler genelde kendi adlarını değil de takma isimler kullanırlar. Terörist hareket mesaj taşıyan bir sembol niteliğindedir. Terör, kişisel ve keyfidir. Teröristler yaptıkları girişimleri seri bir düzen halinde tekrar etmeyi ve şiddet içerikli bir seferberlik yürütmeyi amaçlarlar. Terör, kurbanları arasında farklılık göstermez. Bunlar genelde siviller, savaşçı olmayanlar, devrimci olamayanlar, tarafsızlar ve teröristlerin geçmiş yaşamlarıyla hiç bir bağlantısı olmayanlardır. İşlenen suça duyulan inanç o kadar kuvvetlidir ki teröristler masum insanları göz kırpmadan öldürebilmektedirler. Amaç devlete duyulan güveni sarsmak ve karmaşa ve kaos yaratarak devletin otoritesini geçersiz kılmaktır. Dünya siyasetindeki ve başrol oyuncularındaki değişimlerle beraber terörün grafiği de farklılıklar göstermeye başlamıştır. Son dönemlerde, vekil olarak savaşı benimseyen küçük devletler büyük devletleri yıldırabilmişlerdir. Büyük devletlerle karşılaştırıldıklarında, küçük devletler kusurları terörün yardımıyla daha rahat örtbas edebilmektedirler. Sovyet birliğinin çöküşü ve soğuk savaşın sona ermesinin getirileri daha fazla silaha erişilebilmesine, sosyalist ideolojilerin itibardan düşmesine, totaliter rejimlerin dağılmasına ve süper gücün müvekkil rejimlere verdiği desteği çekmesine yol açmıştır. (Kaldor, 1999:4).

Doğu Avrupa'daki komünist devletlerin düşmesi teröristlerin Ortadoğu'dan kolay geçiş yapmalarını sona erdirmiştir. Sovyet Birliğinin tüm dikkatini yaşadığı yurt içi zorluklara çevirmesi Suriye gibi Ortadoğu müttefiklerini Sovyet korumasının güvencesinden yoksun bırakmıştır (Beliaev, 1991:48). Yeni siyaset kimlikleri, modern devlet yapılarının özellikle de merkezleşmiş otoriter devletlerin parçalanması ve yok olmasından dolayı baş göstermeye başlamışlardır. Terör örgütleri geleneksel savaşlarda mağlup edilebilen ulus devletleri gibi değildirler. Kısa yoldan zaferler yoktur. Uzun zaman alan planlara ve örgütlenmeye ihtiyaç duyarlar. Fark edebileceğimiz ve yok edebileceğimiz ihtimaline karşı göze çarpmadan aramızda yaşamaktadırlar. Terörist suçların işlendiği sosyo-kültürel bölge terörizmin amacına ulaşması ve terörizmin kişiliği üzerinde son derece etkilidir.

Ergil ve Yörükoğlu tarafından terörist profili üzerinde yapılan bir araştırmaya göre, (Başeren, *Uluslararası Terörizm Üzerine Dersler*, 2002) insanlar, beklentileri karşılanmadığında terör yanlısı olma eğilimi göstermektedirler. En çok zarar veren ise onların beklenen sonuçları elde etmekteki süregelen yetersizlikleridir. Adaletsizlik ve sosyal depresyon insanları radikal eğilimlere sürükleyen zihinsel dengesizliklere yol açabilmektedir. Ancak yine de bu teröristlerin gruplarına olan bağlılıkları ve terörizmi seçme gerekçeleri üzerinde etkilidir. Aynı şey yoksulluk için de geçerlidir. Terörist olmak için tek ve direk sebep olmasa da, kişinin zengin dünyayı nasıl algıladığı ve sergilediği tavır- ki genelde nefret ve tepkiyle sonuçlanır- açısından çok önemlidir. Ancak bu, psikolojik stres terörizme yol açar anlamına gelmemektedir.

Lawrence Freedman'a göre terörizm çoğunlukla strateji yoksunudur ve buna bağlı olarak da sıklıkla daha umut verici politikalar izlemek için yeterli güce sahip olmadığını gösteren stratejik başarısızlık işaretleri vermektedir (Freedman, 1998:4). Ancak, sadece fakirler terörist olur diye bir kural yoktur. Baskların kişi başına gayri safi yurtiçi hasılasının İspanyolların kişi başına gayri safi yurtiçi hasılasından yüksek olması buna güçlü bir gösterge sayılmaktadır (Başeren, 2001). Bu durum kişisel seviyede bir problem gibi görünse de aslında uluslararası problemin kaynağındadır. Nerede bir memnuniyetsizlik belirse orada bir tepki doğmaktadır. Bu yüzden gelişmiş ya da gelişmemiş, nasıl bir çevrede yaşarsak yaşayalım, sosyal adalet ve memnuniyet bize daha az suç ve daha az terörizm olarak geri dönecektir. Bu da gelişmeyle, refahla, eşitlikle ve adil dağıtımla sağlanabilmektedir.

Kentleşme, hedeflerin sayısı ve ulaşılabilirliği ve yöntemlerin artmasına sebep olan kümelenme ve karmaşıklığın bir parçasıdır. Modernleşme uygarlığı getirmekte ve bu da terör için yeni hedefler oluşturmaktadır, bu da aralarında bir bağıntı olduğunu göstermektedir. Şehir korkuya dayalı silahlı propaganda için izleyici kitlesi yaratmaktadır. İzleyiciler etki için gereklidir. Modernleşme bu etkiyi gerçekleştirmek için hareketlilik sağlamaktadır.

Eşitsizlik ve adaletsizlik sadece globalleşme ile bağlantılı değildir. Soru bu insanları neyin terörist yaptığıdır. Araçlar ve nedenler terörizmin şu anki yerini belirlemektedir. Tarihi sebepler de ayrıca etkili olmakta ve tüm bu faktörler bir araya gelip terörizme yol açan ortamı oluşturmaktadır. Terörizm belirli politik, sosyal ve ekonomik bağlamlar olmadan tam olarak açıklanamayacak bir olgudur. Terörizm kavramı tümüyle objektif tarihi gerçeklerden oluşmamaktadır. Terörizmin önemli bir yanı tarihi bağlamda zaman ve yere bağlı olan sosyal yapısıdır (Crenshaw, 1995:8).

Terörizmin ardındaki motivasyonlar, terörist olan bireylerin sosyalleşmesi, terörizmin uyumlu ve kabul gören davranış biçimi olarak niteliği, şiddet içermeyen politik hareketler ile temsilciliği ve devamlılığı, sosyal değişim yaratmak olan amacı ve fırsatların elverişliliği gibi çeşitli faktörlere bağlıdır. Terörizmin gelişimi şartlar ve çevreye bağlıdır çünkü sistematik, kasıtlı ve zaman içinde kabul gören bir yapısı vardır; diğer sivil şiddet türlerinde olabilmesine karşın terörizmde kendiliğinden oluş ve tümüyle anlamlılık bulunmamaktadır. Terörizmi kullananlar daha iyi bir toplum yaratacaklarını düşünüyor olabilirler, bu nedenle de ortak mallar kazancıyla hareket etmektedirler (Crenshaw, 1995:15). Terörizm örneklerinde benzer noktalar vardır ancak, her olay emsalsizdir. Terör aktörleri sadece belirli bir toplum kesimini tehdit etmeyi ya da diğer tarafın gözünü korkutmayı amaçlamamaktadır, ayrıca kendi taraflarına, muhtemel müttefiklerine, destek verebilme, finans sağlama ihtimali olan hükümetlere mesaj da göndermektedirler (Crenshaw, 1995:599). Terörizmin temel yönü olan kuvvet, terörizmin amacı değil aracıdır. Onlara göre, isteklerini kabul ettirmek, gerçek ve hayal edilen mağduriyetlerin kolay duyulmadığı veya sağlanmadığı bir dünyada haber yayma araçlarına ulaşmaktır. Crenshaw'a göre terörizm, bir yöntem olarak şiddetin yaygın şeklidir. Birçok farklı politik aktör için kullanılacak bir araç, amaçlara ulaşmak için bir yoldur. Aktör, terörü bir araç olarak kullanmakta ve kendi kendini sonlandıracağını kabul etmektedir (1995:602).

Terörizm az sayıda insanın yakın ilişkilerini içeren bir grup eylemidir. Grup üyeleri arasındaki etkileşim, davranışları belirlemede bireylerin psikolojik yatkınlıklarından daha önemlidir. Grup, stres ve tecrit şartları altında işlevlerini sürdürmektedir.

Birçok ülke, sorunu hiç yaşamadığı ya da çok az tecrübe ettiği için terörizmin kapasitesini ve ulaşabileceklerini görememektedir. Ancak devletler de terör eylemlerine taban hazırladıkları için suçludurlar. Destekçi olmasalar bile örgütlere karşı hareket etmediklerinde sempatan olarak hizmet edebilmektedirler. Faal terör örgütlerine silah, toprak ve meşruluk sağlandığında taban gerekçeler, ulusal çıkarlar için var olmaktadır. Bir devlet liberalizmi alkışlayıp solcu eylemleri görmezden gelirse, solcu eylemler geleceğin terörü olabilmektedirler. Birleşmiş Milletler Afganistan ve Bin Ladin'e Sovyetler Birliğine karşı savaşlarında yardım etmiş, ki bu onların da rakibiydi, sonrasında kendileri hedef olmuşlar ve Afganistan onları da vurmuştur.

Bazı devletler terörist kurumları ve eylemleri kabul etmekte ve o bölgede politik menfaatlerine hizmet etmektedirler. Bunun aksine bazı demokratik ve güçlü devletler terörizme destek verilebilecek daha iyi bir duruma ve propagandaya ihtiyaç duymamaktadırlar. Bilakis, liberal demokrasiler tacize ve terörizmin karışıklığına karşı aşırı hassastırlar (Gutteridge, 1986:8). Bu, teröristlerin kolay seyahatin liberal demokratik özgürlüğü, iletişim ve ortaklık özgürlüğünü istismar edebilmesinden kaynaklanmaktadır. Terörizmin liberal demokrasi için yarattığı en vahim dahili tehlikeler ulusal güvenliğin zayıflatılması, hukukun üstünlüğünün aşınması ve hükümet mercisinin zayıflatılmasıdır. Bir avuç dolusu terörist ciddi yerel karışıklıklara ve hayati tehlikeye, çoğu zaman hassas askeri dengeleri bozacak kadar büyük ölçekte güvenlik güçlerinin dikkatinin dağılmasına yol açabilmektedir.

Terörist ve terörizmin profilini çizebilmek için amacını sorgulamak gereklidir. Terörizmin temel amacı, bir davaya veya siyasal anlaşmazlığa dikkat çekilmesidir. Bu "dikkat çekme" şiddet eylemleri neticesinde toplumda oluşturulan korku ve dehşet havası ile sağlanmaktadır.

Kitle iletişim araçlarının sağladığı imkanlardan da yararlanan terörizm, yarattığı korku ve dehşet ile bir bakıma topluma; "Benden yana mısın, değil misin?", "benden değilsen düşmanımsın", "düşmanımsan hedefimsin", "senin yaşama hakkın yoktur." şeklinde belirtilebilecek "taraf olma" çağrısında bulunmaktadır. Terörizm, bu dramatik çağrılar ile

insanlara tarafsız olma hakkını yasaklamakta, onların zihinsel ve duygusal masumiyetini yok etmekte, şiddet ortamına çekmekte ve toplumun şiddet yoluyla siyasallaşmasına, kutuplaşmasına yol açmaktadır. Toplumdaki kutuplaşmalar da zihinsel ve duygusal yönden bölünmüş “çatışan tarafları” ortaya çıkarmaktadır. Çatışan tarafların ise toplumun birlik ve bütünlüğünü bozacağı, dolayısıyla terörün amacına hizmet edeceği açıktır.

Terörizmin benimsediği bir diğer amaç, kargaşa yaratarak toplumun direnme gücünü kırmak, yerleşik sosyal ve siyasal düzenin arkasındaki halk desteğini şiddet yoluyla zayıflatmaktır.

Terörizmin bazı güçler tarafından birtakım siyasi ve ekonomik çıkarlar sağlamanın da aracı olarak kullanıldığı dikkate alındığında amaç oldukça farklılaşmaktadır. Bu gibi durumlarda terörizmin amacı, bir kazanım elde etmek maksadıyla hedef alınan ülke ve toplumda belirli ortamların oluşmasına aracılık etmektir. Türkiye gibi stratejik öneme sahip ülkelerin terör ortamında tutulmasında, ülkemizi hedef olarak seçmiş devletler ve birtakım güçlerin çıkarları açısından zaruret bulunduğu, terörün amacının da sadece bu ortamın devamını sağlamak olduğu değerlendirilmektedir. Bu nedenle terörizm, bir siyasi mücadele aracı olmaktan çıkıp, bir ülkenin bir başka ülkeyi zayıflatmak ve istikrarsızlaştırmak için kullandığı bir araç haline gelmektedir.

Öte yandan terörizm kitlelere yönelik hedef gözetmeyen şiddet eylemleriyle, toplumun güven duygusunu ortadan kaldırarak, halkın can derdine düşmesini ve olaylara tepkisiz kalmasını amaçlar. Böylece kitleler terörizme karşı duyarlılıklarını yitirir, terörü kanıksar ve devletle toplum arasında güven açısından büyük bir uçurum oluşur.

Terörizmin bir başka amacı da; baş eğdirmek, itaat ettirmektir. Terörizmin bu türü, terörist örgütlerce kendi üyelerine ve etkilemek istedikleri halk kesitlerine uygulanabilmektedir. Terörist gruplarca amaçlanan; yandaşlar kadar “seyircilerin” de itirazsız baş eğmeleri, “hedef kitlenin” emredileni yapmasıdır. Etkilenmesi amaçlanan bireylere ikinci defa düşünecek zaman ve aksine davranabilecekleri alan bırakılmaz. Amaç, “hedef kitleyi” yıldırma, yönlendirme, yönetme ve mümkün olursa tümünden yok etmektir.

Teröristlerin, amaçları için dini ideolojik maske olarak kullandıkları bir gerçektir. Ancak, terörizmi bir dinle, özellikle İslam’la ilişkilendirme girişimleri yanlıştır. Nüfusunun büyük çoğunluğu Müslüman olan laik Türkiye Cumhuriyeti, farklı inançlar arasında ortak değerlere ve anlayışa dayalı bir uyum yaratmak amacıyla, uluslararası platformda elinden gelen çabayı

göstermeye devam edecektir. Türkiye, terörizmin, kaynağı, gerekçesi ve iddiası ne olursa olsun bir insanlık suçu olduğuna inanmaktadır.

2.1.4 Terörizm Çeşitleri

Terörizmin ne olduğuyla ilgili bir fikir edindikten sonra, terörizmin türlerine değinmek gereklidir. Pek çok farklı değişkenle, pek çok sınıflama yapılmış olsa da, bu araştırmada kullanılıp analiz edilecek olan tür, özellikle uluslararası ve milletler üstü politik terörizmdir. Odak noktası, uluslararası ve milletler üstü politik terörizmde ve onun küreselleşme ile nasıl ilişki kurduğu ya da nasıl etkileşimde bulunduğu ve ayrıca niçin ülkelerin askeri güçten tutunda uluslararası yasal araçlara kadar pek çok farklı şekilde cevap vermek için bir arayış içine girebileceği konuları üzerinde olacaktır.

Radikal grupların politik etki elde etmek için teröre başvurmaları, tüm grupların eşit amaçlara sahip oldukları ya da imkan ve sonuçlar arasındaki ilişkinin bir dış gözlemci için gayet açık olduğu anlamına gelmez. Terörist etkinlikler farklı biçimlerin çeşitliliğine sahiptir ve bazıları birbirine bağlıdır. Türler arasında belirgin bir fark bulunmamaktadır, çünkü bazı etkinlikler terörizmin iki biçimini içerebilir. Bunun yanında bazı yerel terörizm türleri, uluslararası kaynaklara da sahip olabilir.

En sık karşılaşılan fark, alt ve üst terörizm boyutları, başka bir deyişle, özel gruplara ait terörizm ve ülkelere ait terörizm arasındadır. Destek alan özel terörist gruplar sıklıkla kendilerine gizli destek sağlayan yabancı yönetimlerden farklı amaçlara sahiptir. Üst terörizm boyutu çoğunlukla, ülke sınırları içinde ülke tarafından desteklenen türde bir terörizm faaliyetidir.

Terörizmin analizinde ikinci derecede sıklıkla karşılaşılan fark, terörizmin yerel ve uluslararası çeşitliliği arasında ortaya çıkmaktadır. Yerel terörizm, aynı ülkede faaliyet gösteren ya da mağdur olan terörist gruplar, kurbanlar ve seyircilerle ilgili durumlara işaret etmektedir. 1970'li yıllar boyunca İtalyan Kızıl Tugaylar, karşı devrime yol açmak için, İtalyan işçi sınıfının desteğini sağlamak amacıyla İtalya'da, diğer İtalyanlara karşı şiddet eylemlerini gerçekleştirmişlerdir. Uluslararası terörizm, terörist grup içindeki milletler, onların kurbanları, hedef alınan seyirci kitlesi ve eylemlerin konumunun da bulunduğu bir çeşit karışımın bulunduğu durumlarla ilgilidir. Terörizm yaygın olarak milliyetçi, ideolojik,

dini, tek konuya bağlı ve devlet destekli uluslararası terörizm şeklinde sınıflandırılır. Milliyetçiler siyasi hür irade istemektedirler. Bu gruplar gerekli finansmanı bağımsızlık kurmak istedikleri bölgelerden ya da yurtdışındaki üslerinden sağlarlar. Etnik ayrımcılığı ya da milliyetçi amaçları benimseyen gruplar da terörizmi kullanmaktadırlar. Teröristler genellikle bunu, düzenli orduları olmadığından ve devlet tarafından şiddetle karşı çıktıklarından dolayı kullanırlar. Bu grupların amaçları yukarıda tartışıldığı gibi devrimsel değildir, aksine amaçları hali hazırda bir parçası oldukları bölgeden bağımsız bir ulus yaratarak kopmayı içermektedir. Hedefleri bazen bölgede söz sahibi olan ülkeyi bir diğeriyle değiştirmeyi istemek de olabilir.

Alt Devrimci terörizm belirli bir politik sistemin yapısal fonksiyonel unsurlarındaki çeşitli değişiklikleri etkileme amaçlı politik şiddetin ekstra normal formlarının kullanılması ya da tehdidi olarak da tanımlanabilir. Amaç tamamen sistem değişikliği yapmak adına varolan politik sistemi kaldırmak değil, aksine bu politik sistem içinde belli başlı değişiklikleri meydana getirmektir. Temelde, belirli bir politik sisteme özgü gruplar yada hareketler, sistemin coğrafi sınırları ötesindeki benzer unsurların da buna benzer araçlara güvenebilme ihtimalleri olmasına rağmen, bu tür araçları kullanırlar. İdeoloji teröristleri, var olan politik, sosyal ve ekonomik sistemin tüm benliğini değiştirmeyi istemektedirler. Bu tip gruplar, iyi örgütlenmiş milliyetçi gruplardan daha kısa ömürlü olmaktadır ve örgüt içi kopmalara daha çok eğilimlidirler. Evrimsel dünyada diğerinden daha üstün olan belirli bir ideoloji, terörist şiddet araçları vasıtasıyla görüşlerini yaymak isteyen destekçileri arasında aşırı tutucu eğilimler geliştirir.

Devrimci terörizm, politik bir sistem içindeki bütün devrimsel değişikliği başarılı bir şekilde etkileme amaçlı politik şiddetin ekstra normal formlarının tehdidi veya kullanımı olarak tanımlanabilir. Bu tür araçlar belirli bir politik sisteme özgü devrimci unsurlar tarafından ya da sistemin coğrafi sınırları dışında eylem gösteren benzer gruplar tarafından kullanılabilir. Terörizm genellikle amaçları toplumdaki varlık, güç ve statü gibi unsurların dağılımında radikal bir değişiklik yapmak olan gruplarla bağlantılıdır. Bu tip gruplar genellikle, farklı şekillerde tanımlanan, Marksizm'e bağlılık gösterirler ve kapitalizm ortadan kaldırıp yerine proletaryanın diktatörlüğünü getirmek istemektedirler. Devrimsel amaç, toplumun bir parçası olan işçi sınıfının kullanılmasına bir son vermek ve toplumu daha eşit bir gelişim seviyesine iterek bu sınıfın kurtarılmasını sağlamaktır (Weinberg, 1989:13).

Belirli dini gruplar uluslararası terörizmi, bozulmuş ve kötü olduğunu düşündükleri hüküm süren dini düzeni eninde sonunda yıkmak için kullanmaktadırlar. Terörizm siyasetin farklı yollardan, çoğu zaman politik sebeplere devamı olarak ifade edilebileceği gibi aynı zamanda farklı çeşitlerin ortaya çıkmasına yol açan kökten dinciliğin bir yan ürünü de olabilir (Seghal, 1996:14). Dini terörizm, dünyanın geri kalanına kendi dinlerinin üstünlüğünü duyurmayı kendilerine vazife bilen politik gruplardan kaynaklanır. Propagandacılar, mantıktan, akılcılıktan ve sebeplerden yoksun oldukları gibi, bunları da dinlemeyeceklerdir. Kendi dinlerini de içeren, dünyadaki dinlerin objektif analizlerine yönelik tüm çabalara engel olurlar ve eşit şartlar altında dini birlikteliğin devre dışı bırakıldığı uç noktada bir mezhep şeklini desteklemektedirler. Terörizmin bu çeşidi diğer dinlerin takipçilerini kendi dinlerinin üstünlüğünü kabul etmeye zorlamaya çalışmaktadır. Herhangi bir biçimde herhangi bir meydan okumaya müsamaha edilmemekte ve bunu yok etmek için terör şiddetine başvurulmaktadır. Daha küçük ölçekte, tek bir meselenin fanatikleri belirli bir politika ya da uygulamayı değiştirme arzusuna saplanmışlardır.

Devlet terörizminde, bir devlet kışkırtmaktan, direk veya dolaylı olarak silahlanmaktan veya grup veya örgütleri terörizme başvurmak için yönlendirmekten suçlanabilir. Ayrıca devlet kendisi de, otoritesini kurmak veya güçlendirmek ya da ülke içindeki herhangi bir ayaklanmayı sindirmek için terörist harekete başvurabilir.

Bu yöntemin askeri veya komünist rejimler tarafından kullanıldığı iddia edilir. Ekstra güç kullanımı ve gözaltı ölümleri devlet terörizminin örnekleri olarak ele alınır. Devlet hamileri kendilerine ait direk olarak devşirilmiş veya kontrol edilen terör mangalarını kullanabilirler ya da vekil ve müvekkil hareketler aracılığıyla çalışmayı seçebilirler. Bunlar hemen hemen her zaman, herhangi bir bağlantıları olduğunu güven sarsmayacak bir şekilde inkar edebilmek için bu tür ortaklıkların içinde üstü kapalı bir şekilde yer alırlar (Freedman, 1998:39).

Yerleşik terör, herhangi yerleşik bir siyasi düzen tarafından hem iç hem de dış muhalefete karşı uygulanan tehdit veya siyasi şiddetin ekstra normal şekillerinin uygulanması olarak tanımlanabilir. Bu yöntemler, özel olarak yerleşik siyasi düzen tarafından, dahilen olduğu kadar, diğer ulusal devletlere ve varolan politik düzenin dışında kalan gruplara karşı da dahili muhalefetin ve karmaşanın çeşitli şekillerini bastırmak ve toplumu devletin amaç ve programlarına uymaya zorlamak için de kullanılabilir.

2.2 ULUSLARARASI TERÖRİZM

Uluslararası terörizm, egemen bir devlet tarafından kontrol edilen kişiler tarafından idare edilirken, ulusal sınırları aşan terörizm, uygun devletlerin desteğine ihtiyaç duymayan özerk devletsiz aktörler tarafından uygulanır (Seghal, 1996:5). Ulusal sınırları aşan terörizm, esas olarak ulusal sınırları aşan boyutuyla politik bir karakter taşır. Uzaktan kontrol edilen terörizm, anlaşılması son derece zor ve en güçlü şeklidir. Bu tür bir terörizmi destekleyenler, büyük çapta sermaye, cephane ve barınağa sahiptir. Çeteleri gece boyunca A ülkesinde çalışırken, sabah kahvaltılarını B ülkesinde yapabilir ve geceyi de C ülkesinde geçirebilirler. Bilim ve teknolojideki gelişmeler, kıtalararası uzak mesafelerden gerçekleştirilen kontrollerle, dünyanın herhangi bir köşesinde, en karmaşık ve hızlı gelişen imkanları, destekli terörizm için olanaklı kılar. Bu tür terörizm aynı zamanda ticari bir boyut taşır. Narkotik operatörler, farklı ülkelerin sınırları ötesinde, ticari faaliyetlerini yürütmek için geniş bir ağa sahiptir. Paul Wilkinson (Seghal, 1996:4)'a göre, terörizm özünde uluslararası olarak kalıtsaldır, bu yüzden şöyle bir paradoks ortaya çıkar; özerk devletler, uluslararası terörizmle savaşmak için aldıkları ulusal önlemleri geliştirdikçe, teröristler için ulusal sınırların ötesine geçmek daha da çekici hale gelir. Ulusal sınırları aşan terörizm, açık uluslararası sonuçları olan şu terörizm olaylarını içerir: teröristlerin hedeflerini vurmak için yurt dışına çıkması, ülkesinde kalıp yabancı bir ülkeyle olan bağlarından dolayı kurban seçmesi ya da uluslararası ticari bağlantılara saldırması gibi olaylar. Freedman (1998:41)'a göre, uluslararası terörizmin artışının sebebi, jeo-stratejik durumun resmi olmayan savaşı desteklemesidir. Terör dengesi ve önde gelen tüm ülkelerin, olası bir nükleer çatışmaya sebep olabilecek yükselen şiddetten kaçınma istekleri gerçeği önemli faktörlerdir. Çoğu ülke, artış riski olan, tahmin edilenden uzun süren ve pahalı resmi çatışmalardan korkar. Resmi olmayan savaş daha çekici hale gelir. Ulusal sınırları aşan terörizmin, uluslararası ilişkilere meydan okuduğuna yönelik fikirler söz konusudur. Bu durum, uluslararası yaşamın akışını vahşice böler ve tehdit eder. Hangi ülkenin yasal güç kullanımı tekelden kar sağladığına yönelik olarak bu durum, uluslararası toplum kurallarının altını oymaktadır. Ülkelerce üstlenildiğinde ya da desteklendiğinde, kendi varlığını destekleyen karşılıklı sınırlama sistemini tehdit etmektedir. Bunun yanında farklı terörist gruplar, kendilerine ait farklı amaçlara ulaşmak için çabalamakta, ayrıca gruplar arasında “uluslararası terör” bağlamında bir bütün halinde koordinasyon bulunmaktadır. Brian Jenkins'in öne sürdüğü gibi son dönemlerdeki teknolojik gelişmelerle kütle seyahatlerine, anlık iletişime ve hazır kullanılabilir silahlara sahip olunması karmaşık sosyal sistemlerin

terörizme karşı eski dönemlere göre daha hassas olmasına ve bu hassasiyetten dolayı çok daha fazla dikkat edilmesine yol açmaktadır. Paul Wilkinson'ın iddiasına göre terörizmin ölçütü olarak kabul edilen saldırı sayıları, öldürülen insan sayısı ve dünya üzerindeki eylemler artış göstermektedir (Freedman, 1998:3).

Milletlerüstü terörizm hedeflere ulaşmak için uluslararası nakliyatı ve siyasi taleplerini duyurmak ve propaganda yapabilmek için de global medyayı kullanmaya zorlanmaktadır. Bu yüzden globalleşmenin sadece gerekli araçları sağlamasını değil aynı zamanda da modern terörizmin bağımsız hedefler meydana getirip getirmediği sorusunu cevaplamalıyız.

Bazı batı demokrasilerinin, terörizmle ilgili doğrudan deneyimleri ya çok azdır ya da hiç yoktur, bu yüzden; problemin önemini ve boyutunu tam olarak anlayamazlar. Geliştirilmiş uluslararası işbirliğine duyulan ihtiyaç gün be gün artmaktadır. Bugün, içeriği gereği terörizm çoğunlukla uluslararasıdır, hatta teknolojik gelişmeler ve karşılıklı bağımlık yüzünden karakteri gereği milletler üstü olarak bile ele alınabilir. Münferit devletler ulusal önlemlerini geliştirdikçe teröristler için, adaletten kurtulmak, silahların, cephanenin ve paranın güvenliğini sağlamak ve yoldaş teröristlerle işbirliği yapmak amacıyla sınırları geçmek daha çekici hale gelmektedir. Bu yüzden; küreselleşmenin yalnızca kaynakları değil aynı zamanda modern terörizmin sabit sebeplerini de sağlayıp sağlamadığıyla ilgili bir tetkik yapmaya ihtiyaç duymaktayız.

Güçlü devletlerin etkin politikaları karşısında kendisi için bir çıkış noktası bulamayan bazı devletler, terörü engelleri aşmada bir araç olarak görmüşlerdir. Güçlü bazı devletlerin de uluslararası alanda kendi politikalarının işlerliğini kolaylaştırmak ve rakiplerini etkisiz kılabilme için terörü bir araç olarak kullandıkları görülmektedir.

Geçtiğimiz yüzyılda; özellikle İkinci Dünya savaşından sonra nükleer bir dengenin kurulması ile sıcak savaştan kaçınılmış, buna mukabil terörizm gün geçtikçe yaygınlaşmıştır. Terörizmin, uygulama alanı olarak seçilen bazı küçük ve geri kalmış, demokrasisi tam gelişmemiş ülkelerde başarıya ulaşmış olması, uygulayıcı olan ülkeleri cesaretlendirmiş ve böylece terör alanı gittikçe genişlemiştir.

Bu safhadan sonra terörizm uluslar arası bir savaş türü olarak önümüze gelmiştir. Verilen destek, zamanla terörizmin boyutlarının büyümesine ve uluslararası nitelik kazanmasına

neden olmuştur. Dolayısıyla, gerçek anlamı içerisinde ve global olarak terörizme bakıldığında dolaylı yıpratma (destabilizasyon) yöntemlerinin kullanıldığı bir dünya iç savaşı olarak da adlandırılabilir.

Özel bir şiddet eylemi veya değişik bir soğuk savaş şekli olan terörizm, uluslararası alanda etkin ve güçlü devletlerin, gelişmemiş veya gelişmekte olan ülkelerin içerisindeki sosyal, ekonomik, kültürel ve benzeri birçok alandaki sorunların istismar edilmesi sonucu, var olan veya suni olarak oluşması sağlanan şiddet içerikli fikir ve hareketlerin belirli bir amaç için harekete geçirilmesi sonucu ortaya çıkmaktadır.

Günümüzde terörün en önemli özelliği, uluslar arası bir nitelik kazanması ve bu ilişkilerini oldukça geliştirmiş olmasıdır. Artık, teröristler eskiden olduğu gibi sadece içinde buldukları ülke ile sınırlı kalmayıp, başka ülkelerdeki farklı gruplar ile bağlantılar kurarak karşılıklı destek sağlamaktadırlar. Dolayısıyla teröristler, uluslararası bağlantılarını ve modern teknolojiyi de kullanmak suretiyle milletlerarası etki yapan eylemler düzenleyebilmektedirler.

Terör örgütlerinin başka ülke ve gruplardan destek almadan başarıya ulaşması, varlığını sürdürmesi hemen hemen imkansız gibidir. Özellikle eğitim, teşkilatlanma, finans ve silahlı eğitim için dış desteğe ihtiyaç duymaktadırlar. Bu özelliği ile terörizm uluslar arası bir nitelik kazanmaktadır.

1989 basımı, “Terörizm, Dünü, Bugünü, Yarını” adlı kitabında Profesör Yılmaz Altuğ tarafından yapılan tespite göre terörizm;

- Yabancılara veya yabancılara ait hedeflere yöneltilirse,
- Hükümetler veya birden fazla devlet tarafından beslenen unsurlarla yapılırsa,
- Bir yabancı hükümetin veya uluslararası örgütlerin siyasi mekanizmalarını etkilemek için yapılırsa uluslararası nitelik kazanmaktadır (Altuğ,1989:23).

Günümüzde bazı devletlerin ekonomik veya politik çıkarları gereği, bazı devletlerin ise, uluslararası alanda kendi milli politikaları ile çatışan diğer devletlere karşı dolaylı yıpratma ve dayatma yöntemi olarak terörizmi bir maşa olarak kullanmaları ve desteklemeleri sonucu terörizmin boyutları genişlemiş ve uluslararası bir nitelik kazanmıştır. Savaş, diplomasisinin devamıdır. Terörizm, savaş ve diplomasi ile elde edilemeyen sonuçları elde etmek için

yapılan eylem veya eylemlerdir” ifadesi uluslararası terörün anlaşılmasına ışık tutmaktadır (İlhan Suat,1998:5). Terörizmin uluslararası bir nitelik kazanmasının ve artmasının başlıca nedenleri;

- *Uluslararası haberleşme ve ulaşım araçlarının son yıllardaki çok hızlı gelişimi,
- *Yeni silah ve teçhizatlar ile teknolojik imkanların artması,
- *Bazı ülkelerin ideolojilerini ve devrimlerini yaymada terörizmi yöntem olarak seçmeleri,
- *Uluslararası terör örgütleri arasındaki istihbarat, eğitim, lojistik, teknik, finans temini, eylem yöntemleri konusunda organik bağların ve işbirliğinin artması, sayılabilir.

Bu açıklamalardan sonra uluslararası terörizmi, bir veya birden çok ülke vatandaşlarınca oluşturulmuş, desteğini içeriden ve dışarıdan, bir veya birden çok kaynaktan sağlayan organizasyon, kişi veya guruplarca, her hangi bir toplum, devlet veya devletler üzerinde baskı yaratmak suretiyle bazı kazanımlar sağlamak, etnik ve bölgesel sorunları tahrik ederek ülkelerin ulusal menfaatlerine zarar vermek amacıyla şiddet eylemlerine başvurulmasıdır. şeklinde tanımlamak mümkün olabilir.

BÖLÜM 3

TEORİ VE ÖRNEKLERLE KÜRESELLEŞME VE TERÖRİZM

Teröristler terör yaratır, terör korku ve öfke; korku ve öfke ise saldırganlık yaratır; farklı etnik köken veya dinlerin vatandaşlarına karşı saldırganlık da ırkçılığı ortaya çıkarır ve bu da terörizmin yeni şekilleri olarak vuku bulur (Zimbardo, 2001).

Bu, terörizmin acımasız doğasıdır. Terörizm direk olarak küçük grupların hususi faaliyetlerinin sonuçlarıdır ancak her bir terörist faaliyetin kendine ait geniş durum ve şartları vardır. Nadiren haklı sebeplerden dolayı gerçekleştirilirler ve ilk sorun da bu faaliyetlerin gerçekleştirilme şeklidir. Gruplar ya da uluslar diğerleriyle karşıt bakış açlarına sahip olabilirler ve bu tür sorunları çözmek için terörist faaliyetlere başvurabilmektedirler. Modern dünyada bu tür sorunları çözmek için etkin ve barışçıl yöntemler vardır, fakat bazı gruplar temelde varolan sebepleri haklı dahi olsa şiddete dayalı yol ve yöntemler kullanmaktadırlar. Her insanın özgürlük, haysiyet ve birincil hedefleri için savaşıma hakkı vardır ancak bu haklar için savaşıma yöntemleri de önemlidir. Başkasının haklarını sınırlayıp zarar verdiği müddetçe kişinin sebepleri ve uygulamaları haklı olmaktan çıkar.

Terörizm ile ilgili sorun, bir güç birliği olarak teröre karşı savaşan uluslararası bir kurumun olmamasıdır; hatta bu konuda en başta olması gereken bir görüş birliği dahi sağlanamamaktadır. Hiçbir devlet ya da grup henüz terörizme karşı tam olarak bir başarı sağlayamamıştır. Terörist gruplar devletlerden açık bir şekilde farklılık gösterirler. Teröristlerin düşünmeleri gereken bir anlaşma, zorunluluk, yurttaşlık ve toprakları yoktur. Teröristlerin hükümetler gibi seçmenleri olmamasından dolayı ikisi arasında bir karşılaştırma yapmak mümkün olmasa da; güç, fiziksel kuvvet ve destekçileri olması açısından devletlerle ortak yönleri vardır. Teröristler faaliyetlerini gerçekleştirme özgürlüğü buldukları için terörizm genelde demokratik ülkelerde meydana gelir. Terörizm nefrete dayalıdır ve dünya nefretle var olamaz (Sirmen, 2001). Asırlardır var olan terörizm modernleşmeyle birlikte kapsamını ve kapasitesini de değiştirmiştir. Teknoloji, iletişim ve ulaşımdaki gelişmelerden dolayı terörizmde benzer şekilde globalleşmektedir.

Giriş bölümü daha geniş bir terörizm ve globalleşme tartışmasına bir başlangıç sağlamaktadır. Bu bölümde uluslararası ilişkiler, uluslararası ilişkiler teorileri ve bunların terörizm ve

globalleşmeye uygulanmasıyla ilgili temel açıklamalar verilmektedir. Bu bölümdeki temel nokta, terörizmin uluslararası teorisinin standart çerçevelerini sorgulamaya zorlayıp zorlamadığı veya paradigmanın farklı durumlarına uyup uymadığına odaklanmakta yatmaktadır.

3.1 ULUSLARARASI İLİŞKİLERE GİRİŞ

Uluslararası ilişkiler gelecekteki muhtemel savaşları engellemek için dünya politikalarını anlama ve kontrol edebilmenin yollarını bulma isteğiyle meydana gelmişlerdir. Tarihi değişimler ve tüm politik hayatın büyük belirleyicisi olduğu için savaş, uluslararası ilişkiler teorisinin temel konusudur. Bull'un (Bull, 1999 Holsti'den alıntı, 1985:9) ifade ettiği gibi:Savaş herhangi bir zamanda sistemin şekillenmesinde temel belirleyici olarak görülmektedir. Belirli devletlerin baki kalması veya bertaraf olması, yükselmesi veya düşüşe geçmesi, sınırlarının değişmesi veya aynı kalması, insanların hangi hükümet tarafından yönetileceği, güç dengesinin olup olmadığı veya hangi devletin üstün geleceğini belirleyen savaş ve savaş tehdididir. Savaş ve savaş tehdidi... O kadar temeldir ki sistemi tarif etmek için kullandığımız terimler –büyük güçler ve küçük güçler, ittifaklar ve etki alanları, güç dengeleri ve egemenlik- savaş ve savaş tehdidi konuları dışında kullanıldığında nadiren anlaşılır olmaktadır.

Clausewitz'in ifade ettiği gibi savaş bir cebri muameledir ve sınırı yoktur. Amaç düşmanı güçsüz ve zayıf duruma getirmektir. Politikanın farklı yollarla devamıdır ve politik bir araçtır (Williams, 1996:210). Savaş, güç için verilen mücadelenin sonucudur. Her şeyin ötesinde bu alanda önemli olan güçtür. Devletler güç kazanmak için birbirleriyle savaşır veya birleşirler. Bu nedenle Uluslararası İlişkilerde ultimatoom, mücadele, savaş, ittifak ve yıldırma gibi kavramlar en fazla dikkat çekenlerdir. Uluslararası politika sonu gelmeyen bir güç artırma oyunudur. Kimi zaman bazı milletler üstü organizasyonlar bu güç oyununun organları olarak anılsa da oyuncular devletlerdir. Morgenthau'ya göre (Williams, 1996:280) gücün en önemli kaygı olduğu dünya üzerindeki her bir devletin görevi kendi fiziksel, politik, ekonomik ve kültürel kimliğini korumak için gerekli tedbirleri almasıdır. Politikanın diğer alanlardan bağımsız olmasını savunulmaktadır. Çatışan menfaatler politikayı ekonomi, ahlak bilimi ve estetik gibi karşı karşıya gelen konularla kendine özgü bir alana dönüştürmüştürler.

Yeni oyuncuların dünya politikasına girmesiyle ilişkiler ve güç dengeleri değişmişlerdir. Bunlar sadece devletler olduğunda güç hesaplamaları daha basitti. Ülkelerin yalnızca devletlerle ilişkileri vardı. Şimdi ise denklemler çok daha karmaşık bir hale gelmiş durumdadırlar. Milletler üstü kurumlar uluslararası organizasyonlar olup ekonomik açıdan önem taşısa da, bu yeni mevcudiyetler arasında uluslararası organizasyonların etkileri büyüktür ve sosyal ve politik bağlamda bahse değer görünmektedirler. Birkaç devletten oluştuğu için, uluslararası organizasyon kararları zorluklarla alınabilmektedirler. Sayıları arttıkça uluslararası organizasyonların bölgesel ve uluslararası alanlarda etkileri de güçlenmektedirler. Morgenthau gibi bazı yazarlara göre bu tür organizasyonların kendilerinden kaynaklanan bir etkileri yoktur, temel güçlerin çıkarlarına doğuştan bağlı olan çok taraflı bir kuruluş olduklarını inkar etmektedirler. Sistemin değişim mercisi değil, güç politikalarının mücadele alanıdır. Devletler üye olduklarından genelde devletlerin araçları olmaktadır.

3.2 TEORİLERLE ULUSLARARASI İLİŞKİLER

Terörizm bizi realizm ve neo-realizm, neo-liberal kurumlar, eleştirel kuram ve oluşturmaçılık gibi uluslararası teorinin standart çerçevelerini sorgulamaya itmekte midir yoksa farklı açılardaki paradigmalardan birine ya da tümüne uyum sağlamak mıdır? Uluslararası politika kuramcıları uluslararası çatışmaları engellemek, düzen ve istikrar sağlamak için savaşın kaynakları ve çeşitli normların, prosedürlerin ve kurumların karşılaştırmalı etkinlikleri ile ilgili tanımlayıcı genelleştirmeler yapmaktadırlar.

Tamamı burada kullanılmayacak olsa da uluslararası ilişkiler teorilerine giriş yapmak faydalı olacaktır. Genelde üç gruba ayrılmaktadırlar. Klasik ve neo-realist yaklaşımları da içeren *Realizmde* devlet tek aktör olarak kabul edilir. Kişisel çıkarlarını ön planda tutan devletler güç veya güvenlik için rekabet ederler ve amaçları ulusal çıkarları korumaktır. Ekonomik ve askeri güçlerini araç olarak kullanırlar. Bu teorinin eksik noktası uluslararası değişimi göz önüne almamasıdır. Çoğulculuk, liberalizm ve ütopyacılığı da içeren *İdealizm* devletleri, kurumları ve grupları temel aktörler olarak görürler. Örneğin liberalizm güç dengeleri ve faktörlerinin ekonomik ve politik düşünceler tarafından nasıl önemsiz addedildiğiyle ilgilenmektedir. Yapısında refah isteği ve özgür değerlere bağlılık vardır. Uluslararası kurumlar, konjonktür değişmesi, demokrasinin teşviki kullanılan araçlardır. İdealizmin gücün

rolünü görmezden gelmesi bir eksiklik olarak gösterilmektedir. Bu düşünce akımının amacı çatışmadan kaçınmak ve işbirliğini teşvik etmektir. Liberaller insan doğasının biçimlendirilebilir olduğunu ve zorluklara rağmen; düzen, adalet ve özgürlüğün, aşamalı olarak düzgün ekonomik şartların ve kurumsal mekanizmaların yaratılmasıyla sağlanabileceğini savunmaktadırlar. Bu, terörizmin stratejisinin “olmaması” ve dünya sisteminin yasaların yardımıyla terörizmi asgariye indirme açıklamalarıyla benzerlik göstermektedir. Şöyle ki, muhtemel menfaatleri arttırmak, etkileşim ve dayanışmanın muhtemel zararlarını azaltmak, daha güçlü bir barış, refah ve adalet sağlayabilmek için uluslar arasında işbirliği yapılması gerekmektedir (Paul and Hall, 1999:8). *Oluşturmacı* grup ise bireyleri, grupları ve toplumları aktörler olarak görür. Devletin davranışı, seçkin inanışlar, müşterek normlar ve sosyal kimliklerle şekillenmektedir. Söylev, fikir ve anlatılar oluşturmacıların kullandıkları araçlardır. Kusurları ise geleceği öngörebilmekten çok geçmiş daha iyi tanımlayabilmeleri anlamına gelir. Oluşturmacılara göre yapı sadece maddi kapasitenin değil aynı zamanda sosyal ilişkilerin de düzenlenmesinden oluşmaktadır. Oluşturmacılar, insanın halkı, halkın da insanı oluşturduğunu iddia etmektedirler, bu, sürekli ve iki yönlü bir süreçtir.

Realizm ve liberalizm güç ve ticaret gibi maddi faktörlere odaklanırken oluşturmacı yaklaşım fikirlerin etkisini vurgulamaktadır. Devletlerin çıkarlarını ve kimliklerini, belirli tarihi süreçlerin büyük ölçüde değiştirilebilir ürünleri olarak kabul ederler. Değişimin kaynaklarına dikkatle yaklaşırlar. Realistler terörizmi politikanın farklı yollarla devamı olarak görürken, fikirlere ve bunların etkilerine değer veren oluşturmacılar terörizmin farklı faktörlerle kontrol altına alınabileceğini düşünmektedirler. Ütopycıların aksine realistler uluslararası ideallerden ziyade güç ve çıkarların üzerinde durmaktadırlar. Realizm temelde muhafazakar, deneysel, tedbirli, idealist ilkelere karşı şüphecî ve tarihin verdiği derslere saygı gösteren bir tutum izlemektedir. İyimserden çok kötümser bir uluslararası ilişkiler politikası görüşü benimsenmektedir. Güç kazanmak için daimi bir çaba var olduğundan, sonuçta savaş onlar için kaçınılmazdır. Realistler güç ilişkilerinin çoğunlukla ahlaki ve legal kavramların ardına saklandığını kabul etseler de gücü sosyal bilimler için kaçınılmaz bir kavram olarak görmektedirler (Dougherty and Pfaltzgraff, 1990:7). Carr ütopycıların işbirliğine olan inançlarından dolayı eleştirmektedir. Carr’a göre ütopycıların, dünyanın tasdikini almak için kendi çıkarlarını uluslararası çıkarlar adı altına saklamaktadırlar. Onlara göre kendileri için kabul edilebilir olan diğerleri için de faydalıdır.

3.3 ÇAĞDAŞ DÜNYA SİSTEMİ,SİYASET VE TERÖRİZM

Uluslararası sistem sadece bağımsız devletlerin bir araya toplanmasından oluşmamaktadır. Egemenlik yalnızca tek bir devletin malı olabilecek bir kavram olmayıp, özünde göreceli bir kavramdır. James Caporaso'nun ifadesine göre oluşturmacı düşünceye göre düzenlenmiş prensipler olarak çok taraflılık, devlet sistemlerinin kurucu ilkelerine ve örtülü, bazen de gizli toplumsallığına odaklanmaktadır. Çok taraflı aktiviteye bakılınca kurumsalcılar ciddi bir şekilde iletişim ve tartışmanın mantıksal yoldan sonuca varma, ihtiyat ve ikna edicilik yönlerine vurgu yapmaktadırlar (Ruggie, 1993:78).

Giddens'e göre modern dünya, kapitalizm, sanayicilik ve ulus devlet sistemlerinin kesişmeleriyle şekillenmiştir. Birbiriyle ilgileri olmasına rağmen, her bir unsur kendi dinamikleri ve tarihine sahiptir, birlik içinde ele alınmalıdır (Keyman, 2000:69).

Uluslararası sistem anarşiktir ve mantıklı seçim insanların veya grupların kazançlarını en üst düzeye çıkarmaktır. Bu sebeple, amaç ne olursa olsun, bir grup herhangi bir durumdan ötürü zarar görüp radikal bir çözüme ihtiyaç duyduğunda terörizm hak ve menfaat yükseltmeye dayanır. Adorno'nun ifade ettiği gibi eleştirel kuram modernleşmeyi tanımlayan bilimsel ve teknolojik gelişmeleri ve bunun merkezinde gelişen yerleri tahlil eder. Bu bağlamda globalleşmedeki gelişmeler modernleşme ile sağlanmaktadır (Keyman, 2000:101).

Hiçbir yaklaşım tek başına çağdaş dünya politikasının karmaşıklığını kapsayamaz. Bu nedenle, tek bir teori yerine farklı alanlarda rakip fikirlere daha çok açık olmamız gerekmektedir. Teoriler arasındaki rekabet bu teorilerin güçlü ve zayıf yönlerinin ortaya çıkmasına yardım etmekte ve mükemmelleştirmeye yönlendirmektedir. Bu yolla katı ve dar görüşlülükle ifade edilen konular yumuşatılmakta ve gelişime daha açık hale gelmektedir. Fuat Keyman'ın (2000:114) alıntısına göre, Cox, bir teorinin kendisinden çok değişen uygulamalara ve deneysel-tarihi çalışmalara dayanması gerektiğini ve bunun da yeni kavramlar ve hipotezler için deneme alanı yaratacağını ileri sürmektedir. Bir insan ve bir amaç olmadan teori var olmamakta ve teori her zaman açıklayıcı bir çerçeve olarak içlerinde kendini gösterdiği problemlere ve durumlara bağlantılı olarak işlemektedir. Kendini zaman ve mekandan ayıran, neo-realizm gibi analitik ya da soyut bir teori, devlet ve sivil toplum arasındaki yorum farkını açıklayamamaktadır. Bundan dolayı, teori sürekli zaman-mekan

bağlantılı ve tarihi gelişimlere bağlı olmalıdır. Terörizm karmaşık bir yapıya sahip olduğundan, meseleyi sadece bir uluslararası ilişkiler teorisi ile açıklamak ve tartışmak mümkün değildir. Konunun bilinen evrensel tanım eksikliği bu kısımda konuyu nesnellığe ve aleni sempaticanlığa maruz bırakmada etkilidir.

Devletler arasındaki dayanışmanın gelişmesi uluslararası politikada popüler realist varsayımları kullanılmaz kılmıştır. Yirminci yüzyılın başları dünya çapındaki ekonomik dayanışma ve varolan politik yapılar ve de yükselen global entegrasyon, geleneksel yabancı politik tutumlar ve davranış biçimleri arasında tehlikeli bir tutarsızlığa şahit olmuştur. Muir'e göre, "yeni bir çağa girmekteyiz; bir dayanışma çağı; ve bu dayanışma dünyası henüz kurumlarına ve hükümetin yeni şartlarla ilgili geleneklerine nasıl uyum sağlanacağı henüz öğrenilmediğinden kaos tehdidi altındadır." (alıntı: Osiander, 1998: 415) Bir problem ulus sınırları içerisinde etkin bir şekilde çözülemediği zaman, uluslararası bir boyut kazanır. Yerel güç ve baskı yeterince güçlü değildir. Sonuç olarak bedel ve çıkarlar da harici arenalara aktarılır (Ruggie, 1993:51). Çok taraflılığın kapasitesi gereklidir. Devlet egemenliği anlamını yitirmekle kalmaz, ayrıca içinde barındırdığı çok seviyeli şartlar da konunun anlamını değiştirir.

Modern terörizm olgusu meşrulaşmıştır, çünkü bir zamanların uluslararası toplumdaki değişim mercisi olan hareket savaşı görevini yerine getirmektedir. Günümüzde geleneksel savaş biçimleri yerine terörizmi de kapsayan geleneksel olmayan yöntemler giderek daha çok kullanılmaktadır ve hükümetle ilişkisi olmayan tüm varlıkların da katılımı görülmektedir. Sınai devletlerin ekonomik dayanışması savaşları hem daha pahalı hem de yıkıcı bir hale getirmektedir. Norman Angell (Osiander, 1998:416) gelişmiş ekonomi ve gerileyen politikanın kombinasyonunun savaşı çok daha fazla muhtemel kılmasından korkmaktadır. Bu da gelişmiş ve az gelişmiş ülkeler arasındaki farkı ve bu durumun teröristlere sağladığı gerekçeleri açıklamaktadır. Zimmern'e göre dünyanın gelişen entegrasyonu ve bunun unsurları olan ülkeler global iletişimdeki artan hız ve kolaylık bağlamındaki teknolojik yeniliklerin sonuçlarıdır. Bu entegrasyon süreci kaçınılmazdı. Dayanışma modern hayatın bir kuralı haline gelmiştir. Dünyanın artmakta olan bölünmesi ulusal hür irade fikri ve ulusal duyguların aşırı şiddetli olmasının sonucudur. (Osiander, 1998:417) Waltz, ana üreticinin ekonomik kapasitesinin yarısından azına sahip olan bir ülkenin, eğer askeri statüko politikasını ve caydırma stratejisini benimserse askeri anlamda kolaylıkla onunla yarışabileceğine inanmaktadır; ki bu da zaten 11 Eylül saldırılarıyla ispatlanmıştır. Rakip

taraf, bir ülke olmamasına rağmen, terörist örgütün ekonomik yeterliliği Birleşik Devletlerinkinden çok daha azdı. El-Kaide, süper güce saldırırken, ucuz metotları zekice ve organize bir şekilde kullanmıştır. Esas konu şudur ki, El-Kaide bir ülke olmamasına rağmen kaynaklar ve imkanlar bağlamında devletlerle rekabet edebilecek kapasitededir. Lider ülke, güçlü rakiplerinin üzerinde askeri egemenlik kurmak veya onlara karşı stratejik avantaj kazanmak için ekonomik üstünlüğünü kullanamaz (Waltz, 1993:42).

Askeri güç hala devletlerarası ilişkilerde çok kritik bir rol oynamaktadır ve güvenlik hala dış politikadaki diğer meseleleri devre dışı bırakmaktadır. Birçok alanda askeri gücün ve güvenlik meselelerinin hakimiyeti ile ilgili realist ilkeler geçerliliğini sürdürmektedir. Geçtiğimiz dört yüz yılda, ülkeler, bilginin sınırların ötesine geçebildiği politik yapıyı kurmuşlar ve sürekliliğini sağlamışlardır. Küreselleşmeye bağlı olarak, varolan güvenlik meselelerine, insan haklarının, liberalleşmenin ve entegrasyonun demokratik hususları tarafından meydan okunmuştur; ancak, Birleşik Devletlere karşı yapılan saldırılar, güvenlik sorunlarını yeniden gündemin başına çekmiştir.

Günümüzde, dünya pazarlarının globalleşmesi milletler üstü ağların ve devlet dışı organizasyonların artışı ve küresel iletişim teknolojisinin hızlı yayılışı devletlerin gücünü zayıflatmakta ve dikkatleri askeri güvenlikten ekonomi ve sosyal refaha kaydırmaktadır. Dünya üzerindeki toplumlar ekonomik ve sosyal bağlantılardan oluşan bu ağın içine hapsedikçe bu bağları gevşetmenin bedeli, tek taraflı devlet girişimlerini, özellikle, gücün kullanımını fiilen engelleyecektir.

Kissinger'in ortaya attığı üzere (alıntı: Keohane and Nye, 1989:3) uluslararası ilişkilerin geleneksel gündemi, süper güçler arasındaki denge, ülkelerin güvenliği - ki bu artık bizim korkularımızı ve başımıza gelebilecekleri tanımlamamaktadır... Şimdi artık, yeni bir çağa adım atıyoruz. Eski uluslararası kalıplar çökmektedir, eski sloganlar artık geçerliliğini yitirmiştir ve eski çözümler işe yaramamaktadır. Dünya, ekonomik ve iletişimsel açıdan ve insani emeller anlamında birbirine bağımlı hale gelmiştir. Esas soru, değişimlerin ne kadar etkili olduğudur. Çağdaş bir yaklaşım, telekomünikasyonları ve jet seyahatlerini global bir köy yaratmak olarak görmekte, gelişen sosyal ve ekonomik işlemlerin sınırları olmayan bir dünya yarattığını düşünmektedir. Bir dereceye kadar, bazı düşünürler; çağı, devletin feodal zamanlar sona erdiğinden beri dört yüz yıldır dünya politikasında baskın olan ülkelerin çok uluslu şirketler, milletler üstü sosyal hareketler ve uluslararası hareketler gibi sınır tanımayan

aktörlerin gölgesinde kaldığını düşünmektedirler. Keohane ve Nye'in belirttiği gibi, "bir ekonomiste göre devlet bir ekonomik birim olarak kendini gösterir" (1989:3). Bizler henüz bilgi devriminin başlangıç seviyesindeyiz. Bu devrim, içindeki ülkelerin çoklu sosyal ve politik ilişkilerle birbirine bağlandığı, güvenlik ve gücün daha az sorun olduğu karmaşık-bağımlı dünyayı değiştirmiştir. Bilgi devrimimin bazı özellikleri güçsüzlere yardım ederken, bazıları da zaten büyük ve güçlü olanlara destek çıkar. Bazı devletler, uluslararası organizasyonlar ve ayrıca bazı terörist örgütler bu durumdan faydalanırlar.

Yeterli ayrıcalıklara sahip olmayanları barışı tehdit eden unsurlar olarak göstererek ahlaki suçları onların üzerine yıkmak, ayrıcalıklıların bilindik taktiğidir; ve bu taktik halihazırda uluslararası bağlamda uygulandığı kadar ulusal birlik içinde de uygulanmaktadır (Carr, 1964:83). Realist taktik eleştirel kuram ile çelişmektedir. Eleştirel kuramcılar realizmin, varolan güç ilişkilerini sorgulamaksızın kabullenmeye ve sessizliğe yol açtığına inanmaktadırlar. Dünya siyasetinin değişim ve gelişme gösterebileceğini düşünmektedirler. Tek bir gerçeklik yoktur. İçeriksel anlayış, bunların uluslararası ilişkiler teorisine yaptıkları temel katkıdır. İnsanların kendi istemleri dışında tarihlerini yaratabildiklerini savunan Marksizm ideolojisi onları etkilemiştir. Eleştirel Kuramcılar bilgi ve çıkarlar arasında bir ilişki olduğuna inanmaktadırlar. Eleştirel Sosyal Teori, içinde bu bilginin somutlaştırıldığı ve uygulamaya konulduğu konu tarafından anlam ve amacın beraberinde verildiği bir dünya anlayışı ortaya koymaktadır. Robert Cox'un görüşlerine dayanan eleştirel kuram, hüküm süren düzenden farklı sosyal ve politik düzen lehinde bir kuralcı unsur içermektedir. Böylelikle birinin kontrolü kendi eline alması ve uluslararası işbirliği ve ittifak ile var olan durumu değiştirmesi mümkündür. İçinde bulunduğu ya da belli başı davranışlar tarafından rahatsız edildiğin bir çevreyi sevmezsen, ne yapabileceğine karar vermek ve bunu yapmak sana bağlıdır.

E. H. Carr'a göre, savaşlar arasındaki yıllara ait modern uluslararası krizin gerçek anlamı, çıkar uyumları kavramına dayanan ütopyacılığın bütün yapısının çöküşüdür. Savaşlar arası yılların uluslararası ahlakçılığı sadece "sahip olmadıklarına karşı sahip oldukları" anlamına gelen, anadili İngilizce olan baskın statükocu güçlerin çıkarlarının doğruluğunu ortaya koymuştur. Bir pragmatist olan Carr, ütopyacıları ve realistleri konu edinmiştir. Ütopyacılar tarihin derslerini göz ardı ederlerken realistlerin tarihi fazlasıyla karamsar olarak ele aldıklarını görmüştür. İdealistler tercih özgürlüğünü abartırken realistler ise sabit nedenselliği abartıp, kararlılığa kaymışlardır. İdealistler ulusal çıkarlar ile evrensel ahlak ilkelerini

birbirine karıştırırken, realistler olumsuzluk riskini taşımakta ve amaçlı ya da anlamlı hareket için gerekli herhangi bir zemin oluşturmakta başarısız olmuşlardır. Realistler insan düşüncesinin, insan davranışlarının yapısını değiştirebileceğini inkar etmektedirler. Sağlam siyasi teoriler; ahlaki değerler kadar gücün, ütopyacılığın ve realizmin unsurlarını da içermektedirler (Dougherty and Pfaltzgraff, 1990:7).

Carr, kişinin davranışının büyük ölçüde yaşamakta olduğu toplumun ürünü olduğunu vurgulamaktadır. 11 Eylül saldırıları örnek olarak ele alınırsa, zengin ve fakir arasındaki uçurumun terörist olayları tetiklediğini tartışmaya açmak mümkündür. Küreselleşme ve dünyanın hemen her yerine ulaşılabilirlik, savunmasızlık duygusunu ve fakirler arasındaki nefreti kamçulamıştır.

11 Eylül saldırısı, dünyanın fakir, cahil ve umutsuz insanların, diğer bir deyişle hayatı pamuk ipliğine bağlı olanların zengin dünyaya karşı ilk savaş açışlarıdır (Örgün, 2001:47). Onuf'a göre, sosyal ilişkiler insanları var oldukları bireyler haline getirmektedir. Doğanın bize sunduğu hammaddelerle dünyayı dünya yapan bizleriz. Bu noktada fakirliğin terörizmin nedeni olmadığı açığa kavuşturulmalıdır. Terörizm genellikle tatminsiz grupların gelişmiş ülkelerin adil bir dağılım yaratmaya hiç yanaşmaksızın ben merkezci olduklarını düşündükleri için, küresel dünyaya verdikleri tepkidir. Terörizm fakirliğin gözlemlenmiş durumlarına verilebilecek örgütlendirilmiş bir tepkidir; ancak tek tepki değildir. Devlet destekli, bölgesel veya uluslararası gibi farklı terörizm çeşitleri var olsa da, bu araştırmadaki asıl konu uluslararası terördür. Faruk Örgün, terörün devlet destekli bir aktivite olmadığına inanmaktadır. Terörizm, kolayca şekilden şekle girebilen bir virüse benzeyen, hem devlet içi hem de milletler üstü bir harekettir (Warner, 2001). Terörizmle savaşmanın tek bir yolu yoktur. Düzenli ve sürekli bir olgu gibi ele alınamaz. Her şekil değiştirdiğinde savaşın taktikleri ve uygulanması da tekrar gözden geçirilmelidir. Sayısız terörist vardır. Bir birey kişisel nedenlerden dolayı terörizme müdahil olabilirken, bir devlet sadece kendi çıkarları için terörizmi kullanıyor olabilir. Her varlık terörizm için bir sebep ya da terörizm içinde bir başrol oyuncusu olabilir. Günümüzdeki esas zorluk, hayatın her alanındaki devasa gelişmelerdir.

3.4 KÜRESELLEŞEN DÜNYADA TERÖR GRUPLARI VE ÖRNEKLERİ

Dünya üstünde çok sayıda ve çok farklı amaçlarla faaliyet gösteren terör örgütleri bulunmaktadır. Bu örgütlerin farklı fraksiyonları olabildiği gibi, zaman içinde ad değiştirmekte, amaç daraltmakta ya da genişletmektedirler. Kimisi dünyaca tanınmakta, kimisi sadece bölgesel bir korku salmaktadır. Kimisi örgüt olarak bireysel faaliyet göstermekte, kimisi ise ortak amaçlar taşıdığı diğer terör grupları ile beraber hareket etmektedir. Uluslararası platformlarda "terörist" olarak kabul edilen bu örgütlerden bazıları, birden fazla isim altında da faaliyet göstermişlerdir. Bu isimler aynı grup altında belirtilerek elden geldiğince Türkçe anlamları da ilâve edilmiştir. Bu terör gruplarının tanımı, amacı, faaliyet alanı, gücü, gerçekleştirdikleri terörist faaliyetler ve destek gördüğü ülke ya da kuruluşlarla ilgili daha detaylı bilgi almak için müteakip iki web adresi ziyaret edilebilir. (<http://www.angelfire.com/dc/arastirma/tw028-01.htm>) ;

(<http://www.terorveguvenlik.net/index.php?option=content&task=category&sectionid=3&id=30&Itemid=65>)

Küreselleşen dünyada gerek ekonomik, siyasi varlığı ve gücü, gerek jeopolitik önemi ve gerekse kültürel çeşitliliği ile dünya devletleri arasındaki önemi tartışılmaz olan Türkiye’de hemen her tür uluslararası terör örgütüne rastlamak mümkündür.

Bu örgütlerin dünyaca “uluslararası terör örgütü” olarak tanınmış, uluslararası antlaşmalarla varlıkları ve faaliyet göstermeleri yasaklanmış olanları ile, hangi ülkelerin ve birliklerin, hangi tarihlerde, hangi örgütleri yasakladığıyla ilgili detaylı bilgi almak için Terörle Mücadele ve Harekat Daire Başkanlığının resmi web sitesi ziyaret edilebilir.

(<http://www.egm.gov.tr/temuh/mucadele1.html>)

Türkiye’de faaliyet gösteren terör örgütlerinin çeşitli amaçlara (aşırı sol, kürtçü, islami, milliyetçi vs.) göre sınıflandırılmış listesini ve haklarında daha detaylı bilgiyi almak içinse <http://www.angelfire.com/dc/arastirma/tw005.htm> adresi bir başvuru adresi olma niteliğindedir.

Bu örgütlerin kuruluş, amaç, faaliyet ve bağlantıları ile ilgili daha detaylı bilgi alınmak istenirse; müteakip web adresi de kapsamlı bir başvuru linki olarak hizmet verebilir. (<http://www.terorveguvenlik.net/index.php?option=content&task=category&sectionid=3&id=31&Itemid=64>)

BÖLÜM 4

TERÖRİZME SAVAŞ KAVRAMININ ANALİZİ

Terörizm kavramı ve globalleşme tartışıldı ve aralarındaki bağ açıklandı, bundan sonraki bölümde ise globalleşmiş dünyada terörizme karşı savaş analiz edilecektir. Öncelikle işbirliğine ve kurumlara giriş yapılacaktır. Sonrasında terörizme karşı savaşta muhtemel yollar anlatılacaktır. İşbirliği zayıflığı bağlamında yasalar ortaya konulacaktır. Teröre karşı savaşta işbirliğinin önemi şu anda yürürlükte olan yasalar ve düzenlemeler vurgulanarak açıklanacaktır.

Teröre karşı savaş zor bir mücadeledir. En büyük sorun tamamen bertaraf edilememesidir. Şeklen değişiklik geçirebilir ancak, bir şekilde varlığını sürdürecektir çünkü her zaman var olan politik ve ekonomik yapıdan veya sistemden memnun olmayan gruplar olacaktır. Sonlandırılmıyorsa da terörle savaşmanın tek yolu etkilerini minimuma indirmeye çalışmaktır. Bu, adımların dikkatle ve hızla atılması gereken uzun vadeli bir süreçtir. Vatandaşlar olayların farkında olmalı ve bunlara tepki verebilmelidir. Halkın sesi politikada önemli bir unsurdur. Yasal politik varlıkların bileşenleri olarak, vatandaşlar ne düşündükleri ve nasıl hissettiklerini oy verdikleri kişiler ve göreve getirdikleri kişiler aracılığıyla göstermelidirler. Her türlü kurum da vatandaşlarla aynı sorumlulukları vardır. Terörizm gibi bir meseleyle uğraşırken, kurumun milletler üstü, uluslararası ya da devlet dışı doğasından bağımsız olarak, ortak düşmana karşı direnmede ortak istek ittifaka yardım edecektir.Devlet dışı kurumlar olarak, hükümetten bağımsız organizasyonlar halkın sesinin oluşmasında daha büyük bir paya sahiptir. Realist düşüncenin yegane aktörleri olan devletler yürütme gücüne sahiptir. Vatandaşlar ve organizasyonlar gündemi oluşturmada etkili ve güçlüdürler ancak devletler bu gündem maddelerini uygulama gücüne sahiptir. Teröre karşı savaşta en etkili araç uluslararası düzeyde işbirliğidir. En güçlü konuma sahip olan devletler oybirliği içinde hareket edebilmek için fikirlerini dayandırabilecekleri ve seçenekleri tartışabilecekleri ortak esaslara sahip olmalıdır.¹¹ Eylül saldırıları sonrasında terörizmin ve teröristlerin genel eğilimlerini şu şekilde sıralamak mümkündür:

-Terörizm hedef aldığı kitleler nedeniyle daha öldürücü ve acımasız hale gelmiştir.

-Terör örgütleri teknolojinin de imkanlarından yararlanarak daha bağımsız hareket edebilir hale gelmiştir.

-Artan ölçüde dinsel motifler kullanılmaya başlanmıştır

-İntihar eylemleri artmıştır.

-Sınırlaşan örgütlü suç grupları ile terör örgütlerinin ilişkileri daha da sıkılaştırmıştır.

-Dikey otoriter yapı yerine, belli bir hedef doğrultusunda daha gevşek yatay örgütlenme modeline geçilmiştir.

-Mümkün olan en fazla zayıflığa yol açmak için kitle imha silahlarını ele geçirmek bir amaç haline gelmiştir.

-Teknolojik gelişmeler, teröristler tarafından daha kolay kullanılabilir hale gelmiştir.

- Terörün finansmanı için daha önce görülmemiş yasal, yarı-yasal yöntemler ve araçlar kullanılmaya başlanmıştır.

Bu eğilimler, terörle mücadelenin gittikçe zorlaşacağını, uluslararası işbirliğine daha çok ihtiyaç duyulacağını göstermektedir.

4.1 TERÖRİZMLE SAVAŞIN ALANLARI

Terörizmle savaş bireysel,ulusal,uluslararası ve küresel olmak üzere dört boyutta da ve süreklilik arz ederek devam etmesi gereken bir mücadeledir.

Toplumunu oluşturan bireyler kavramından,arz ettiği tehlikeden,boyutlarından ve baş etmek için gereken yöntemlerden haberdar edilmeli,şeffaf bir iletişim ağı sağlanarak,istedikleri anda istihbarat sağlayabilme imkanına kavuşturulmalı ve bu konuda gerekenin yapılacağı konusunda temin edilmelidirler.

Ülkenin iç güvenliğinden, asayişinden ve kamu düzeninin sağlanmasından sorumlu İçişleri Bakanlığı tarafından, terör sorununun; sosyal, kültürel, siyasal, ekonomik, sosyolojik ve bilimsel boyutlarıyla ele alan bir 'terörle mücadele araştırmasını' başlatması ve bu araştırmada sivil toplum kuruluşları ile akademisyenlerden sağlanacak katkıların yanı sıra, bölgeye gönderilecek Mülkiye Müfettişleri'nin birebir yapacağı görüşme ve tespitler ışığında terörle mücadelenin 'ekonomik ve sosyal' boyutuna yönelik tedbirlerin geliştirilmesi gerekmektedir.

Ulusal güvenlikten ve dış dünya ilişkilerinden sorumlu Dışişleri Bakanlığı bu konuda en büyük sorumluluğu taşımaktadır.Gerek ikili gerek çok uluslu platformlarda ülkenin sıkıntılarını dile getirmek ve gereken desteği talep etmek,gerekse terörle mücadele konusunda diğer devletlerin kendisine yönlendirdiği sorumlulukların gereklerini yerine getirmek onun görevidir.

Ulusal,bölgesel ve küresel güvenliğin sağlanması ve barışın temininden sorumlu Silahlı Kuvvetlerin sorumluluğu ise gerçekten ağırdır.Sosyal ve siyasi huzurun temini için askeri gücü seferber etmek koordinesi de uygulaması da kolay olmayan hassas bir iştir.Bu konuda TSK'nin başarısı ise tüm uluslararası platformlarda tartışmasız en iyi örneklerdendir.

Terörizmle savaşın her alanda olması icap etmektedir.Bu noktada akla gelen büyük önder Atatürk'ün bir sözüdür: “Hattı müdafaa yoktur, sathı müdafaa vardır; o satıh bütün vatandır!” demiştir.Terörizmle mücadelede de sadece belirli bir coğrafyada ya da sadece ulusal bazlı çabalarla başarı sağlamak mümkün değildir.Tüm dünya çapında ve tüm dünya devletlerinin işbirliği ile baş edilebilecek bir beladır terörizm.Ulusal düzeydeki çabaların yeterli olmadığı tüm dünya uluslarınca fark edilmiş ve küremiz üstünde faaliyet gösteren terörist grupların ancak uluslararası platformlarda alınacak ortak kararlar ve uygulamalar ile etkisizleştirilebileceği çeşitli defalar karara bağlanmıştır. Farklı coğrafyalarda, eşzamanlı, eşgüdümlü ya da ortak çıkarlı terör örgütleri ile başa çıkabilmenin tek yolu.bu şekilde karşılık vermek, ortak karar ve yöntemleri eşzamanlı ve yaygın bir coğrafya üstünde uygulamaktır. Küresel mücadele bunu gerektirir. Genelkurmay Başkanı Orgeneral Hilmi Özkök, “Barış ve güvenlik ya her yerde ya hiçbir yerdedir” anlayışının uluslararası ortamda terörle mücadelenin ortak anlama ve kavrama biçimi olması gerektiğini belirterek, “Hiçbir ülke kendi sınırlarının güvenliğine, meşru müdafaa hakkına ya da küresel ekonomideki payına güvenmemelidir. Hiçbir ulus dünyadaki terörizmle savaşı kendi başına kazanabileceğini de düşünmemelidir” ifadesiyle terörizmin uluslararası ve sınırlar ötesi özelliğine özellikle dikkat çekmiştir.

BM, NATO, AB ve AGİT gibi kuruluşlar terörizmi öncelikli konu olarak ele almakta,gerek kendi bünyelerinde kararlar alarak,gerek birbirleriyle zirveler düzenleyerek,gerekse ilgi etki ve yetki alanlarını genişleterek ve ara vermeksizin küresel boyutlu terörizmle mücadelesine devam etmektedirler.Küreselliği,huzuru,barışı,güvenliği korumanın ve insanca yaşamının temininin ancak bu işbirliği ile sağlanacağını kabul etmektedirler.Ülkeler ya da birlikler arasındaki işbirliği politik,ekonomik,hukuki,askeri,sosyal,moral vb. çeşitli alanlarda devam etmektedir.Zaman zaman farklı sesler yükselse de,ortak menfaatler için ortak noktalarda

buluşmanın gerekliliği ile uzlaşmakta ya da hassas konular daha sonra müzakere edilip çözümlenmek üzere gündeme alınmaktadır.

Terörizm konusunda AB tarafından, 11 Eylül 2001 saldırılarından sonra, 20 Eylül 2001'de Adalet ve İçişleri Bakanları Konseyi, 21 Eylül 2001'de de Devlet ve Hükümet Başkanları Zirvesi olağanüstü toplantıları neticesinde;

-Dünya ve Avrupa için gerçek bir tehdit olan terörle mücadelenin AB'nin öncelikli hedefleri arasında yer aldığı,

-Teröre destek veren ve yataklık eden bütün ülkelere karşı yürütülecek mücadeleye AB ülkelerinin imkanları dahilinde katılmaya hazır olduğu,

-AB'nin terörle mücadelede uluslar arası etkinliğin artırılması amacıyla ortak dış ve güvenlik politikasının geliştirilmesinin önem kazandığı,

-BM bünyesi altında terörizme karşı oluşturulacak ittifakın ortak değerleri savunmaya hazır bütün ülkeleri kapsamaması gerektiği ifade edilmiştir.

-Ayrıca "Terörle Mücadele Eylem Planı" kabul edilmiştir. Beş ana unsurdan oluşan eylem planı özetle şu şekildedir:

Birinci Unsur: Polis ve adli iş birliğinin artırılmasıdır. Bu kapsamda;

-Bir "Avrupa Tutuklama Emri" mekanizmasının oluşturulması,

-Terörizm için ortak tanım belirlenmesi,

-Ortak bir terörist örgütler listesi çıkarılabilmesi için Avrupa'daki tüm terör zanlılarının ve bunu destekleyen örgütlerin tanımlanmasının yapılmasına karar verilmiştir.

İkinci Unsur: Teröre karşı uluslararası yasal araçlar geliştirilmesidir. Bu unsur gereğince;

-Terörle mücadele alanında BM, OECD gibi örgütler bünyesinde mevcut uluslar arası sözleşmelerin uygulanması,

-Teröre karşı BM bünyesinde bir çerçeve sözleşme oluşturulması yönünde Hindistan'ın sunduğu öneriye destek verilmesi benimsenmiştir.

Üçüncü Unsur: Terörizmin finansman kaynaklarının engellenmesidir. Bunu sağlamak maksadıyla;

-Kara para aklamaya ilişkin yönerge ile,

-Mali varlıkların dondurulmasına ilişkin çerçeve karar taslaklarının onaylanması,

-BM'nin hazırladığı terörizmin finansmanının engellenmesi sözleşmesinin üye devletler tarafından imzalanması ve onaylanması karara bağlanmıştır.

Dördüncü Unsur: Uçuş güvenliğinin artırılmasıdır.

Beşinci Unsur : AB'nin küresel bazda gerçekleştireceği faaliyetlerinin eş güdümüdür.

Bu unsurda;

-Terörle mücadele alınındaki AB politikalarında istikrar ve koordinasyonun artırılması,

-Üçüncü ülkelerle ilişkilerin teröre verdikleri destekle bağlantılı olarak gözden geçirilmesi öngörülmüştür.

AB'nin Aralık 2001 tarihinde yapılan zirvesinde ise "Terörle Mücadele Çerçeve Sözleşmesi" ve "Tutuklama ve Teslim Olma Yönergesi" kabul edilmiştir.

AB'nin 2002 yılında yayınlanan ilk "Terörist Örgütler Listesi"nde sadece PKK ve Devrimci Halk Kurtuluş Partisi/Cephesi (DHKP/C) Terör Örgütleri yer almıştır. Ancak, AB tarafından 22 Aralık 2003 tarihinde yayınlanan güncellenmiş "Avrupa Birliği Terör Örgütleri Listesi"ne adı geçen terör örgütlerine ilave olarak İstanbul'da uluslararası kurum ve kuruluşları hedef alan eylemlere adı karışan İslami Büyük Doğu Akıncılar Cephesi (İBDA-C) Terör Örgütü de dahil edilmiştir. Ayrıca ismini KONGRA-GEL olarak değiştiren PKK terör örgütü de diğer isimleriyle birlikte 2 Nisan 2004 tarihli Konsey Kararıyla AB terör örgütleri listesine dahil edilmiştir. Ancak yurdumuzda terör eylemleri gerçekleştiren Türk Hizbullah'ı, Anadolu Federe İslam Devleti (AFİD) gibi terör örgütleri bu listeye dahil edilmemiştir. 2004 yılında Madrid'de vuku bulan bombalı terör saldırıları sonrasında, Avrupa Birliği Genel İşler ve Dış İlişkiler Konseyince terörizmle mücadele konusunda "AB Terörizmle Mücadele Deklarasyonu" yayımlanmıştır. Söz konusu deklarasyonla Avrupa Birliği'ne üye devletlerin terörle mücadelede işbirliği yapmalarının ve aktif olarak bu işbirliğine katılmalarının

gerekliliği vurgulanmıştır.Ayrıca, taslak anayasada yer alan ‘‘dayanışma maddesi’’ gereğince her AB üyesinin, terörist saldırıya uğramış bir AB üyesine her türlü teknik ve askeri desteği vermekle yükümlü olacağı belirtilmiştir. Tüm bunlar, terörlle mücadelede ortak bir anlayışın oluşturulması bakımından pozitif gelişmeler olarak değerlendirilse de girişimin, sadece AB ile sınırlı kalması dolayısı ile yeterli olmadığına karar verilmiş ve terörden etkilenen tüm dünya ülkeleri ve üye oldukları topluluklar bir araya gelmeye ve ortak kararlar almaya başlamışlardır. NATO bu konudaki etkinliği gitgide artmakta olan bir uluslararası birlik olma yolundadır.

NATO cephesinden bakılınca, NATO üyesi ülkelerin karşısına hala büyük risk oluşturan birçok sorun çıkmaktadır. Bunların arasında global cihat tehlikesi, intihar saldırıları, yerli terör, radyolojik saldırı ve kitle imha silahları sayılabilir. 1999’dan itibaren tüm NATO Zirveleri terörlle mücadele konusunda aşamalı olarak bazı önlemler benimsediler. Özellikle 2004 yılında Ulusal Silahlanma Direktörleri Konferansı altında başlatılan ‘‘Teröre karşı Savunma Çalışma Programı’’ terörist tehditlerine karşı en ileri düzeyde teknolojiler geliştirilmesini amaçlamaktadır. NATO ülkeleri ayrıca terörizm ve kitle imha silahlarının yayılmasının oluşturduğu tehdit üzerinde odaklanan bir Kapsamlı Siyasi Yönerge’yi kabul ettiler. Ayrıca Müttefikler artık operasyonel hale gelmiş olan ve İttifak’ın seferi operasyonlar yürütebilmesine imkan veren bir NATO Mukabele Kuvveti’ne sahiptirler. Bu yetenek başarısız devletlerden kaynaklanan tehditlerle mücadelede yararlı olacaktır. Yakın gelecekte global terörizm transatlantik savunmasının karşısındaki en büyük tehdit olmaya devam edecektir.

NATO,terörizmle mücadele konusunda üzerine düşeni bir hayli başarı ile gerçekeştirmekte ve dünya üzerinde yaygın bir coğrafyada etkin faaliyet göstermektedir. Terörlle Savaş veya Terörizmle Savaş olarak adlandırılan bu mücadele, Amerika Birleşik Devletleri’nin 11 Eylül olaylarından sonra ABD Başkanı George W. Bush tarafından başlatılan bir kampanyadır. Bir çok ülke tarafından kabul gören bu kampanya terörizmin önüne geçmek için çeşitli askeri, politik, yasal, dinsel ve özel faaliyetleri kapsar. Bu kampanya Büyük Ortadoğu Projesi’nin(BOP) de bir parçasıdır.Bu çerçevede ABD’nin tek başına veya başka devletlerin desteğini alarak yaptığı bir çok hareket ya da destek operasyonu vardır.Bunlardan başlıcaları:

-Özgür Afrika Boynuzu Harekatı (ÖABH) :Afrika Boynuzu (Kuzeydoğu Afrika), Afrika’nın Kuzeydoğusunda boynuz şeklinde Arap yarım adasına doğru uzanan ve Cibuti,Eritre,Etiyopya ve Somali ülkelerini içine alan bölümdür. ABD tarafından Özgür Afrika Boynuzu Harekatı

(ÖABH), İngilizce adıyla Operation Enduring Freedom - Horn of Africa (OEF-HOA) harekatı gerçekleştirilmektedir. Buradaki operasyonlar ABD 5. Filo komutasında çok uluslu bir güç tarafından yapılmaktadır. Buradaki çok uluslu güç Birleşik Görev Gücü-150(BGG-150) İngilizce olarak Combined Task Force 150 (CTF-150) olarak adlandırılan ve ABD, Almanya, Fransa, İngiltere, Kanada ve Pakistan'dan oluşan güçtür. Avustralya, Hollanda, İtalya, Portekiz, Türkiye ve Yeni Zelanda da aktif olarak katılmasa da destek vermektedir. ÖAB sadece deniz kuvvetlerinden oluşmakta ve Cibuti'den ikmal desteği almaktadır. Bahreyn komuta Merkezi olarak kullanılmaktadır.

-Özgür Sahra Harekatı (ÖSH): İngilizce adıyla Operation Enduring Freedom - Trans Sahara (OEF-TS) harekatı Kuzey Afrika'da Sahra Çölü etrafındaki ülkeleri kapsar. Bu Ülkeler Burkina Faso, Cezayir, Çad, Eritre, Fas, Nijer, Nijerya, Mali, Moritanya ve Sudan'dır. Buradaki operasyonlar ABD 6. Filo komutasında çok uluslu bir güç tarafından yapılmaktadır. Buradaki çok uluslu güç Müşterek Görev Gücü (MGG) İngilizce olarak Joint Task Force (JTF) olarak adlandırılan ve ABD Avrupa Komutanlığının parçasıdır. 2007 yılı itibariyle yeni olarak ABD Afrika Komutanlığı kurulması ve burayla irtibatlı bir şekilde çalışması söylenmektedir. İtalya'nın Sicilya Adası'nda bulunan Sigonella NATO üssü komuta Merkezi olarak kullanılmaktadır.

-Aktif Çaba Harekatı(AÇH) :İngilizce adıyla Operation Active Endeavour Akdeniz'deki NATO Deniz Harekatıdır. Harekatın amacı teröristlerin hareketlerini ve silah elde etmelerini kısıtlamak amacıyla NATO'nun 5. maddesi uyarınca Akdeniz'de oluşturulmuştur. NATO'nun SNMG1 ve SNMG2 güçleri tarafından icra edilmektedir.

-Özgür Irak Harekatı(ÖİH): Irak'ın teröristlere silah sağladığı gerekçesiyle yapılan harekattır. Bu harekatla Irak işgal edilmiş ve Irak Devlet Başkanı Saddam Hüseyin tutuklanarak cezaevine gönderilmiştir. İktidarda bulunan yönetim dağıtılarak Çok Uluslu Güç kontrolünde yeni bir yönetim oluşturulmuştur. Saddam Hüseyin bu oluşturulan yönetim tarafından yargılanarak idam edilmiştir.

-Lübnan ve 2006 İsrail-Lübnan Savaşı: 2006 yılında 6 İsrail askerinin Lübnan sınırları içerisinde yerleşmiş olan Hizbullah Militanlarınca kaçırılmasıyla başlayan 2006 İsrail-Lübnan Savaşı sonrası bölgeye Birleşmiş Milletler Geçici Gücü (United Nations Interim Force in Lebanon (UNIFIL)) yerleştirilmiştir.

-Suudi Arabistan'daki Bombalama Eylemlerine karşı Koruma:Suudi Arabistan'ın ABD'ye destek vermesi dolayısıyla yapıldığı söylenen bombalama eylemlerinin haline destek. Bombalamalar güvenlik güçlerini, yabancı işçileri ve turistleri hedef almaktadır.

-Gazze Şeridi ve Batı Şeria: Yıllardır süre gelen İsrail-Filistin sorunu. El-Fetih ve Hamas örgütlerinin yaptığı eylemler. İsrail'in bölgeye yaptığı hareketlar.

-Afganistan: New-York da meydana 11 Eylül Olayları sonrasında ABD hükümetince sorumlu tutulan El-kaide ve Taliban'a karşı yapılan hareketlar ve Afganistan'ın işgali.

-Hindistan: Ülkedeki Taliban bağlantılı gruplar. Keşmir Sorunu. Ülkedeki bombalama eylemlerinin haline destek

-Pakistan: Ülkedeki Taliban bağlantılı gruplar. Keşmir Sorunu'nun haline destek

-Endonezya :Bali ve Jakarta'da düzenlenen bombalama eylemlerinin haline destek

-Filipinler: Büyük Okyanustaki ABD Özel Harekatlar komutanlığı Filipinlere konuşlanmıştır. Terörizmle savaşta Filipinlere destek vermektedir.

Riga Zirvesinde, NATO ülkeleri İttifak'ın temel amacının toplu savunma olduğunu tekrar teyit ettiler. Öngörülebilir gelecekte transatlantik savunmasının karşısındaki en büyük tehdit terörizm olmaya devam edecektir. Avrupalı üyeler, Türkiye, İspanya, Birleşik Krallık ve Almanya'daki terörizm olaylarının yanı sıra güvenlikle ilgili birçok olay yaşadılar.

Avrupa dışında, 2006'da Toronto'da yapılan tutuklamalar, Kuzey Amerika'daki gizli terörist hücreleri arasında yakın bir koordinasyon hatta işbirliğinin göstergesi olabilir. Afganistan'da, intihar saldırıları ve el yapımı patlayıcılar kullanmak Taliban'la işbirliği yapan asilerin saldırı metodu olmaya başladı. Bu saldırıların başarılı olması El-Kaide'nin geri dönüşünü kolaylaştırabilir. Irak'ta, teröristler ABD başkanlığındaki koalisyon askerleri ile giderek daha fazla çatışmaya girmeye başladılar. Bu saldırılarda el yapımı çeşitli patlayıcı araçlar kullanıyorlar ki, bunların yıkıcı özellikleri NATO ülkelerine de götürülebilir.

Gelecekteki terörist saldırılar, yurt içinde gelişen terörizm den dolayı NATO ülkelerinin sınırları içinde veya Avrupa-Atlantik sahası dışından kaynaklanabilir. Bu saldırılar herhangi bir uyarı olmadan (olsa bile son derece küçük bir uyarı olabilir) gerçekleşebilir, konvansiyonel olmayan silahlı saldırıları, ve asimetrik yolları, hatta kitle imha silahlarının

kullanımını bile kapsayabilir. İyi ki İttifak asimetrik tehditlere mukabele yeteneğini geliştirmeye kararlıdır – NATO'nun en yüksek öncelikli konusu budur.

Önümüzdeki 10-15 yıl içinde NATO ülkeleri muhtemelen şu tehditlerle karşı karşıya kalacaklardır: El-Kaide modeli, giderek öldürücü hale gelecek küresel terör şebekeleri; Afrika ve Orta Doğu'da başarısız devletler sayısının giderek artması; yerden havaya fırlatılan füzeler gibi konvansiyonel silahların daha kolay bulunabilir hale gelmesi; nanoteknoloji gibi gelişen teknolojinin kötü amaçlarla kullanılması; enerji kaynaklarına yapılacak saldırılarla yaşamsal kaynak akışının sekteye uğratılması; ve radyolojik silahlar ve kitle imha silahlarının (nükleer, kimyasal veya biyolojik) yayılması.

Kısacası, uzak ülkelerde giderek hızla artan krizler İttifak güvenliğini tehlikeye atabilir zira başarısız devletlerin bizleri evimizde tehdit eden teröristlere kucak açtıkları herkes tarafından biliniyor. Son zamanlardaki NATO zirveleri İttifak'ın terörizmle mücadele yeteneklerini arttıracak aşamalı önlemler almaya başlamış olması mutluluk vericidir. 2004'te ulusal Silahlanma Konferansı himayesinde başlatılan ve Terörizme Karşı Savunma ile ilgili Çalışma Programı olarak bilinen özel bir girişim, terör tehdidine karşı geliştirilecek yeni teknolojilerin koordinasyonunu amaçlamaktadır. Çeşitli önlemler arasında arabalara ve yol kenarlarına yerleştirilen bombalara karşı önlemler, uçakların omuzda taşınabilen hava savunma füzeleri karşısında ve helikopterlerin roket güdümlü el bombaları karşısındaki zayıf noktalarının azaltılması, limanlar ve gemilerin patlayıcı yüklenmiş sürat tekneleri ve su altı dalgıçlarından korunması gibi önlemler bulunmaktadır.

Bunlara ilaveten, artık Müttfiklerin emrinde tam olarak operasyonel hale gelmiş bir NATO Mukabele Kuvveti (NMK) vardır. NMK, dönüşüm ve birlikte çalışabilme yeteneği için bir katalizör görevi görecektir ve böylece İttifak kuvvetlerinin operasyon (ister NATO, AB, BM, ister ulusal operasyonlar olsun) kalitesini arttıracaktır. Riga zirvesinde üye ülkeler uzun vadedeki kuvvet planlamayı garanti edecek mekanizmaları ve kuvvetin gelecekteki yeteneklerini korumak için daha idame ettirilebilir ve şeffaf bir yaklaşımı desteklediklerini belirttiler. Her ne kadar ne NMK ne de yakın zamanda onaylanan Özel Operasyon Kuvvetlerinin Dönüşümü Girişimi sadece terörle mücadele alanında kullanılma amacını gütmüyorsa da, bu kuvvetler İttifak'ın seferi operasyonlarla ilgili yeteneklerini güçlendirmektedir. Bu kuvvetler gerektiğinde başarısız devletlerden kaynaklanan tehditlere karşı son derece yararlı olacaklardır.

NATO ülkeleri bu olaylara diplomatik yollarla da mukabele etmişlerdir. Avrupa-Atlantik Konseyi'nin Prag zirvesinde başlatılan Terörizme karşı Ortaklık Eylem Planı her yıl güncellenmektedir. İttifak Kasım 2006'da yapılan Riga Zirvesinde bir başka kilometre taşı oluşturarak Geniş Kapsamlı Politik Yönerge dokümanını onayladı. Bu doküman terörizm ve kitle imha silahlarının yayılması ve diğer faktörlerden kaynaklanan tehditler üzerinde odaklanmaktadır.

Kasım 2006'da yapılan Riga Zirvesinde, NATO Müttefikleri geniş kapsamlı bir sivil-askeri güvenlik yaklaşımını onayladılar. Bu yaklaşım, Soğuk Savaş'ın sona ermesinden beri süregelen dönüşümün bir başka evresini yansıtmaktadır. Bu yaklaşımın temel unsuru İttifak'ın diğer uluslararası örgütlerle olan ilişkilerini geliştirmektir.

1990'ların başından beri NATO'nun sorumluluklar ve görevler alanında geçirdiği dönüşüm, Birleşmiş Milletler (BN), Avrupa Birliği (AB), Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı (AGİT), ve diğer uluslararası örgütlerle daha fazla işbirliğine girmesine yol açmıştır. Bu alanda başarılar kaydedilmişse de, bazı faktörler (ulusal ve kurumlar arası rekabet dahil) daha iyi ilişkilerin ortaya çıkmasını zaman zaman zorlaştırmıştır.

Nitekim İttifak güvenlik sorunlarıyla baş edebilmek için 1990'lardan beri kapsamlı bir yaklaşım geliştirmektedir. Müttefikler daha önceleri "Güçlendirilmiş Sivil-Asker İşbirliği", "Uyumlu Planlama ve Eylem", ve "Operasyonlarda Etkiye Dayalı Yaklaşım" gibi sözcükler kullanmışlardı. Güvenlik ve kalkınmayı geliştirmek için değişik örgütler ile yerel makamlar arasındaki işbirliğinin koordinasyonunu hedeflemesi açısından "kapsamlı yaklaşım" da bu kavramlara benzemektedir.

NATO müttefikleri 1990'lardan beri pratikte öğrendikleri bir şeyi Riga Zirvesinde teyit ettiler: NATO'nun uluslararası ortaklarıyla paylaştığı hedefleri gerçekleştirmek için ihtiyacı olan görev yönergeleri ve yetenekler diğer örgütlerde var. NATO'nun birlikte yakın çalışmalar yürüttüğü üç örgüt Birleşmiş Milletler, Avrupa Birliği ve Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatıdır.

Uluslararası örgütlerin farklı güçleri ve görev yönergeleri olduğu geçeceği çoğu kez mantıklı bir iş bölümü yapılmasına yardımcı olmuştur. NATO'nun göreceli olarak en bariz avantajı, müttefiklerin ve güvenlik ortaklarının silahlı kuvvetlerinin yürüttüğü operasyonların planlaması, organizasyonu ve icrasındaki uzmanlığının yanı sıra, askeri yeteneklerinde yatmaktadır.

Müttefikler, zaman zaman savaşan tarafları ayırmak ve şiddete son vermek amacıyla kararlı bir şekilde müdahale etmek durumunda kalmışlardır (1995'te Bosna ve Hersek'teki Operation Deliberate ve 1999'da Kosova'daki Operation Allied Force).

Müttefikler, diğer örgütlerin faaliyetlerini güvenlik içinde yürütebilmeleri için destek vermişlerdir. Varoluş nedenleri bu olmamakla birlikte aşağıdaki misyonlar bu gerçeği yansıtmaktadır:

-1995-2004 yılları arasında Bosna ve Hersek'te Uygulama Gücü (IFOR) ve İstikrar Gücü (SFOR),

-Kosova'da 1999'dan beri Kosova Gücü (KFOR), ve

-Afganistan'da 2003'ten beri Güvenlik Yardım Gücü (ISAF).

İttifak askeri niteliği olmayan sivil yeteneklere de sahiptir. Bu yetenekler arasında özellikle sivil olağanüstü hal planlaması, savunma reformunun sivil yönleri, ve ortaklık işbirliği programları bulunmaktadır. Ancak, NATO'nun devlet kurma, ve sosyal ve ekonomik kalkınma gibi görevlerin gerektirdiği tüm faaliyetlerin tümünü üstlenmeyi başaramadığı da açıktır.

Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi, BM Yasası'nın 51. Maddesi ve Kuzey Atlantik Antlaşması'nın 5. Maddesinde belirtilen nefsi müdafaa ile ilgili durumlar dışında kalan şartlarda kuvvet kullanımını meşru kılan benzersiz bir çerçeve sağlamaktadır. Tüm NATO müttefikleri 5. Madde kapsamı dışında kalan operasyonları BM Güvenlik Konseyi görev yönergesinin sağladığı meşruiyet çerçevesi içinde yürütmeyi tercih ederler.

Ayrıca, çok taraflı istikrar ve yeniden inşa çabalarının koordinasyonunda liderliği BM'nin üstlenmesi müttefikler açısından son derece arzu edilen bir durumdur. Buna örnek olarak BM Kosova Geçici Yönetimi (UNMIK) ve BM Afganistan Yardım Misyonu (UNAMA) gösterilebilir. Barışı Koruma Operasyonları Dairesi (DPKO), BM Suç ve Uyurturucu Bürosu (UNODC), BM Kalkınma Programı (UNDP), İnsani İşler Koordinasyon Bürosu (OCHA) gibi bazı BM daireleri ve ajansları diğer örgütlerle kıyaslanamayacak kadar yüksek yeteneklere sahiptirler.

Birleşmiş Milletlerin küresel çapta kaynak yaratma gücü de benzersizdir.

Avrupa Birliği'nin, NATO'nun faaliyet alanı dışında kalan, ancak devlet oluşturma açısında son derece önemli olan bazı sivil varlıklara sahiptir. Bunlar arasında polis gücü, adalet, ve hukukun üstünlüğü programları da mevcuttur.

Avrupa Birliği, savaştan zarar gören toplumların ekonomilerinin tekrar canlanmasına yardım edecek maddi kaynak ve kalkınma metotlarına sahiptir. Bazı durumlarda AB işbirliğini geliştirecek teşvikler sunabilir (AB yeliği gibi). Bu da NATO'nun sunabileceği ortaklık veya üyelikten daha etkili olabilir.

NATO, Mart 2003'te tamamlanan NATO-AB "Berlin Plus" Düzenlemeleri çerçevesinde iki kez AB operasyonlarını destekleyecek varlıklar ve yetenekler sağlamıştır: 2003'te Mart-Aralık ayları arasında eski Yugoslav Makedonya Cumhuriyeti'ndeki* Concorde operasyonu ve Bosna ve Hersek'te 2004 yılından beri devam eden Althea operasyonu. NATO ve AB, Darfur'daki Afrika Birliği, Kosova'daki UNMIK, Afganistan'daki UNAMA ve diğer yerlerdeki operasyonlara destek vermek için yürüttükleri çabaları koordine etmişlerdir.

AGİT'in gündemi İttifak'inkinden farklı ama bir yandan da tamamlayıcı niteliktedir. AGİT şu alanlarda yoğunlaşmaktadır:

- demokratikleşme,
- hukukun üstünlüğü,
- insan haklarına saygı,
- barışma,
- Çatışma nleme,
- Çatışma sonrası yaraların sarılması ve barışın tesisi.

Siyasi-askeri alanlarda ise AGİT, silahların kontrolü, güven ve güvenlik tesis edecek önlemler, şeffaflık önlemleri ve "norm"ların belirlenmesi gibi konularda odaklanmıştır. Adı geçen bu son faaliyet, çatışma sonrası rehabilitasyon sürecinde siyasi ve askeri davranış kurallarını uygulamaktan, "en iyi uygulamalar" ilkelerine uyulmasını teşvik etmeye kadar geniş bir faaliyet yelpazesini kapsar. NATO kuvvetlerinin konuşlandığı yerlerde İttifak, AGİT'e faaliyetlerini yürütebilmesi için gereken güvenliği sağlamıştır. Bu faaliyetler de çatışma sonrası durumlarda NATO'nun geniş kapsamlı siyasi hedeflerine yardımcı olmuştur.

Gelecekteki operasyonların başarılı olması için NATO'nun diğer örgütlerle arasında bir güven bağı oluşturması gereklidir. Bazılarının “geçici veya bir defaya mahsus” olarak nitelediği ve 1990'ların başlarından beri uluslararası örgütler tarafından yürütülmekte olan koordinasyon çalışmaları tam etkili olmamakla beraber, işe yaramıştır. Bu konuda bazı gözlemciler İttifak'ın diğer örgütlerle olan ilişkilerinden “zor bir gençlik” dönemi” olarak söz etmektedirler.

Geleceğe yönelik işbirliğini geliştirme çabaları gündeme alındığında ise uzmanlar operasyonların daha etkili şekilde yürütülebilmesi için çeşitli öneriler getirmiştir. Bunlar arasında operasyon öncesi konferanslar, alınan derslerin tartışılması ve halkı bilgilendirme politikalarının güçlendirilmesi gibi konular da bulunmaktadır.

Örneğin, çalıştaylar organize etmek pratik bir adım olabilir. Böylece uluslararası örgütlerin baş temsilcileri toplantı tutanakları tutulmayan bir ortamda işbirliğini zorlaştıran belli başlı engelleri rahatça tartışabilir ve çözümler üretebilirler.

Roma'daki NATO Savunma Koleji ve Oberamergau'daki NATO Okulu diğer uluslararası örgütlerin ve belli başlı sivil toplum örgütlerinin üyelerine daha geniş kapsamlı eğitim ve öğretim olanakları sunabilirler. Kurmay subaylar arasında geliştirilecek bir değişim programı karşılıklı anlayışı artırır ve ortak hedeflerin takip edilmesi konusunda daha güçlü bağlar oluşturabilir. Ayrıca İttifak, diğer uluslararası örgütlerin temsilcilerini gözlemci veya katımcı olarak tatbikat faaliyetlerine dahil edebilir.

Küçük ve hafif ateşli silahlar, cephane ve roket yakıtının güvenliği ve imhasına ilişkin çalışmaların değişik örgütlerce tekrarından kaçınılması için bazı gözlemciler gizli olmayan bir şifre ile korunacak bir çevrimiçi veritabanı oluşturulmasını önermektedirler. Böyle bir program, sınır yönetimi, planlama, tatbikatlar ve diğer faaliyetleri de kapsayabilir. Bu düzenlemeler kamu diplomasisi çabalarını destekleyebilir ve diğer uluslararası örgütlerin temsilcilerinin NATO'nun yetenekleri ve karar alma sürecini daha iyi anlamalarına yardımcı olabilir.

Daha iddialı kavramlar ise şunlardır:

-mevcut operasyonları tartışmak üzere NATO-AB-BM veya NATO-AB-BM-AGİT toplantıları düzenlemek;

-belli başlı uluslararası örgütlerden çok taraflı bir daimi personel oluşturmak;

-“Afganistan Compact” belgesinin uygulaması için kurulmuş olan Müşterek Koordinasyon ve Kontrol Kurulu (JCMB) örnek alınarak her bir operasyon için uluslararası örgütler arasında bir “temas grubu” oluşturmak;

-İnsani yardım konusuyla ilgili BM ve BM üyesi olmayan birimleri bir araya getiren Ajanslar arası Daimi Komite (IASC) örnek alınarak uluslararası örgütler ve sivil toplum örgütlerinden bir daimi kurul oluşturmak.

Bir daimi kurul NATO ve ortaklarına kriz kontrolü ve önleyici tedbirlerden, olası bir müdahaleye kadar (gerekirse istikrar ve yeniden imar dahil) çeşitli operasyonlar üzerindeki uzmanlıklarını derinleştirme olanağı tanır. Ortak bir kurumda müşterek faaliyetler yürütmek aynı zamanda örgütlerin ortak bir analitik çerçeve geliştirmelerine ve gelecekteki operasyonlarla ilgili bir işbölümü üzerinde anlaşmalarına da yardımcı olabilir.

Bu son derece cesur öneriler eğer gerçekten kapsamlı bir şekilde takip edilse“kapsamlı yaklaşım” kavramının ne anlama gelebileceğini göstermektedir. Ancak NATO içinde ve dışındaki bazı devletlerin yanı sıra bazı örgütlerdeki politika belirleyiciler bundan daha az iddialı kavramları bile takip etmeye karşı çıkabilirler.

Bazı müttefiklerin İttifak’ın yeni politik roller üstlenmesi konusunda çekinceleri vardır. İttifak’ın BM, AGİT ve diğer örgütlerle ilişkilerini geliştirmesinin ve resmileştirmesinin İttifak’ın temel görevi olan toplu savunma ve askeri operasyonlar kavramı ile tutarlı olmayacağını düşünmektedirler.

Bir başka engel ise şudur: farklı görev yönergeleri ve yeteneklerine rağmen uluslararası güvenlik örgütleri kaynaklar ve misyonlar konusunda bir tür rekabet içindedirler. Bazıları bu tür düzenlemelerin bir şekilde özerkliklerini, yetkilerini ve statülerini yok edeceğinden endişe etmektedirler. Süregelen bu rekabetin bir başka nedeni de bazı devletlerin bazı örgütlerle ilgili isteklerinden kaynaklanmaktadır.

Hükümetler ve uluslararası örgütlerin işbirliği vasıtasıyla kaynakların etkili kullanımını arttırmaktan daha başka ilgi alanları da vardır. Çatışma alanında uluslararası örgütlerin temsilcilerinin yürüttükleri “tabandan tavana” işbirliği çoğu kez hükümetler arası “yüksek politika” ilişkilerinden daha verimli olmuştur.

Her ne kadar doğaçlama modeller – geçici çözümler ve uzlaşmalar – daha sürecek gibi görünüyorsa da, güvenlik örgütleri ve sivil toplum örgütleri konusunda daha tutarlı bir uluslararası mimarinin geliştirilmesi düşüncesi peşinden gitmeye değer bir düşüncedir.

Türkiye de hem NATO hem BM üyesi ve hem de AB ne üye aday ülke olarak terörle mücadele konusunda üstüne düşenleri layıkıyla yerine getirmekte,ulusal ve uluslararası düzeyde bu mücadelede büyük pay sahibi olmaktadır.

Türkiye, terörle mücadele kapsamında akdedilmiş bulunan 12 uluslararası Sözleşmenin tamamına taraftır. Ülkemiz ayrıca Nükleer Terörizmin Önlenmesi Sözleşmesini 14 Eylül 2005 tarihinde imzalamış olup sözleşmenin onay süreci devam etmektedir. BM Genel Kurulu altıncı Komitesi dahilinde “Kapsamlı Terörizm Sözleşme Taslağı”na ilişkin çalışmalara da etkin biçimde katılmaktadır. Ülkemiz ayrıca Avrupa Terörizmle Mücadele Sözleşmesi ve BM Sınırşan Örgütlü Suçla Mücadele Sözleşmesine de taraftır. Suçtan Kaynaklanan Gelirlerin Aklanması, Araştırılması, El Konulması, Ele Geçirilmesi ve Terörizmin Finansmanı Avrupa Konseyi Sözleşmesi de Türkiye tarafından 28 Mart 2007 tarihinde imzalanmıştır.

Türkiye terörizme karşı uluslararası mücadele faaliyetlerinin odağında BM'nin yer alması gerektiği, diğer örgütlerin sağlayabileceği desteğin BM'deki çalışmaları tamamlayıcı ve destekleyeceği nitelikte olabileceği inancındadır.

Yıkıcı ve bölücü terör örgütlerine karşı uzun yıllardır verdiği mücadelenin kazandırdığı deneyim ışığında, terör ve örgütlü suçlar (uyuşturucu kaçakçılığı, yasadışı göç, insan ticareti vb.) arasındaki ilişkiyi yakından bilen ve bu ilişkinin özellikle demokratik Batı ülkelerindeki düşünce, örgütlenme ve ekonomik faaliyet özgürlüklerinin istismarı suretiyle nasıl bir tehdide dönüştüğünü muhataplarına ısrarla anlatmaya çalışan Türkiye, uzun uğraşlardan sonra, terörizmle örgütlü suçlar arasındaki bağı genel kabul görmesini sağlamıştır.

Ülkemiz, BM Uyuşturucu ve Suç Ofisi(UNODC) bünyesinde yürütülen faaliyetlere de hep etkin olarak katılmakta ve mali yardımda bulunmaktadır.

BM'de ve diğer ilgili forumlarda, uygun her fırsat ve zeminde terörizmle mücadele için en kararlı ve etkili önlemlerin alınmasını savunan Türkiye, terörizmin evrensel bir sorun olduğu gerçeğinden hareketle, 11 Eylül saldırılarından sonra terörizmle mücadele konusunda gerek NATO, Avrupa Konseyi, AGİT, KEİ ve SECI gibi uluslararası ve bölgesel kuruluşlar

nezrinde, gerek ikili plandaki faaliyetlerini yoğunlaştırarak sürdürmektedir. Bu konuda kabul edilmiş çok sayıda belge ve deklarasyonda Türkiye'nin aktif çaba ve katkısı vardır.

Türkiye, ikili planda 70 ülkeyle terörizme karşı işbirliğini de içeren güvenlik işbirliği anlaşmaları imzalamıştır. Ayrıca, iki adet de l anlaşmaya (Türkiye-Bulgaristan-Romanya ve Türkiye-Azerbaycan-Gürcistan) taraftır. Bu anlaşmalar, İçişleri Bakanlıkları görev alanları içerisinde terörizm, örgütlü suçlar, uyuşturucu ve psikotrop madde kaçakçılığıyla mücadelede ikili ve uluslararası işbirliğini ve bu çerçevede bilgi ve deneyim değişimini öngörmektedir. Bu anlaşmalarla, polis eğitimi konusunda işbirliği de mümkün olmaktadır. Genel olarak “güvenlik işbirliği anlaşmaları” olarak adlandırılan bu anlaşmalar çerçevesinde, ikili planda Ortak Komisyon olarak adlandırılan ve İçişleri Bakanlıkları temsilcilerinden oluşan yapılar hayata geerilmekte ve Komisyonların düzenli toplantıları aracılığıyla, bahse konu anlaşmanın uygulanma durumunun ve güvenlik işbirliği ilişkilerinin genel seyrinin değerlendirilmesi öngörülmektedir.

Türkiye'nin, terörizm konusunda ikili planda yaşadığı en önemli sıkıntı, terör suçlusunu T.C. vatandaşlarının kimlikleri ve durumları hakkında bilgi edinme konusunda yaşanmaktadır. Türkiye, BM sözleşmeleri çerçevesinde adi suçtan bağımsız olarak değerlendirilmesi gereken terör sularında kişisel bilgilerin korunmasının geçersiz bir ilke olması gerektiğini savunmaktadır.

11 Eylül olaylarını takiben ABD'nin ve AB'nin kabul ettiği ve belirli aralıklarla gncelleştirdikleri Terörist Kişi ve rgtler Listeleri, bu tür faaliyetlerin engellenmesi amacıyla atılmış somut bir adımdır.

Halihazırda PKK/KADEK/KONGRA-GEL, DHKP/C ve İBDA-C, AB listesinde yer alan Türkiye kaynaklı terör örgütleridir. Bu terörist örgütlere karşı mücadelesi ulusal ve uluslararası platformlarda sürmektedir. Mücadele çok boyutlu olup Türkiye gündeminin değişmez ve öncelikli meselesidir.

Türkiye 1970'li yıllardan itibaren terörizmin en acımasız Őekilleriyle mücadele etmiş ve on binlerce vatandaşını teröre kurban vermiştir. Ancak, uzun yıllar boyunca yıkıcı ve bölücü terör örgütlerine karşı yürütülen mücadelenin dış dünyaya anlatılmasında güçlüklerle karşılaşılmıştır. Ülkemizi hedef alan terör örgütleri bir yandan Batı lkelerindeki demokratik ve çoğulcu toplum yapısını örgütlenme, propaganda ve mali kaynak yaratma amacıyla etkin

bir şekilde kullanırlarken , diğer yandan kimi komşu ülkelerde üs temin edebilmişlerdir. Ülkemizi hedef alan terör örgütlerinin yabancı ülkelerdeki faaliyetlerinin yasaklanması, Türkiye’de çeşitli suçlardan aranan örgüt mensuplarının yakalanarak ülkemize iadesi gibi taleplerimiz, örgütlenme, fikir ve düşünce özgürlüğü ve yasaklama durumunda bu örgütlerin yeraltına inerek faaliyetlerinin izlenmesinin zorlaşacağı, Türkiye’de idam cezası olduğu, ülkemize iade edilecek kişilerin işkence ve kötü muameleye maruz kalacakları gibi gerekçelerle olumlu karşılanmamış, Türkiye’nin teröre karşı uluslararası işbirliği ve dayanışma çağrılarını çoğu zaman yanıtsız bırakılmıştır.

PKK terör örgütü lideri Abdullah Öcalan’ın 1999 yılında Nairobi’deki (Kenya) Yunanistan Büyükelçiliği’nde saklandığı sırada sahte isimle ve Güney Kıbrıs Rum Yönetimi’nce düzenlenmiş diplomatik pasaportla yakalanması ve yargı önüne çıkarılması şüphesiz ülkemizin terörle mücadele çabalarında önemli bir dönüm noktası teşkil etmiş ve elde edilen başarıya büyük katkıda bulunmuştur. Ancak terör tehdidi Türkiye ve dünyanın pek çok ülkesi için azalmadan devam etmektedir.

PKK terör örgütü, 1993’ten bu yana İngiltere ve Fransa’da, 2001 Mart ayından bu yana da İngiltere’de yasaklanmış, Avustralya, Kanada, Bulgaristan, Japonya, Kazakistan ve ABD’de ise yabancı terör örgütleri listesine alınmıştır. (Örgütün terörist niteliği ABD Dışişleri Bakanlığının “Küresel Terörizm Çeşitleri” konulu yıllık raporunda on yılı aşkın bir süredir vurgulanmaktadır.)

2 Nisan 2004 tarihi itibarıyla PKK, diğer adları olan KADEK ve KONGRA-GEL ile birlikte AB’nin “Terör Örgütleri ve Kuruluşları Listesi”ne de alınmıştır. Ayrıca, 28 Haziran 2007 tarihi itibarıyla, bazı silahlı eylemleri PKK adına üstlenen TAK (Kürdistan Özgürlük Şahinleri) de AB’nin söz konusu listesine dahil edilmiştir.

PKK ayrıca, “Coalition to Stop the Use of Child Soldiers” isimli sivil toplum çatı oluşumunun 1 Haziran 2001 tarihli “Çocukların Asker Olarak Kullanılmalarının Durdurulması İçin İşbirliği” raporunda da çocukları asker olarak kullanan örgütler arasında sayılmaktadır. (PKK’nın çocukları kaçırıp beyinlerini yıkadığı ve kamplarda eğittiği uzun bir zamandan beri bilinmektedir.)

11 Eylül 2001’de ABD’de, 15 ve 20 Kasım 2003 tarihlerinde İstanbul’da, 11 Mart 2004 tarihinde Madrid’de, 1 Eylül 2004 tarihinde Kuzey Osetya’nın Beslan kentinde, 7 Temmuz

2005 tarihinde Londra'da gerçekleştirilen saldırılar başta olmak üzere, dünyanın dört bir tarafında meydana gelen saldırılar, terörizmin ulaşabileceği boyutları gözler önüne sermiş ve terörizmle mücadelede uluslararası işbirliğinin önemini bir kez daha vurgulamıştır.

4.2 TERÖRİZMLE SAVAŞIN YÖNTEMLERİ

İşbirlikçi yasal araçlar dışında terörizmle savaşmak için kullanılacak başka yöntemler de vardır. Diplomasi ve fiziksel güce başvurma diğer yöntemlerden önce veya yasal ve işbirlikçi yollarla birlikte denenebilir. Diplomasi en zor olanıdır ve ikilemlere yol açabilir. Öncelikle teröristlerin genelde devletleri veya tam bir konumları olmadığı için onları bulmak zordur. Kaynaklarını ve kimliklerini gizli tutmak için mücadele ederler. Taleplerine bir cevap gelmesini beklemek ve bu cevabı alamamak onları terörizmin taktiklerini uygulamaya zorlar. Ve sonuç olarak müzakerelerle ilgilenmeyebilirler. İlgilenseler bile bir devlet adamının bir terörist lideri veya bir grup ile ilgilenmesi onları meşru kabul ettiği gibi görüneceği için, durum bir ikileme yol açar. Diğer yandan fiziksel güç terörist hareketlerle mücadelede en çok uygulanan stratejidir. Biri bir zarar verdiğinde hemen yapılan iş intikam almaktır. Hedef yok edilebilir, terörist öldürülebilir ya da lider ele geçirilebilir ancak, çözüm asla bu değildir. Bu gruplar çok iyi kurulmuş ve bir çok üyesi vardır. Bir ya da onlarcasının ölümü son değildir. Çok hızlı bir şekilde yeniden organize olup yollarına devam edebilirler, hatta gerekirse daha fazla kişi toplayabilirler. Askeri bir tepki çözüm gibi görünse de uzun vadede faydalı olmayacaktır. Bu problemler etkin ve kesin bir çözüm için işbirliği ve yasaların kullanımının zeminini oluşturmaktadır. Olumsuz yanları, uzun süreye ihtiyaç duyulması ve bu sürede sağlam uluslararası işbirliğinin olmamasıdır. Uluslararası politika ülkelerin güvenlik ikilemiyle karşı karşıya geldikleri ve güç oyunlarının önemli bir role sahip olduğu bir kendi kendine yetme alanıdır. Bir yanda gerçekçi vurguyu ülke üzerinde tutarken, uluslar arasındaki işbirliği ve genel anlaşmadan bahsederken oluşturmacı düşünceye geçmek daha anlamlıdır. Yapılandırmacı inanışa göre paylaşılan bilgi, ilgileri ve kimlikleri şekillendiren şeyler dahil olan aktörlerin arasındaki iletişimin çoğalan ürünleridir. Herhangi bir problemin kusursuz tanımına ulaşmak tümdengelim mantığı süreciyle mümkün değildir ancak, diğerlerini ikna etmek ve onlara bir şeyler öğretmek müzakere ve ortak muhakeme ile mümkündür. Bunlar, ortak düşünce anlayışının, menfaatleri oluşturan sosyal gerçekler, sosyal aktörlerin kimlikleri olarak ortaya çıktığına ve davranışlarını düzenlediğine inanırlar. Bu suretle, vatandaşın sesi, devletlerin politikasını etkileyen organizasyonlar ya da devletlerde karar verme yetkisindeki kişiler menfaatlerin ve ürünlerin tanımlarını şekillendirirler. İnsanların yaşama şekli ve

toplumu oluşturan normlar yasaları oluştururlar. Dairesel bir şekilde, insanlar toplumu kendi alışkanlıkları, kuralları, normları ve inançlarıyla oluşturur ve toplum da insanları kendi iradeleriyle oluşturulanla yönetir (Onuf, 1998:59).

Gelenen aşamada terörizm artık yerel değil, küresel bir tehdit arz etmektedir. Sorunun büyüklüğü ve mücadelenin zorluğu nedeniyle bütün dünyada terörün sebepleri ve alınacak önlemler konusunda yoğun akademik tartışmalar, diplomatik temaslar, ulusal ve uluslararası kodifikasyon çalışmaları hızla sürmektedir. Türkiye, global bir nitelik arz eden tehlikeye karşı tüm ülkelerin, ortak bir eylem platformunda birleşmeleri gerektiğini savunmakta, terörizme karşı mücadelede, uluslararası işbirliğiyle insanlığın bugüne kadar sağladığı sosyal ve ekonomik kazanımlardan taviz verilmeden başarı sağlanabileceğine inanmaktadır.

Terör suçlarının tanımlanması, teşhisi sonrasında cezalandırılması ile ilgili olarak anayasamızdaki ilgili kanunlar şunlardır: Terör suçları; Terörle Mücadele Kanununun, 3. Maddesinde, TCK' ya yapılan atıfla, Türk Ceza Kanununun 125, 131, 146, 147, 148, 149, 156, 168, 171 ve 172'nci maddelerinde yazılı bulunan suçlardır. Ayrıca, işleniş amaçları nedeniyle bazı suçlar da terör suçları olarak kabul görmektedir. Bunlar; Terörle Mücadele Kanununun 4.maddesine göre; (19.11.1996 tarih-22822 sayılı RG/13.11.1996 Tarih ve 4211 sayılı Kanunla Değişik) Türk Ceza Kanunu'nun 145, 150, 151, 152, 153, 154, 155, 157, 169 ve 384 üncü maddeleri ile 499 uncu maddesinin ikinci fıkrasında yazılı suçlardır.

4.3 KÜRESEL İŞBİRLİĞİ VE HUKUĞUN ÖNEMİ

Yasal, diplomatik, politik ve ekonomik hareketlerin devlet dayanaklı terörizme ve devletten bağımsız terörist aktörler için hiçbir şekilde her derde dava olmadığı aşikar olsa da uyum içinde gerçekleştirildiğinde uluslararası terörizmi büyük ölçüde azaltır. En azından uluslararası savaş riskini arttırmaz (Freedman, 1998:54). Bu, teröre karşı sivil yollarla mücadeleyi güçlendirmek içindir. Ulusların arasındaki münferit ve müşterek ilişkilere giden yolu uluslararası ilişkiler ve ticaret döşemiştir. Eğer bir ülkeyle iyi ekonomik bağlarınız varsa ve bundan kazanç sağlayabiliyorsanız, bu ilişkiyi bozmak istemezsiniz. Avrupa Birliği gibi bir politik birleşmede kazançlarınız tek yanlılıktan ve ayırmadan yüksektir. Buna ek olarak, bütünleşme ve arttırılan ilişkiler işbirliğine yardım eder. Bu, bizi demokratik barış kavramına götürür. Bu teoride demokrasiler uzlaştırıcı birlik nedeniyle birbirleriyle savaşa girmezler. Demokrasiler için demokrat olmayan devletler ile savaşmak uluslararası tedbirsizlikten dolayı daha yüksek bir ihtimaldir. Bunun sebebi şiddetten uzak yollarla anlaşmazlıkları çözmenin

kültürel normları ve uzlaşma için gereken zamanı sağlayan kurumsal yapıdır. İki ya da daha fazla aktör karşılıklı olarak menfaatlere sahipse, bunları korumayı tercih ederler çünkü savaş iki taraf için de masraflı olacaktır. Diplomasi, politika, ekonomi ve adaletteki işbirliği saldıracak olan tarafın savaş eylemi içine girmeden önce iki kere düşünmesini sağlar.

Yeni kurumsalcılığın ilgisi uluslararası rejimler ve yasal kurumlar ile bazen spesifik kurumsal altkümeler olarak tasavvur edilen sosyal anlamda işbirliğine ve uluslararası kurumlara odaklanmıştır. Keohane kurumları, davranış kurallarını düzenleyen, hareketleri kısıtlayan ve beklentileri şekillendiren, dayanıklı ve resmi - gayri resmi kurallara bağlı bir yapı olarak tanımlamıştır. Gramsci'nin modern toplumun eleştirel söylevini kullanarak, Cox, düzenin yaratılması ve yeniden yapılandırılmasını keşfetmenin anahtarı olarak işleyen egemenlik kavramı içinde dünya düzeninin nedenini açıklamaya çalışır. İnanıldığı şey dahili ve harici güçler arasındaki diyalektik etkileşimi anlamamanın merkezindedir. Dünya düzeninin yaratılışını anlamak için uluslararası ilişkilerdeki temel varlık olan sosyal güçler ile devletler ya da devlet/vatandaş toplum karmaşası arasındaki ilişkiye odaklanmak gerekir. Şöyle ki, çok yanlı düzen baskın güçlerin yerel politik profillerine daha çok uyarsa daha güçlü bir hale gelir. Yerel yapılardaki farklılıklar milletler üstü aktörlerin politika etkisinin değişikliğini belirler. Yerel yapılar milletler üstü aktörlerin ve ittifaklarının farklı alanlardaki politikalarını etkileme çabalarını filtreler, uzlaştırır ve kırar. Politik sistem ne kadar çok merkezileşirse milletler üstü aktörlerin hedef devletin kurumlarına nüfuz edebileceği giriş noktası o kadar az olur. Cowhey'e göre (Ruggie, 1993:463), yerel yapılar ve özellikle seçim sistemleri diğer aktörlere temel gücün sorumluluklarına bağlı yaşayacakları konusunda ciddi olduğu sinyallerini verir. Oybirliği ve güvenirliliğin sağlanması işbirliği çabalarına mani olabilecek engelleri aşma noktasında çok önemlidir. Baş temsilci literatüründen ve organizasyon teorisinden yararlanan Cowhey şeffaflık ve meşruluğun çok taraflı düzenin vazgeçilmez içerikleri olduğunu vurgular.

Bilgiye dayalı ya da kuralcı ilkelere dayalı milletler üstü ve devletler arası sorun ağlarının insan hakları, uluslararası güvenlik ve global çevre gibi birçok farklı çeşit konunun değerlerin, normların ve fikirlerin global anlamda yayılmasında büyük bir etkiye sahip olduğu görülür. Ancak, milletler üstü ilişkilerin düzenli olarak iyi amaçlar sağladığını sanmak için herhangi bir sebep yoktur. Milletler üstü terörizm birçok ülkede dahili istikrara karşı ciddi bir tehdit oluştururken bazı araştırmacılar İslami tutuculuğu gelecekteki devletler arası çatışmanın temel kaynağı olarak milletler üstü sosyal bir hareket olarak tanımlamıştır. Oluşturmacı yaklaşıma

göre yerel ya da uluslararası tüm politikalarda aktörler uygulamaları vasıtası ile sistemleri üretir ya da değiştirebilirler. Herhangi bir uluslararası sistem sabit yapısından dolayı değil aktörlerinin uygulamalarının ürettiklerine olan bağımlılığından dolayı var olmaktadır.

Uluslararası sistemin temel değişimi, aktörlerin uluslararası etkileşimin temelleri olan kuralları ve normları değiştirdiğinde meydana gelir (Ruggie, 1993:216).

Thomas Friedman işbirliği eksikliğini ve bunun sonuçlarını aşağıdaki gibi ifade eder:

Kötü adamlar birlikte çalışıyor ama biz bunu yapmıyoruz. Terörist gruplar global örgütlerdir, nasıl işbirliği içinde çalışacaklarını ve askeri hedeflerine nasıl odaklanacaklarını iyi bilirler. Biz bunu bilmiyoruz. Bazı insanlar bilgi paylaşımını sevmeyebilirler. Onları yenebiliriz, ama bu ancak global anlamda işbirliğini öğrenirsek ve bunu onlar kadar etkin bir şekilde kullanabilirsek mümkün olabilir (Friedman, 2001:3).

Mücadeledeki zorluk terörist grupların örgüt yapısından kaynaklanır. Bunlar sıradan uluslar ya da devletler değildir. Charles Kegley, terörizmin ulusal orduların uğruna eğitim aldıkları bir savaş olmadığını söyler. Teröristlerin devletlerde var olduğu gibi belli sınırları yoktur. Ana cepheye toplu silahlanma düzeninin yığılması durumu, hudutlarda bölükler, avcı uçakların düşmanların yolunu kesmek için acil kalkışları da yoktur. Daha çok tarifi zor ve acımasız hasımların sürdürdüğü sayısız savaşlardır (Kegley, 1990:27). Sonuç olarak askeri karşılık bile yeterli olmayabilir.

İşbirliği yalnızca devletler arasındaki ittifak değil, aynı zamanda teröre karşı mücadelede tüm imkanların uluslararası düzeyde çok yanlı kullanımı demektir. Belli bir noktaya kadar dünyaya ve teröristlere faaliyetlerin sebeplerini anlatmak ve diplomatik şekilde ambargo, yaptırım ya da ihraç vasıtasıyla kınamak için diplomasi kullanılmalıdır. Ordu gerekirse devreye girmeli, ancak bu iki araç etkileşim içinde olmalı ve uluslararası işbirliğinin başarısına yardımcı olmalıdır.

James Caporoso'ya göre (alıntı: Ruggie, 1993:77), neorealizm gibi yöntembilimsel bireyci teorilere göre, işbirliği bireysel isteklerin, kapasitelerin ve seçimlerin doğal bir sonucudur. İşbirliği etkilidir.

Devletler ve kimlikleri uluslararası toplumun kurumlarından ayrı olarak tanımlanır. Alexander Wendt ve Raymond Duvall'ın belirttiği gibi bunun önemli sonuçları vardır: Çağdaş uluslararası ilişkiler teorisinde kendi çıkarlarını gözeten aktörlere odaklanan neorealizmin üstünlüğü, uluslararası kurumlar ve düzen hikayesinin, aslında anarşist olsa da daha kuralcı bir şekilde zenginleştirilmiş uluslararası toplum bağlamından ziyade anarşi altında işbirliği inşa etme problemi bağlamında fazlaca anlatıldığını ifade edilmiştir (Bull, 1997).

Bir tanım üzerinde hemfikir olmak işbirliğini geliştirmenin ilk adımıdır. Çok kapsamlı ve mükemmel bir tanımlama olması gerekmemektedir. Uluslararası toplum kurallarını ihlal eden, böylece cezalandırma yolu açan belirli hareketleri içermesi gerekir. Belirli bir tanım olmadan terörizm kavramı o kadar belirsizdir ki teröristler işledikleri suçlardan kolayca kaçarlar. Uluslararası işbirliği bir tanım ile güçlendirilebilir ve kurumsallaştırılabilir. Terörizme karşı etkin davranışlarda bulunabilmek için insanlar çok iyi bilgilendirilmelidir. Bu da iyi bir anlayış ve iyi bir analiz gerektirir. Ayrıca denetleme ve adli teşkilatta işbirliği, bilgi ve anlayış alışverişi ve politik dayanışma da hayati önem taşıyan araçlardır. Hükümetin ihtiyaçları ve terörizm gibi yapılar gibi meselelerde hükümet tek bir sesle kendini ifade etmelidir.

Gutteridge daha önce bahsedilen vatandaşların önemini, sıradan vatandaşlar eğer hükümete ve güvenlik güçlerine yardım etmek için seferber edilirse terörizme karşı savaşta paha biçilmez varlıklar olurlar diyerek vurgulamıştır (1986:25). Yüksel İnan'ın ifade ettiği gibi terörizmin tüm hareketleri kişisel temel hak ve özgürlüklerin ağır ihlalini oluşturur. (*The Turkish Yearbook of International Relations 1980-1981*, 1986:75) Barışçı görüş açısından bakılınca, terörizmin çaresi; insan hakları, yasaların üstünlüğünü kabul eden ve koruyan temsili demokrasi, demokrasinin öncelikli şartı olan laiklik, servetin tarafsız dağılımı ve böyle bir dağılımı sağlayacak sosyal bir devlet gibi görünmektedir. Bunun aksine Freedman'a göre terörizmi sonunda yenecek şey, bombaları etkisiz hale getirmek, suçluları tutuklamak ve yargılamak, diplomatik ihraç ve gücün bir ülkenin ekonomik ya da diğer çeşit boykotları gibi yavaş, sakin denetleme işidir. Booth ve Paul terörizmin uzun süreli bir mesele olduğunu ve askeri güce başvurulması gerektiğini düşünmektedir. Bu şiddet tepkisi uygun oranda olmalıdır.

Daha önce de belirtildiği gibi fiziksel güç tek başına yeterli değildir: potansiyel teröristleri daha eylemlerini gerçekleştirmeden önce ihtiyaç duydukları motivasyondan mahrum bırakacak politik ikna gücüne ihtiyaç vardır. Potansiyel teröristlere ve onların

sempatizanlarına amaçlarının peşine düşmelerinin başka yolları olduğunu hatırlatmak gerekir (Freedman, 1998:20). Bu gözleme paralel olarak, Tamer Erdoğan güvenlik önlemleri alma yoluyla sağlanmaya çalışılan caydırıcılık asla terörizmi engellemez; bunun yerine, terörle mücadelenin en iyi yolu sosyal adaleti ilerletmektir (Erdoğan, 2001:278). Gutteridge aslında her iki stratejinin de terörü başarıyla yok etmek için gerekli olduğuna inanır: geleneksel askeri savaş terör şiddetini içerir ve azaltırken, politik-psikolojik savaş gereken ve her nispette etkin modern demokratik bir hükümetin temeli olması gereken ittifak ve desteği korumaya yardım eder. Bu güç ancak ciddiyetinin uluslararası anlamda tanınması ve uygarlığın birleşmiş güçlerinin bunu kontrol altına almayı amaçlayan uluslararası eylemleriyle yok edilebilir ya da zayıflatılabilir. Terörizmle mücadele yolu daha büyük bir güçle misilleme yapmak değildir. Aldıkları canlar için eşit zorlamayı hak etseler de genel nüfusun zarar göreceği bir kısır döngüye dönüşür. Şiddeti sınırlamak için barışçıl yöntemler olmalıdır. Şiddeti sınırlandırmak için kullanılacak araçlar güç, sabır, iyi stratejiler ve diplomasi olmalıdır.

Mantıklı diğer bir adım da uluslararası yasalardır. Kurallar ve yaptırımlar terörizmin oybirliğiyle ulaşılmış tanımını güçlendirmek için ve en önemlisi adalet ve cezalandırma yolları sağlaması için gereklidir. Yasaların temeli toplum içinde var olan normların düzenlenmesidir. Sertaç Başeren'e göre yasalar bugünün ilişkilerini anlatır, tarihi olayları değil. Blakesley'in ifade ettiği gibi (1991:1), yasalar şiddetin kullanımını kontrol etme ve yönlendirme girişimidir, bu şekilde insanlar ve uluslar şiddete başvurmak dışındaki yollarla aralarındaki farklılıkları belirleyebileceklerdir. Yasalar, Abraham Lincoln'un sözüyle ifade edersek, haklılık gücü getirir inancıdır. Kanunun öngördüğü şartlar en aşikar olan haklı zorlamalardır.

Terörizme karşı olan dahil, her türlü askeri çarpışmada güce başvurmanın yasallığı ile bu gücün nasıl kullanılacağıın yolları arasındaki farkı belirlemek önemlidir. Güç kullanma hakkına başvurma hakkı ve savaşta asıl gücü kullanmayı yöneten yasa katı yasal terimlerle birbirinden ayrılır. Modern uluslararası yasalar askeri gücün kullanımını iki durumda meşru kılar: Meşru müdafaa amacıyla saldırganlığa karşı koymak ve Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nin ortak kararı ile yetkilendirilerek uluslararası yasaların belirli normlarının ağır ihlaline karşı koymak. Uluslararası yasaların öğretileri askeri gücün diğer kullanımlarının doğruluğunu üstlenmektedir (Damrosch, 1991:232). Lori Fisler Damrosch ve David Scheffer, güç kullanımının ortaya çıkardığı tehlikeleri harcamalarını göz önüne aldığımızda, potansiyel yada güncel çatışmaları engellemek veya çözmek için akla gelebilen her türlü yöntem

araştırılmalı ve geliştirilmelidir- elbette mümkün olan yöntemlerin arasından en çok dikkat çeken hukuki prosedürlerdir (Damrosch, 1991:270).

Zarara yol açan eylemler gerçekleştirmek ya da yasaları ihlal eden ihmalkarlık suçtur ve devlet tarafından cezalandırılabilir. Haksız fiil ve sözleşme ihlalden ayrılarak, suçun topluma ya da kamuya zarar verdiği kabul edilir. Yasalarla belirlendiği üzere suç, hem eylemi hem de eylemi gerçekleştirme niyetini kapsar. Cürüm kastı, yasalar tarafından emredilen fiilin ya da fiillerin somut öğelerinin entelektüel kavrayışını içerir. Genellikle, görünüşte istemli kasti bir fiilin gerçekleştirilmesinden ortaya çıkar. Cezai sorumluluk akıl hastalığı durumunda kalkar. Yasalara göre yetişkin sayılmayan kişiler de belli bir dereceye kadar baskı ve zorlamayla istemsiz olarak suç işlemeye zorlanan kişiler gibi cezai sorumluluktan kurtulur. Çoğu ülkede suçlar tanımlıdır ve kanunlara uygun olarak cezalandırılır. Cezalar ölüm, hapis, sürgün, para cezası, mal hakkının kaybı, kamu görevinden alınma ve bu tür bir işyerine sahip olmaktan men edilme olabilir.

Sanığın gerçekleştirdiği eylem yasalar tarafından açıkça suç olarak tanımlanmadıkça, bu eylem için yasal dayanağı olmayan hiçbir suçlama ya da mahkumiyet olamaz. Bu koşul yasa devleti ile keyfi ya da diktatör devleti arasında bir fark oluşturma anlamında önemlidir. Şimdilerde suçlar genelde cinayet gibi bir eylemi içerir, bunlar manevi değerlere karşı o kadar saldırgandır ki suç olduğu çok aşıkardır; trafik kurallarını bozma gibi belirli düzenleme yasalarının ihlali, kanuni şartlar olmasaydı, bunları engellemek için cezalandırma yöntemi kullanılamazdı. Suçun uluslararası kontrole sokulması yeni ihlal yöntemleriyle nitelenmiştir. Cinayet gibi, terörizm de yaşama hakkını insanların elinden alır. Bu illegal ve vahşicedir. Bu durum insanların dünyayı bir savaş alanı gibi görmesinden başka bir çare bırakmamaktadır. Her terör hareketinin belki de haklı olan sebepleri vardır ancak, haksız olan kullanılan yöntemdir. Ulusal ve uluslararası yasalara göre, barış döneminde can almak suçtur ancak, kendini koruma gibi istisnaları vardır. Terörizmi suç olarak kabul etsek de etmesek de en basit şekliyle terörist eylemler illegal ve haksızdır. Teröristlerin tepki vermekte haklı ve geçerli sebepleri olabilir ancak, cinayet haklı görülemez. Bu, yasal ve politik açıdan terörle mücadeleye zemin sağlar.

Bu kavramı tanımlamanın önemi sıradan suçlardan farkından kaynaklanır. Terörizm savaş dönemi şiddetinden farklıdır. Kuşkusuz suç sayılan basit bir cinayet suçundan da farklıdır. Lakin savaş dönemi olayları farklı bir durumdur. Savaşta düşman muharıpleri öldürmek,

makul sebepleri olan, bir saldırıyı öldürmeye benzer ancak, savaşta kasıtlı olarak sivil halk öldürülmeyebilir, hatta önceki muharipler esir bile alınmayabilir. Sivil halk asla saldırgan olmamıştır ve esir alınan muharipler artık saldırgan değildirler, resmi muamele olmadan öldürülmeyebilirler. Şayet bu savaş döneminde olabiliyorsa, barış döneminde de olmalıdır. Charles Blakesley'e göre teröre karşı en iyi koruma, şiddetin bu evrensel özünü suçlu bulmaya uygun bir politika uygulamak ve buna katılan veya teşvik edenleri çok açık bir şekilde reddetmektir. Uygun bir politika meydana getirmek ve insanlığı terör şiddetinden korumanın yollarından biri hareketi cezalandırmaktır (Blakesley, 1991:34). Cezalandırma önemli bir husustur çünkü, teröriste işlediği suçtan kurtulma şansı verilmemelidir.

Devletler arasında daha güçlü yasal işbirlikleri yoluyla anti terörizmin uluslararasılaştırması, terörizmin önlenmesiyle sonuçlanmalıdır. Higgins'in Judge Guillaume'den alıntılıdığı gibi, terör eylemleri bütün ülkelerde yasadışı sayılmalıdır. Suçlu prosedürleri de buna göre ıslah edilmelidir; o ülkenin vatandaşı olmayanlar kendi memleket sınırları dışındayken saldırı düzenlediğinde bile, mahkemelerin kendi karasuları itibariyle hakkı olan yargı yetkisi daha kolay tanınmalıdır. Ve son olarak, teröristler tutuklanmalı, aleyhlerine dava açılmalı ve yargılanmalıdır (Higgins, 1997:31).

4.4 KÜRESEL İŞBİRLİĞİ KONUSUNDA ENGELLER

Uluslararası işbirliği başarılması kolay olan bir iş değildir. Kimi devletler bazı diğerlerine karşı seferber olmaktadır. İşbirliğindeki en büyük engel bilgi paylaşımı alanındadır. Bilgi paylaşımı siyasetleştirilmiştir ki bu en hassas değerdir. Ulusal güvenlik en büyük dokunulmazlıktır. Kişisel düzeyde sınırlar var olduğunda, kim gizli görevde çalışıyor, kim hangi bilgiye sahip bilmek imkansızdır. Her şey gizlenebilir. Çok iyi bilinir ki uluslararası işbirliğini bir kenara atmak, ulusal düzeyde işbirliği yapmak bilgi anlamında zordur. Bilgi toplamadaki en büyük engel bu alandaki insanların kimliklerinin gizliliğidir (Kibaroglu, 2001:36). Herkes terörizmi suçlu bulmaktadır ancak ortak bir yaklaşım yoktur. Değişik bakış açıları başarı için gereklidir ama sınırlı sayıda devletin tanımlaması yeterli değildir.

Terörizmle mücadele konusunda uluslararası alanda, özellikle 11 Eylül 2001 saldırıları sonrasında giderek ivme kazanan uluslararası işbirliği çabaları gelecek için ümit vaat etmektedir. Buna mukabil, teröre zemin yaratan sebepler dikkate alındığında, özellikle Türkiye'nin içinde bulunduğu bölgede terörün azalacağı konusunda iyimser olmak zor

görülmektedir. 11 Eylül saldırıları sonrasında dünyada meydana gelen gelişmeler, terörizmle mücadelenin uluslararası gündemin en üst sıralarına yerleşmesi, uluslararası işbirliğini geliştirmeye verilen önemin artması, BM Güvenlik Konseyi'nin tüm ülkeleri terörizmle mücadelede gerekli önlemleri almaya ve işbirliği yapmaya yönelten bağlayıcı nitelikteki kararları ve son dönemde giderek yoğunlaşan ve ülkemizin yanı sıra Batı ülkelerinde de büyük can kaybına yol açan terör saldırıları, bugüne kadar AB ülkeleri başta olmak üzere, tüm dünyada terörizmle mücadele bağlamında yapılmış ve yapılmakta olan faaliyetlerin gözden geçirilmesini ve koordinasyonunu zorunlu kılmıştır.

Bununla birlikte, terörizm konusunda uluslararası alanda halen ortak bir anlayışa bağlı olarak tek bir tanım geliştirilememiş olması önemli bir eksiklik olarak karşımıza çıkmaktadır. Bazı devletler “terörizm” ile “yabancı işgaline karşı” ve “kendi kaderini tayin amaçlı meşru mücadele” arasında bir ayrıma gitmektedir. Ülkelerin yaklaşımındaki farklılıklar tanımı zorlaştıran en önemli etkenlerin başında gelmektedir. Ancak, “her türü ve biçimiyle terörizm” (terrorism in all its forms and manifestations) ifadesi farklı bakış açılarına sahip devletlerce değişik yorumları içine alan “kapsayıcı” bir formül olarak kullanılabilir.

Türkiye, hiçbir gerekçenin terör eylemlerini mazur gösteremeyeceği inancındadır. Hangi gerekçeyle yapılırsa yapılsın ve nereden gelirse gelsin, Türkiye her tür terör eyleminin karşısında yer almaktadır. Bu bakımdan Türkiye, diğer ülkelerle imzaladığı ikili terörizmle mücadele işbirliği anlaşmalarında, “her türü ve biçimiyle terörizm” ifadesini kullanmaktadır.

Bazı Avrupa ülkeleri PKK terör örgütünün basın ve yayın organlarının ülkelerinde barınmasına ve terörü desteklemenin de ötesinde, teşvik eden faaliyetlerine göz yummaya ve himaye etmeye devam etmektedirler.

Aranan teröristlere sığınma hakkı veya vatandaşlık hakkı tanıyanlar, diplomatik himaye sağlayanlar, PKK'nın yayın organı haline gelmiş ROJ TV'yi yasaklamamakta direnenler, PKK'nın Avrupa'daki faaliyetlerinin merkezi haline gelmenin de ötesinde teröristleri yargılamamakta direnenler, yargılamadan serbest bırakanlar, önceden terörist ilan ettiği bir örgütün daha sonra terörist olmadığına hükmedenler, aranan teröristlerin Avrupa'da serbestçe dolaşmalarına imkan sağlayanlar, Avrupa Parlamentosunda teröristlerin toplantılarına katılmalarına müsaade edenler, hatta beraber basın toplantıları düzenleyenler, hatta ve hatta Türk Dışişleri Bakanına bu parlamentonun toplantı salonunda saldırı düzenleyenler, topraklarında yıllarca terör örgütü kampları kurulmasına müsaade etmektedirler.

Terörizmle mücadeledeki asıl sıkıntı, ulusal hukuk sistemlerine uluslararası siyasi iradenin yansıtılmamış olmasıdır. Bu durum, bugün terörizmle mücadelede kendini taahhüt altına sokan karar ve belgelere imza atmış pek çok ulus devletinin gerçekte ne ile mücadele edileceğine dair bir tanım ortaya konulamamış olmasını da gerekçe yaparak bu konudaki takdir yetkilerini keyfi olarak kullanmalarına yol açmaktadır. Avrupa, kendi içinde oluşturduğu özgürlükçü sistemin, terörizmin küreselleşmesi olgusuyla baş edecek düzenlemeleri içermemekte, terörle mücadelede beyan edilen iradenin uygulanmasına imkan sağlayacak kapsamlı hukuki ve cezai düzenlemeler yapılmamaktadır. Terörizmle mücadele konusunda, terörizmin üzerinde mutabık kalınmış bir tanımının olmayışının da arkasına saklanılarak iç huzurlarının bozulmaması için kendilerine doğrudan zarar vermeyen terör örgütleri ve teröristlerin üzerine gitmemeleri, onları korumaları, himaye etmeleri, bazı durumlarda ise siyasi amaçlarının tahakkuku için bir vasıta olarak kullanmayı tercih etmeleri yatmaktadır. Terörizmle uluslararası mücadelede ortak ve kararlı bir hareketin topyekûn bir biçimde yürütülmesi için siyasi ve ekonomik destek başta olmak üzere, terörizme yönelik her türlü desteğin kesilmesi şarttır.

Bugün terör örgütleri, sınır aşan suç örgütleriyle mafya tipi bir işbirliği geliştirmekte ve onların faaliyetlerinden yararlanmaktadır. Bu kapsamda, 3 kıtada 40'tan fazla ülkede faaliyetlerde bulunan PKK terör örgütü, küresel bir terörist örgüt ve hatta mafya tipi yapılanmasıyla da aynı zamanda organize bir suç örgütü olduğu aşikardır. Örgüt, başta uyuşturucu kaçakçılığı olmak üzere insan, sigara, akaryakıt ve silah kaçakçılığı, haraç toplama, sahtecilik ve kara para aklama gibi yasa dışı faaliyetler yoluyla örgüte mali kaynak temin etmektedir. Bunun yanı sıra; paravan şirket, dernek ve vakıflar aracılığıyla, yasal görünüm altında ticaret ve bağış gibi yollarla da kaynak temin edebilmektedirler. Terör örgütünün legal ve illegal yollarla elde ettiği yıllık gelirinin 400-500 milyon avro civarında olduğu, bunun 200-250 milyon avrosunun uyuşturucudan, 100-150 milyon avrosunun kaçakçılıktan (akaryakıt, sigara, insan kaçakçılığı vb.), 15-20 milyon avrosunun toplanan yardımlardan ve 20-25 milyon avrosunun da diğer faaliyetlerden sağlandığı değerlendirilmektedir.

PKK terör örgütü, göçmen kaçakçılığı örgütleriyle işbirliği yapıp örgüte kazanç sağlamanın yanı sıra, özellikle Avrupa ülkelerine giden yasadışı göçmenlerin ilticasını örgüt propagandası için kullanmakta ve bu kişiler üzerinden haraç toplayabilmektedir. Ayrıca silah kaçakçılığı da yapan terör örgütü sadece kendi yandaşlarına değil, çok uzaklardaki teröristlere de silah

sağlamaktadır. PKK terör örgütüne destek veren zihniyetin unutmaması gereken gerçeklerden biri de, bugün Avrupa'daki uyuşturucu ticaretinin % 80'ini elinde bulunduran PKK terör örgütünün aslında tüm dünya vatandaşlarının yanı sıra kendi halklarını zehirlediği gerçeğidir.

PKK bu konudaki tek örnek değildir elbette,uluslararası terör örgütlerinin çoğu gelirlerini yasadışı yollardan bu şekilde temin etmekte ve organize suçların sonucunda elde ettikleri gelirleri terörist faaliyetlerini yaymak ve şiddetini arttırmak amaçlı kullanmaktadırlar. Organize suçların uluslararası boyutta takibi,istihbarat alışverişi,ve suçluların en ciddi şekilde cezalandırılışının gerekliliği bu sebeplerle de büyük öncelik ve önem arz etmektedir.

4.5 HUKUKİ KURALLAR VE UZLAŞILAR

Yirminci yüzyılın son on yılı teröre karşı mücadeledeki önlemlerin artışına şahit olmuştur. Öncelikler yeni sözleşmelerin müzakereleri, ekonomik ve politik yaptırımların uygulanması ve askeri baskınların kullanımından göçmenlik prosedürlerinde değişiklikler, ceza hukukunun sağlamaştırılması ve hava güvenliğinin geliştirilmesine kadar uzanmaktaydı.

Yüksel İnan'ın ifade ettiği gibi uluslararası işbirliğine yönelik ilk adımlar Birleşmiş Milletler tarafından atılmıştır (*The Turkish Yearbook of International Relations 1980-1981*, 1986:7). Diğer kuruluşlar sonradan bu amaç için şekillendirildi ya da işlevsel hale getirildi. Birleşmiş Milletler Genel Kurulu Devletler arasında Birleşmiş Milletler Şartı'na göre Dostane İlişkiler ve İşbirliği kurulması ile ilgili Uluslararası Hukuk Prensiplerine dair Bildiri'yi 24 Ekim 1970 tarihinde onaylamıştır.Bildiride, her devletin, diğer bir devletteki bir iç savaşı veya terörist hareketlerini örgütlemekten, tahrik etmekten, onlara yardım etmekten ya da bu hareketlere katılmaktan ya da kendi ülkesinde böyle hareketlerin yapılmasına yönelik organize faaliyetlere, bunlar kuvvet kullanma tehdidi ya da kuvvet kullanma eylemini içerdiği zaman, göz yummaktan kaçınma görevi vardır, denmektedir (Freedman, 1998:12).

Avrupa Birliği'nin özetlediği gibi, terörist cürümler bir kaç kategoriye ayrılır: rehine alma, uçak ele geçirme, silahların sağlanması ve kullanımı, bir hükümete ya da kamu tesisine; taşıma sistemi ve altyapı tesisi ya da bilgi sistemine büyük hasar vermek, su tedarikini kesmek, bilgi ve malzeme kaynağı ve finansman sağlamak ve bu tür bir yardımın terör grubunun suç işlemesine katkıda bulunduğu bilinciyle terörist grubun eylemlerine katılmak. Adalet ve İçişleri bakanları terörizmin tanımını, gösterileri ya da globalleşme karşıtı

hareketleri çıkarmak için düzenlemişlerdir. Birlik üyeleri ayrıca bir terör liderinin en fazla 15 yıl, bir üyenin de sekiz yıl hapis cezası alabileceği şartıyla terör eylemlerinin cezaları konusunda mutabık oldular (Euroforum, 2002:36).

Bu belgede desteklenen fikirlere karşıt olarak, 1972’de, Genel Kurul Terörizm üzerine Geçici Komite kurdu. Bu kuruluşa göre, terörizm yalnızca gerçekleştirilen eylemlere bakılarak tanımlanamaz. Amaç ya da niyetleri terörizmi anlamamızı sağlayacak kilit öğelerdir (Higgins, 1997:15); ancak amaç ve niyetler birçok durumda kesin olarak ve belirlenemeyebilir. 2 Kasım 1972 tarihli Genel Sekreter’in 3034 XIXVII Kararı raporu uluslararası terör üzerine 1973 ve 1979’da iki rapor yayınlayan özel bir komite kurmuştur. Raporlar, muhtemelen net bir tanımlama ve cezalandırma yolunun açık olması çıkarlarına ters düştüğü için, birçok üçüncü Dünya ve Sovyet Bloğu ülkesi tarafından terörizmin açık tanımı reddedilmiştir. Bu grup içinde sömürgecilğe karşı terörizm yoluyla savaşmış olan ve hala ulusal bağımsızlık amaçları için bu yolu kullanan, terörü hala yukarıdan uygulayan ülkeler vardı. Neyse ki bu tanım eksikliği teröre karşı mücadelede çok önemli rolü olan Birleşmiş Milletler’in çabalarına zarar vermemiştir.

1977 II. Cenevre Protokolü’nün varsayımına göre devletin silahlı güçleri ile topraklarının bir kısmına karışan organize silahlı gruplar arasında bir çatışma vardır ve bunlar güçlü ve planlanmış askeri operasyonlar gerçekleştirirler. Protokol açıkça içsel karışıklık ve gerilim durumlarında uygulanmaz.

Barışın Tehdidi, Bozulması ve Saldırı Eylemi Durumunda Alınacak Önlemler başlıklı BM Şart’ı VII bölüm bu hususta çok önemlidir. 39. Madde’nin ifadesine göre, Güvenlik Konseyi, barışın tehdit edildiğini, bozulduğunu ya da bir saldırı eylemi olduğunu saptar ve uluslararası barış ve güvenliğin korunması ya da yeniden kurulması için tavsiyelerde bulunur. 40. Madde’ye göre Güvenlik Konseyi, durumun ağırlaşmasını önlemek üzere, 39. Madde uyarınca tavsiyelerde bulunmadan ya da önlemleri kararlaştırmadan önce, ilgili tarafları gerekli ya da uygun gördüğü geçici önlemlere uymaya çağırabilir. Bu geçici önlemler tarafların haklarını, iddialarını ya da konumlarını hiçbir biçimde zedelemeyebilir. Bu geçici önlemlerin yerine getirilmemesi halinde Güvenlik Konseyi bunu gereğince dikkate alacaktır.

Diğer maddeler, alınacak önlemleri ayrıntılandırmıştır. Madde 41 belirtir ki, Güvenlik Konseyi, kararlarını yürütmek için silahlı kuvvet kullanımını içermeyen ne gibi önlemler

alınması gerektiğini kararlaştırabilir ve Birleşmiş Milletler üyelerini bu önlemleri uygulamaya çağırabilir. Bu önlemler, ekonomik ilişkilerin ve demiryolu, deniz, hava, posta, telgraf, radyo ve diğer iletişim ve ulaştırma araçlarının tümüyle ya da bir bölümüyle kesintiye uğratılmasını, diplomatik ilişkilerin kesilmesini içerebilir. Eğer bu az şiddet içeren önlemler yetersiz kalırsa, Madde 42 Güvenlik Konseyini uluslararası barış ve güvenliğin korunması ya da yeniden kurulması için, hava, deniz ya da kara kuvvetleri aracılığıyla, gerekli saydığı her türlü girişimde bulunmayla yetkilendirir. Bu girişimler gösterileri, ablukayı ve Birleşmiş Milletler üyelerinin hava, deniz ya da kara kuvvetlerince yapılacak başka operasyonları içerebilir. İlgili diğer maddelerin de paylaşımı gerekir. Madde 43, Birleşmiş Milletler'in tüm üyelerini, uluslararası barış ve güvenliğin korunmasına katkıda bulunmak üzere, Güvenlik Konseyi'nin çağrısı ile özel anlaşma ya da anlaşmalar uyarınca, uluslararası barış ve güvenliğin korunması için gerekli silahlı kuvvetleri ve geçit hakkını da içine almak üzere her türlü yardım ve kolaylığı Konsey'in hizmetine sunmayı yüklenmeleri şartı koymaktadır. 44. Madde der ki, Güvenlik Konseyi kuvvet kullanmaya karar verdiği zaman, Konsey'de temsil edilmeyen bir üyeyi, 43. Madde uyarınca üstlenilen yükümlülüklerin yerine getirilmesi için silahlı kuvvet vermeye çağırılmadan önce, o üyeyi, dilerse, o üyenin kendi silahlı kuvvetlerine bağlı birliklerin kullanılmasına ilişkin Güvenlik Konseyi kararlarına katılmaya çağıracaktır. 45. Madde'de yazıldığı üzere, Birleşmiş Milletler'in ivedi askeri önlemler alabilmesini sağlayabilmek üzere üyeler, birleşik uluslararası zorlayıcı önlemleri yürütmek için derhal kullanılacak ulusal hava kuvveti birlikleri bulunduracaklardır. Madde 48'e göre, Güvenlik Konseyi'nin uluslararası barış ve güvenliğin korunması konusundaki kararlarının yürütülmesi için gerekli önlemler, Güvenlik Konseyi'nin belirleyeceği Birleşmiş Milletler'in tüm üyeleri ya da bunlardan bazıları tarafından alınır. Madde 51'de ifade edildiği gibi, meşru müdafaa merkezi önem taşır. Bu maddede belirtildiği gibi, bu antlaşmanın hiçbir hükmü, Birleşmiş Milletler üyelerinden birinin silahlı bir saldırıya hedef olması halinde, Güvenlik Konseyi uluslararası barış ve güvenliğin korunması için gerekli önlemleri almaya dek, bu üyenin doğal olan bireysel ya da ortak meşru müdafaa hakkına hanel getirmez. Üyelerin bu meşru müdafaa hakkını kullanırken aldıkları önlemler hemen Güvenlik Konseyi'ne bildirilir ve Konsey'in işbu antlaşma gereğince uluslararası barış ve güvenliğin korunması ya da yeniden kurulması için gerekli göreceği biçimde her an hareket etme yetki ve görevini hiçbir biçimde etkilemez. Terörizm, nefsi müdafaa kapsamı dışında tutulmaktadır. Ancak, nefsi müdafaanın tanımı devletlerin algılamalarına dayandığından, terörizmi nefsi müdafaadan ayırmada sorunlar yaratmaktadır. Bir eylemin nefsi müdafaa olarak kabul edilmesi için herhangi bir terör hareketi ya da niyetinden uzak olmalıdır.

27 Ocak 1977'deki Strasburg Sözleşmesi terörizmi tanımlamada başarılı olmuştur. Sözleşme yalnızca tanımı içermeyip, çok uzun şekilde sıralanmış terör eylemlerini de içerir (Higgins, 1997:32). 1971 Amerikan Devletler Sözleşmesi Organizasyonu ve 1977 Avrupa Terörizmi Durdurma Sözleşmesi, teröristlerin ülkelerine iadesinde büyük engel olarak algılanan siyasi suçların ayrılığını kaldırmak ya da sınırlandırmak için önemli adımlar atmıştır. Amerikan Devletler Sözleşmesi Organizasyonu'nun 2. maddesi uluslararası hukuka göre Devletin özel koruma sağlamak zorunda olduğu kişilerin şahsi güvenirliliğine saldırı ya da kaçırma, cinayet ve hayata karşı diğer saldırılar yanında zorbalık gibi suçlar da sebebine bakılmaksızın uluslararası önem taşıyan ortak suç olarak kabul edilmesini gerektirir (Higgins, 1997:53). 1974 yılında Birleşmiş Milletler Genel Kurulu saldırının tanımı önermesini kabul etmiştir. Madde 1'e göre, saldırı, bir devletin silahlı güçlerini başka bir ülkenin bağımsızlığı, toprak bütünlüğü ve politik özgürlüğüne karşı ya da BM Şarı'na uymayan herhangi bir başka şekilde kullanımınıdır. 9 Aralık 1985'te Birleşmiş Milletler Genel Kurulu ilk kez her türdeki terörizmi suç olarak kabul etmiştir. Genel Kurul 40/61 Kararlarında kim tarafından ya da her nerede gerçekleştirilirse gerçekleştirilsin, terörün tüm eylemleri, yöntemleri ve uygulamalarını suç olarak kabul eder (Freedman, 1998:13).

G-7 ülkeleri tarafından 6 Mayıs 1986 tarihinde yayınlanan Terörizm Bildirisi'ne göre (Freedman, 1998:8): Avrupa Birliği'nin yedi büyük demokrasisi ve temsilcileri olan hükümet ya da devletin liderleri olan bizler, terörizmin tüm şekillerini, suç ortakları ve hükümetler dahil bunları destekleyenleri suçlu bulmayı yeniden tasdik ediyoruz. Terörizmin adaleti yoktur. Yalnızca alçakça yöntemler kullanarak, insan hayatı değerlerini, özgürlüğü ve haysiyeti yok sayarak yayılabilir. Terörle katı yüreklilikle ve ödün vermeden savaşılmalıdır. 1989 Kararları, ortaklaşa tanınmış bir uluslararası terörizmin tanımının teröre karşı mücadelenin etkinliğinin arttıracağını kabul eder. Bütün devletlere terör eylemlerini başka devletlerde örgütlemek, kışkırtmak, desteklemek ya da bunlara katılmak, kendi sınırları içinde bu tür eylemleri kabul etmek ya da gerçekleştirilmesini cesaretlendirmekten kaçınarak uluslararası hukuka göre sorumluluklarını yerine getirmelerini hatırlatır.

Teröre karşı yapılan diğer anlaşmalar şunlardır: Terörist Bombalamalarını Durdurmak için 9 Ocak 1998 tarihli Uluslararası Anlaşma, 27 Temmuz 1996 tarihli G7 Terörizm Bildirisi, 26 Nisan 1996 tarihli İsrail-Lübnan Ateşkes Antlaşması, Arabulucular Zirvesi, Sharm el-Sheikh, 13 Mart 1996 tarihinde yapılan nihai bildiri, 21 Şubat 1996 tarihli Baguio Resmi

Bildirisi, 12 Aralık 1995 tarihli Ottawa Teröre Karşı Bakanlık Bildirisi, 1 Mart 1991 tarihli Plastik Patlayıcıları Belirleme amacıyla İşaretleme Anlaşması, 10 Mart 1988 tarihli Deniz Seferleri Güvenliğine Karşı Kanuna Aykırı Fiilleri Durdurma Anlaşması, 10 Mart 1998 tarihli Kıta Sahaneliği Üzerindeki Sabit Platformların Güvenliğine Karşı Kanuna Aykırı Fiilleri Durdurma Anlaşması, 3 Mart 1980 tarihli Nükleer Malzemelerin Fiziksel Koruması Anlaşması, 18 Aralık 1979 tarihli Rehine Alma Fiiline Karşı Anlaşma, 14 Aralık 1974 tarihli Uluslararası korunan kişilere Karşı İşlenen Suçların Önlenmesi ve Cezalandırılması Anlaşması, Montreal 23 Eylül 1971 tarihli Sivil Havacılık Güvenliğine Karşı Yasa Dışı Fiilleri Önleme Anlaşması, 16 Aralık 1970 tarihli Hava Araçlarına Kanuna Aykırı El Koymaya Karşı Lahey Konvansiyonu, 14 Eylül 1963 tarihli Uçak İçerisinde İşlenen Suçlar ve Belirli Diğer Fiiller Anlaşması.

Faruk Örgün'ün tahmin ettiği gibi, Birleşik Devletler'de yapılan saldırı, belirli şeyleri uluslararası alanda değiştirecektir. Değişimin boyutunu zaman gösterecektir ancak, önemli başlıklar şimdiden ortaya çıkmaya başlamıştır (Örgün, 2001:7).

Dünyanın önünde yeni bir sayfa yerine yeni bir çağ bulunmaktadır. Bu dönemin en önemli başlığı 'terör ve teröre karşı uluslararası mücadele'dir. Bazı gözlemcilere göre, 11 Eylül saldırısı, devletler arasındaki yatay ilişkiler ve devlet ve bireyler arasındaki dikey ilişkileri vurgulamasıyla uluslararası hukukun var olan çerçevesinin tamamen dışında kalan tamamıyla yeni bir olgudur. Dünya Amerikan hükümeti tarafından eylemi gerçekleştiren terör örgütlerine ve terörü destekleyen devletlere karşı gerçekleştirilen askeri harekati desteklese, bu durum uluslararası terörizme karşı mücadelede güçlü bir işbirliği meydana getirecektir (Örgün, 2001:77).

NATO, saldırının Kuzey Atlantik Antlaşması 5. Maddesinde ifade edilen, Kuzey Amerika'da veya Avrupa'da içlerinden bir veya daha çoğuna yöneltilecek silahlı bir saldırının hepsine yöneltilmiş bir saldırı olarak değerlendirileceği nitelikte bir eylem olarak kabul edildiğini söylemiştir. BM kararı 1368, terör eylemlerinden kaynaklanan, uluslararası barış ve güvenliğe karşı her türlü tehdide karşı mücadelenin kararlılığını ifade etmiştir. 1373 sayılı Düzenleme tüm devletlere, onlara destek verdiğinden şüphelenilen faillere ve devletlere karşı çeşitli önlemler alma zorunluluğu getirmiştir. Sonradan, Güvenlik Konseyi, uluslararası terörizmin uluslararası barış ve güvenliğe karşı tehdit olarak nitelendirilmesine dayanan Terörizme Karşı Global Çaba Bildirisini kabul etti. Teröre karşı mücadelede en son adımlarda yine BM

tarafından atılmıştır. 2001 sonbaharında Güvenlik Konseyi oybirliği ile geniş boyutlu terörizm karşıtı çözümü benimsedi ve uluslararası işbirliğini destekleme ve finanse etmeye yönelik 1373 numaralı düzenleme 2001'de onaylandı.

Ayrıca uygulamayı gözlemlemek için de bir komite oluşturulmuştur. Güvenlik Konseyi 1373 sayılı Düzenlemede terör suçlarının cezai soruşturmasıyla ilgili tüm devletler birbirlerine en büyük desteği sağlamalıdır, demektedir. İkincisi, 2001 yılının 1377 sayılı Düzenlemesi, Güvenlik Konseyi tarafından 21 Kasım 2001 tarihinde yapılmış, tüm devletleri uluslararası terörü yok etmek için çabalarını yoğunlaştırmaya davet etmiştir. Bu da oybirliğiyle kabul edilmiştir.

Tüm bu düzenlemelere rağmen, global seviyede uluslararası terörizme tepki olması gerekenden zayıftır. Etkin uluslararası işbirliğine ister BM düzenlemeleri ister diğer genel önlemler vasıtasıyla olsun, pek çok engel çıkmıştır. İdeolojik Doğu-Batı çatışması süper güçler tarafından karşılıklı birbirini suçlama ve itham ile sonuçlandırılmıştır ve Soğuk Savaş sonrası dönemdeki birçok ülke hala ya uluslararası terörizmi silah olarak kullanma cesaretini azaltabilecek ya da meşru silahlı mücadele olarak gördükleri şeye engel olabilecek herhangi bir uluslararası harekete direnmektedir.

Freedman'a göre, uluslararası topluluğun Birleşmiş Milletler'in son dönemdeki terörizme karşı düzenlemelerinin retoriğini etkin icra tedbirlerine dönüştürmesi muhtemeldir (Freedman, 1998:48).

Barry Posen'e göre, liberal enternasyonalistler terörizme karşı yönetilen kampanya süreçleriyle daha yakından ilgilidir. Birleşmiş Milletler, her kademeyle ilgili olmalıdır. Hukuka başvurmak, taktik avantajdan daha öncelikli olmalıdır. Teröristlere, düşman gibi değil, suçlu olarak yaklaşılmalıdır: teröristler polis tarafından tutuklanmalı ve mahkemeler tarafından yargılanmalıdır. Askeri hareket nadiren ortaya çıkmalı ve duyarlılıkla uygulanmalıdır. Afganistan gibi terörü destekleyen bir ülke, diplomatik olarak izole edilmeli, Birleşmiş Milletler tarafından kınanmalı, silah ambargosuna tabi tutulmalı ve ülkeye sivil halka zarar vermeyecek müeyyideler uygulanmalıdır. Birleşik Devletler, uluslararası suç mahkemesine katılmalı ve iyi niyetin sembolü olarak henüz işleme girmemiş anlaşmaların çoğunu imzalamalıdır. Bu yaklaşım Birleşik Devletler'in dünya üzerindeki rolünü korur, ancak muhaliflerin ve diğer ülkelerin zaaflarının tanımını yapmak, hata olacaktır (Posen, 2001:15).

Gutteridge (1986:52)'e göre, politik ve ekonomik sistemimizi bakımlı halde tutmalıyız. Bağımsız yargı, hukuk kurallarının ve yapısının sürdürülmesi için bir önkoşuldur ve seçilmiş yönetim ve demokratik kontrol ve sorumluluk sağlayan yasama meclisi için hayati bir müttefiktir.

İstisnasız, terörizme karşı yapılan yasal savaş, sağlam bir temele dayanacak ve teröristlere avantaj sağlayacak hiçbir boşluk bırakmayacaktır. Herhangi bir yetersizlik ya da açık uçlu bir durum ortaya çıktığında, teröristler bunu kendi amaçlarına uygun bir şekilde kullanacaklardır. Bu durum gayri meşru da olsa, yetersizliği desteklemek ya da kanıtlamak zorlaşacaktır. Bu tür durumların önlenmesi için, bağımsız yargı geliştirebilecek demokratik ülkelerin desteklenmesi önemlidir.

Terörizme karşı küresel mücadele ve işbirliğinin en yakın tarihli ve en önemli zirvesi Avrupa Konseyi, Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı, Birleşmiş Milletler ve Ortak kuruluşlar arasında “Üç Artı” formatında ve 14 Şubat 2007 tarihinde Viyana’da gerçekleştirilen yıllık yüksek toplantıdır. Toplantıyı maddeler halinde özetlediğimizde:

1. Avrupa Konseyi, Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı ve Birleşmiş Milletler’in üst düzey temsilcileri, “üç artı” formatındaki yıllık toplantılarını gerçekleştirmek üzere 14 Şubat 2007 tarihinde Viyana’da bir araya gelmiştir.
2. Toplantıda BM Genel Kurulu tarafından 8 Eylül 2006 tarihinde kabul edilen BM Küresel Terörizmle Mücadele Strateji belgesinin uygulanmasına ilişkin bir dizi konu ele alınmıştır.
3. Katılımcılar, terörizmin engellenmesi ve terörizmle mücadele konularının halen kuruluşlarının temel öncelikleri arasında olduğunu teyit etmiş ve terörizm için hiçbir mazeret gösterilemeyeceğini yinelemiştir.
4. Katılımcılar, terörizmle mücadelede sadece gösterilen belirtilerle değil aynı zamanda yayılmasına yol açan koşullarla mücadele edilerek yenilebileceğini vurgulayan, terörizmle mücadelede kapsamlı ve küresel bir yaklaşım ortaya koyan, BM Küresel Terörizmle Mücadele Strateji belgesinin kabulünü memnuniyetle karşılamıştır.

5. Katılımcılar, aynı zamanda, terörle mücadele edilirken herkes için insan haklarının ve hukukun üstünlüğünün korunması ve savunulmasının çok önemli olduğunu da altını çizmiş ve Strateji belgesinin bu husus üzerinde önemle durmasını memnuniyetle karşılamıştır.

6. Katılımcılar, Stratejinin etkin şekilde uygulanabilmesi için toplumun bir bütün olarak tutarlı ve uzun vadeli çabalar sarf etmesinin şart olduğunu kabul etmiş ve farklı kültür, din ve inançlara karşı hoşgörü ve karşılıklı saygı gösterilmesini sağlamaya yönelik girişim ve programların son derece önemli olduğunu vurgulamıştır.

7. Katılımcılar, mevcut ve yeni oluşturulan programları ve girişimleri gözden geçirmiş ve bunların Strateji belgesinin uygulanmasına ne şekilde katkıda bulunabileceğini ele almıştır. Katılımcılar, ayrıca ilgili görev ve yetkileri çerçevesinde ve aşağıdaki tedbirler doğrultusunda, temel faaliyetlerinin terörizmin önlenmesi ve terörizmle mücadele hususlarına yoğunlaşması gerektiğini kabul etmiştir:

-Çok yönlü terör tehdidine yönelik bilinçlendirme faaliyetleri gerçekleştirilmesi ve terör ile mücadele edecek siyasi iradenin oluşturulmasına yardımcı olunması.

-Radikalleşme, şiddet içeren marjinalizm ve terörizmin teşvik edilmesinin önlenmesine yönelik girişimlerin güçlendirilmesi, ve diğer yandan, özellikle eğitim yoluyla ve sivil toplum ve medya ile yakın işbirliği kurulmak suretiyle dinler arası ve aynı dinin mensupları arasında ve kültürel diyalog, hoşgörü ve karşılıklı saygının desteklenmesi. İnternet'in terörist amaçlarla kullanılmasının önlenmesi ve terörist ideolojiye karşı koyulması için bir araç olarak kullanılması yönünden, İnternet konusunda özel dikkat gösterilmesi.

-Terörizme karşı evrensel bir yasal rejim tesis edilmesi ve teröristlerin, "yasal işleme tabi tutulması veya ülkelerine teslim edilmesi" ilkesi temelinde, işlemiş oldukları suçlar için etkili şekilde yasal sürecin işletilmesini sağlamak amacıyla, evrensel terörizmle mücadele yasaları ve bunları destekleyici ve tamamlayıcı mahiyetteki bölgesel mevzuatın kabulü ve uygulanmasının desteklenmesi yoluyla ve ek iki taraflı, bölgesel ve çok taraflı anlaşmalar vasıtasıyla, terörizmle mücadeleye ilişkin uluslararası yasal çerçevenin güçlendirilmesi.

-Uluslararası işbirliğinin teşvik edilmesi ve terörizmi önlemek veya terörizmle savaşmak için alınan tüm tedbirlerin, başta insan hakları hukuku olmak üzere, uluslararası hukuka, mülteci hukuku ve uluslararası insan hukukuna tam olarak uymasının temin edilmesi.

-Terör kurbanlarına ve ailelerine destek olarak uluslararası dayanışmanın teşvik edilmesi.

-Eksikliklerin varolduğu veya daha fazla çalışmanın gerektiği bölgelerin tespit edilerek ulusal otoriteler ile uluslararası toplumun dikkatinin bu yöne çekilmesi, bu boşlukların giderilmesi amacıyla, görevlerinin elverdiği ölçüde, yetenek oluşturma programları dahil olmak üzere, kendilerine ait araç ve mekanizmaların meydana getirilmesi.

-Uluslararası kuruluşlar arasında ve uluslararası toplum, ulusal otoriteler ve sivil toplum arasında etkili koordinasyon ve işbirliğinin oluşturulması. Gereken yerlerde, terörizmle mücadelede gerçekleştirilen başarılı uygulamaları yansıtan uluslararası kılavuzluk ve tavsiyelerin oluşturulması ve yaygınlaştırılmasının teşvik edilmesi.

-Şiddet içeren aşırılık ve terörizmin yayılmasına yol açabilecek nitelikteki durumlara odaklanmada önemli bir araç olarak, sürekli ekonomik büyüme, sürdürülebilir kalkınma, iyi yönetim, herkes için insan hakları ve hukukun üstünlüğü dahil olmak üzere, kalkınmaya yönelik hedeflerin desteklenmesi.

-Teröristlerin hareketlerinin önlenmesi veya küçük ve hafif silahlar ile taşınabilir hava savunma sistemleri (MANPAD), nükleer, kimyasal, biyolojik ve radyolojik silah ve malzemelerin yasadışı yollarla trafiğinin engellenmesi amacıyla, sınır kontrolleri ve yönetiminin iyileştirilmesi, ve özel olarak, seyahat belgeleri, gümrük kontrol ve tespit imkanlarının geliştirilmesi.

-Terörist faaliyetlerin önünün kesilmesinde bir önkoşul olarak, terörizmin finanse edilmesinin ve kara para aklanmasının önlenmesi. Finansal Eylem Görev Grubunun tavsiyelerinin verimli biçimde uygulanması amacıyla, ilgili mevzuatın oluşturulmasında ve Finans İstihbarat Birimleri ile gereken süreçlerin tesis edilmesinde ulusal otoritelere, kapasite oluşturma yardımlarının sağlanması.

-Ulaştırma ve kritik altyapı güvenliği, arz zincirinin güvenliği, sınır ve gümrük kontrolü, kara para aklama, terörizmin finanse edilmesi ve İnternet'in terör amacıyla kullanılmasının önlenmesi gibi alanlarda, terörizmle savaş konusunda kamu ile özel sektörün müşterek çalışmasının teşvik edilmesi.

-Katılımcılar karşılıklı koordinasyon ve iş birliğinin durumunu gözden geçirmiş, kaydedilen ilerlemeyi ve mevcut zorlukları öne çıkarmış; Birleşmiş Milletler ile bölgesel ve diğer

hükümetler arası kuruluşların koordinasyonunun geliştirilmesi yönünde daha fazla çaba gösterilmesi gerektiğini kabul etmiştir. Katılımcılar ayrıca bölgesel ve alt bölgesel kuruluşların birbirlerinden öğrenme ve birbirlerine yardım etmelerinin düzenli temaslar, bilgi alışverişi ve toplantılar aracılığıyla terörizmle mücadele programları ve aktiviteleri geliştirdiğinin önemini ve yararlılığını da vurgulamıştır.

9. Katılımcılar 13 Şubat 2007 tarihinde düzenlenen BM Küresel Terörizmle Mücadele Strateji Belgesi konulu uzmanlar toplantısının sonuçlarını gözden geçirmiş ve onaylamıştır. Bu toplantı daha önceden gerçekleştirilmiş terörizmle mücadele, terörizmi önleme ve bunun yayılmasına etken koşulları belirleme alanlarında detaylı programlar ve faaliyetleri incelemiş ve bunların Strateji'nin gerçekleştirilmesine katkıda bulunduğunu kabul etmiştir. Toplantıda tecrübeler ve edinilen dersler ile kuruluşların karşılaştığı problem ve kısıtlamalar olduğu için Strateji'nin daha ileri düzeyde uygulamaya konulması için karşılıklı beklentiler ve devam niteliğindeki önlemler de tartışılmıştır. Katılımcı kuruluşların aralarındaki koordinasyonu ve iş birliğini güçlendirme ihtiyacı da daha ileri düzeyde bir karşılıklı etkileşim görüşü çerçevesinde ele alınmıştır.

10. Katılımcılar toplantının bulgularını ve uygulamaya dönük tavsiyelerini Birleşmiş Milletler ile Bölgesel Kuruluşlar arasındaki 8'nci Yüksek Toplantı'ya ve Birleşmiş Milletler Terörle Mücadele Komitesi'ne aktarmaya karar vermiştir.

11. 2008'in başlarındaki bir sonraki Üç taraflı toplantıya Avrupa Konseyi'nin ev sahipliği yapması kararlaştırılmıştır.

(*) Bu toplantı ilk kez Temmuz 1993'te yapılan yıllık toplantıların 15incisidir. Yönetim ve ev sahipliği Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı (AGİT), Avrupa Konseyi (AK) ve Birleşmiş Milletler adına Birleşmiş Milletler Cenevre Bürosu (UNOG) tarafından üstlenilen yıllık görüşmelerin amacı, katılımcıların uzmanlık ve know-how bilgileri esas alınarak, bilgi paylaşımında bulunulması pratik işbirliğinin geliştirilmesidir. Zaman içinde gündem değişerek, temel insan hakları vurgusundan, insan hakları, çatışma önleme, çatışma yönetimi ve çatışma sonrası barışın tesisi gibi alanlara doğru bir genişleme göstermiştir. Katılımcı kuruluşların sayısı da artmış, dolayısıyla, görüşmelere resmi olmayan bir dille "üç artı" süreci denmeye başlanmıştır. Bağlı üye olarak katılımında bulunan Avrupa Komisyonu (AK), Avrupa Birliği Konseyi Genel Sekreterliği, Uluslararası Göç Teşkilatı (UGT) ve Uluslararası Kızıl Haç Komitesi (UKHK), bu toplantı için, Bağımsız Devletler Topluluğu, Toplu Güvenlik

Antlaşması Teşkilatı, ve Kuzey Atlantik Antlaşması Teşkilatı (NATO) tarafından dahil edilmiştir. Sekreterlik departman ve büroları ile fon, program ve ihtisas kurumları dahil olmak üzere -BM sisteminden pek çok temsilci de katılımında bulunmaktadır.(Genel Kurmay Başkanlığı Resmi Kurumsal İnternet sitesi'nden alıntıdır) ([http://www.tsk.mil.tr/HABERLER ve OLAYLAR/12 Son Gunlerdeki Uluslararası Gelismeler/konular/yillik yuksek toplanti.htm](http://www.tsk.mil.tr/HABERLER_ve_OLAYLAR/12_Son_Gunlerdeki_Uluslararası_Gelis_meler/konular/yillik_yuksek_toplanti.htm))

Yakın geçmişte gerçekleştirilen ve ülkemiz Türkiye'nin ev sahipliği yaptığı,uluslararası katılımın çok yüksek düzeyde olduğu,konu başlıklarının ve içeriğinin tüm dünya üstünde geniş ilgi gördüğü bir diğer toplantı ise Genelkurmay Başkanlığı bünyesinde kurulu bulunan Terörizmle Mücadele Mükemmeliyet Merkezi (TMMM) Komutanlığı tarafından düzenlenen ve 10-11 Mart 2008 günlerinde Ankara Bilkent Otel'de gerçekleşen “Küresel Terörizm ve Uluslararası İşbirliği” konulu uluslararası sempozyumdur.Sempozyumun temel konsepti;

- 1.Terörizmle mücadeleye ilişkin uluslararası hukukun ülkelere tanıdığı haklar,
- 2.Terörle mücadele kapsamında batı dünyası tarafından uygulanmaya çalışılan görüş ve yaklaşımlar dışında diğer bölgelerde ortaya çıkan farklı görüş ve yaklaşımlar,
- 3.Terörün bir bütün olarak ele alınması gerektiği, bu kapsamda, terörün dili, dinî ve ülkesinin olmadığı,
- 4.Terörizmle mücadelede, terörizmin uluslararası ortamda ortak olarak tanımlanma ihtiyacı,
- 5.Terörizmle mücadelede istihbarat paylaşımı ve uluslararası iş birliğinin önemi konuları üzerine kurulmuştur.

Bu kapsamda sempozyumun amacı: Terörizme karşı mücadelede ortak tanımları ve yaklaşımları geliştirmek maksadıyla; değişik organizasyon ve bölgelerin değerlendirmelerini tespit etmek ve ortak bir anlayış belirlemektir.

İlki 2006 da yapılan ,2 yılda bir, 2 gün süre ile,İngilizce olarak ve ücretsiz katılımı ile gerçekleştirilen sempozyumun 2008 yılı ana başlıkları ,yedi oturum dahilinde irdelenmiştir:

Birinci Oturum: Küresel Boyutlu Terörizmle Mücadelede Genel Yaklaşımlar,

İkinci Oturum: Terörizmle Mücadelede Mevcut Konsept, Doktrin ve Yöntemler,

Üçüncü Oturum: Terörizmle Uluslararası Mücadelede İhtiyaçlar ve Karşılaşılan Problemler,

Dördüncü Oturum: Terörizmin Sosyo-Psikolojik Boyutu,

Beşinci Oturum: Terörizmle Mücadelede Uluslararası Örgütlerin Rolü,

Altıncı Oturum: Terörizmle Uluslararası Mücadeledeki Hukuksal Boşluklar,

Yedinci Oturum: Terörizmle Uluslararası Mücadelede Diğer İş Birliği Alanları

Katılımcıları ülke başkanları ve başbakan/bakanları, NATO, Birleşmiş Milletler Genel Sekreterleri, üst düzey askeri personel, yurtiçi ve yurtdışındaki konusunda uzman akademisyenler olan 2008 yılı sempozyumunun kitaplaştırma çalışmaları halen devam etmekte olup,2006 yılındaki toplantının kitabı ,müteakip web adresinden yüklenerek incelenebilir. (http://www.tmmm.tsk.mil.tr/sempp_book/semppozyum_kitap.zip)

Genelkurmay 2. Başkanı Orgeneral Ergin Saygun,'Küresel Terörizm ve Uluslararası İşbirliği Sempozyumu'nda yaptığı kapanış konuşmasında, küresel bir boyut kazanmış olan terörizmle mücadelede uluslararası işbirliğinin şart olduğundan kimsenin şüphesi olmadığını söyledi. Ancak bugün gelinen noktada, terörizmle mücadele konusundaki en üst düzey seviyede sergilenmiş olan uluslararası siyasi iradenin, sahada arzu edilen boyutta ve uygulamaya tam olarak imkan veren bir karşılığının olmadığını ifade eden Saygun, bunun doğal sonucu olarak terörizmin küresel ölçekte yükseler bir problem olmaya devam ettiğini söyledi. Sempozyumda 'söylenecek her şeyin söylendiğini ama herkes tarafından söylenmediğini' belirterek, bazı değerlendirmelerde bulunan Orgeneral Saygun, BM,NATO,AB,Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı başta olmak üzere birçok önemli uluslararası kuruluşun, bu mücadelede ayrı ayrı düzenlemeler yaptıklarını, çeşitli belgeler ve deklarasyonlar yayımladıklarını söyledi. Saygun, BM'nin terörizme destek verenlerin cezalandırılması,NATO'nun terörizme karşı istihbarat paylaşımı, AB'nin teröristlere yardımın önlenmesi ve teröristlerin adalet önüne çıkartılması gibi konularda kararları olduğunu anlattı. Dünyadaki bu etkin uluslararası güvenlik ve işbirliği organizasyonlarının aldıkları bu ve benzeri ifadeler içeren karar örneklerinin çoğaltılabileceğini ifade eden Saygun, sempozyumda gündeme gelen 11 Eylül saldırısına da değindi. Saygun, "11 Eylül'ü terörün miladı ya da başlangıcı olarak kabul etmek doğru değildir. 11 Eylül, teröristlerin imkan ve kabiliyetlerini sergilediği açık ve net bir meydan

okumadır. Bu darbe ile terör, dünyadaki tek süper gücün, Atlantik ötesindeki topraklarında bulunan ekonomik ve askeri merkezlerini vurma imkan ve kabiliyetinde olduğunu gözler önüne sermiş, bu suretle, dünyanın herhangi bir yerini, istediği zaman vurabileceğini göstermiştir. Terörün o zamana kadar çok fazla dikkate alınmayan muazzam tahrip gücünü bütün dünya dehşetle izlemiştir" diye konuştu. 11 Eylül saldırısından çıkartılacak mesajları da sıralayan Orgeneral Saygun, "Mesajlar, dünyada hiçbir ülkenin terörden masun olmadığı, terörün herhangi bir ülke ve bölge ile sınırlanamayacak bir boyuta, yani uluslararası boyuta tırmanmış olduğu, bu nedenle de uluslararası işbirliğinin şart olduğudur" dedi. Bu tarihten sonra, dünyanın terörün ne anlama geldiğini anladığını belirten Orgeneral Saygun, bunun sonunda terör tehdidinin farkına varan ülkeler arasında belirli bir anlayış birliği oluştuğunu söyledi. Saygun, "Herkes terörle mücadelede işbirliği yapılmasında hemfikir ise o zaman mesele nedir? Neden işbirliği arzu edilen seviyede değildir?" diye sordu. Bugün Avrupa'nın, artan bir şekilde uluslararası terörün barınma ve yayılma merkezi haline geldiği ve terör tehdidinin üslendiği bir platform teşkil etmeye başladığı yolunda ciddi endişelerin ifade edildiğini kaydeden Saygun, gerçekten de aranan teröristlerin, demokratik düzenin sağladığı serbestiyi, azınlık hakları, kişi hak ve özgürlükleri, ifade özgürlüğü gibi medeni dünyanın temel ortak değerlerinin arkasına saklanarak, bu değerleri kendi amaçları için kullanabildiğini söyledi.

Bazı Avrupa ülkelerinin PKK/KONGRA-GEL terör örgütünün basın ve yayın organlarının ülkelerinde barınmasına ve terörü desteklemenin de ötesinde, teşvik eden faaliyetlerine göz yummaya ve himaye etmeye devam ettiklerini belirten Orgeneral Saygun, kırmızı bültenle aranan teröristlere Avrupa ülkelerinde sığınma veya vatandaşlık hakkı tanındığını, diplomatik himaye sağlandığını, yakalanan teröristlerin yargılanmadığını veya yargılanmadan serbest bırakıldığını, önceden terörist ilan edilen örgütlerin daha sonra terörist olmadığına hükmedildiğini, aranan teröristlere Schengen vizeleri verilerek Avrupa'da serbestçe dolaşmalarına imkan sağlandığını, bazı ülkelerce topraklarında yıllarca terör örgütü kampları bulunmasına göz yumulduğunu anlattı. Uluslararası terörle mücadeleye ilişkin belgelere imza atmış ülkelerin bu tutumlarının Türkiye'nin terörle mücadelesinde karşı karşıya bırakıldığı durum hakkında yeterli bir fikir sağlayabildiğini belirten Saygun, "Son zamanlarda görmeye başladığımız fevkalade mütevazı bazı kıpırdanışların, yakın bir gelecekte, teröre karşı topyekun bir mücadeleye dönüşmesini ümit etmekteyim" dedi. Pek çok terörist grubun, kendisini tehdit olarak görmeyen, koruyan ve himaye eden halkları ve devletleri er ya da geç hedef aldıklarını belirten Saygun, "Terörün geri dönüş darbesi, teröristleri saklarken suç üstü

yakalanmanın doğurduğu uluslararası mahcubiyetten, korudukları terör örgütünün eylemlerine maruz kalmaya kadar değişen bir yelpazede er ya da geç ortaya çıkmaktadır" dedi.

"PKK'nın yıllık geliri 500 Milyon Euro" diyerek ,PKK/KONGRA-GEL'in küresel bir terörist örgüt ve mafya tipi yapılanmasıyla da aynı zamanda organize bir suç örgütü olduğunu ifade eden Saygun, terör örgütünün, başta uyuşturucu olmak üzere, insan, sigara, akaryakıt ve silah kaçakçılığı, haraç toplama, sahtecilik ve kara para aklama gibi yasa dışı faaliyetler yoluyla mali kaynak temin ettiğini bildirdi. Ayrıca, paravan şirket, dernek ve vakıflar aracılığıyla, yasal görünüm altında ticaret ve bağış gibi yollarla da kaynak temin ettiğini belirtti.

Günümüzde terörle mücadeleyi olumsuz etkileyen bir diğer hususun da, teröristlerin gelişmiş iletişim imkanlarını yaygın olarak kullanabilmeleri olduğunu belirten Orgeneral Saygun, internet, uydu muhaberesi gibi iletişim ortamlarının, ulaştığı seviyenin bu alanda teröristlere her türlü kolaylığı sağladığını ve özellikle alternatif iletişim, propaganda ve hatta eğitim kanalları olarak terör örgütlerine büyük imkanlar verdiğini belirtti. Saygun, bu konuda da uluslararası işbirliğinin kesin gerekli olduğunu vurguladı.

Orgeneral Saygun, terör örgütlerinin büyük inanç gruplarını veya etnik grupları temsil ettiklerini iddia ederek, faaliyetlerini 'cihat, İslam, halkların bağımsızlığı, azınlık hakları, demokratik hak ve hürriyetler' gibi kavramlarla özdeşleştirerek haklı bir davanın peşinde olduklarını ve hareketlerinin geniş kitlelerce desteklendiği görüşünü kabul ettirmeye ve terör eylemlerini meşru göstermeye çalıştıklarını söyledi. Saygun şunları kaydetti:

"Bu tuzağa düşülmemesi önem arz etmektedir. Bu noktada, tekrar ülkemize dönersek; Türkiye yıllardır yürüttüğü terör ile mücadelesinin her safhasında, terörist ile halk ayrımını çok kesin çizgilerle yapmış ve farklı yorumlara yol açabilecek her türlü uygulama, tavır ve ifadeden kaçınmış, hiç kimseye potansiyel terörist gözü ile bakmamıştır. Ancak maalesef günümüzde giderek artan bir şekilde, hem ülkemizdeki bazılarının, hem de Avrupa'daki bir takım ülke ve çevrelerin, Kürt kökenli herkesi PKK/KONGRA-GEL terör örgütü ile irtibatlandırma gayreti içinde oldukları görülmektedir. Nitekim Avrupa Parlamentosu ile değişik Avrupa ülkeleri parlamentolarının çatıları altında yapılan konferanslara terör örgütüne mensup ve aranan teröristlerin katılmalarında veya üst düzey yetkilileri ziyaret etmelerinde bir beis görülmemektedir. Aynı şekilde Avrupa Parlamentosu çatısı altında düzenlenen 'Avrupa Birliği, Türkiye ve Kürtler' konulu uluslararası konferansa Interpol tarafından kırmızı bültenle

aranan bir terörist de katılmış ve konferansta Kürt kökenli vatandaşlarımızın temsilcisi gibi bazı açıklamalarda bulunabilmiştir. Kürt kökenli vatandaşlarımızı terör örgütüne malzeme yapan bu anlayışın tehlikesini tüm ilgililerin dikkatine sunuyorum." Saygun, konuşmasının sonunda, terörle on yıllardır mücadele etmekte olan Türkiye'nin, terörizmle uluslararası mücadelede yaşanan sıkıntılardan en çok zarar gören ülkelerden olduğunu kaydetti.

Yukarıdaki kapanış konuşmasında değinilen konulara dair bir diğer dikkate değer kaynak ise Genelkurmay Başkanı Orgeneral Yaşar Büyükanıt'ın, Savunma ve Havacılık dergisine terörle mücadele konusunda yazdığı makalesidir. Büyükanıt bu makalesinde adeta tüm dünyaya kafa tutmuş ve üstü örtülü varsayılan pek çok konuyu olanca açıklığı ile dile getirmiştir. Terörizme karşı verilen ortak bir mücadele varsa bunun samimiyet ve süreklilik içerisinde yapılması gerektiğinin, bu mücadeleyi yapıyormuş gibi görünüp destekleyici olmanın tüm dünyaya felaket getireceğinden dem vurmüş, istihbarat bilgileri ve sayısal datalarla tezini savunmuştur. Makalenin içeriğine dair can alıcı noktalar ve haberler için "Terör Kıskaçındaki Dünya ve Terörizmle Uluslararası Mücadeleye Olan Gereksinim" şeklinde arama yapıldığında çok sayıda haber kaynağına ulaşılabilir.

SONUÇ

Tezin bütününde uluslararası ilişkiler teorileri ve çerçevesi dahilinde terörizm ve küreselleşme kavramları ele alınmıştır. Gerek küreselleşme gerek terörizm kavramlarına odaklanılarak bu iki kavram tarihi, türleri ve tanımıyla tariflenmiştir. Bunu yaparken amaç, bağlantıları netleştirirken kavramların ilinti ve etkileşimine açıklık getirmektir. Devamındaki bölümler ise terör grupları, terörle mücadele alanları ve yöntemleri ile uluslararası işbirliği ve hukukun en etkin araçlar olarak kullanılışı ele alınarak terörizmle mücadeleye ayrılmıştır.

Üzerinde durulan nokta, bir yaptırım eylemi olarak terörizm kavramı ve bu kavramın modern dünyadaki önemi üzerinedir. Bu araştırmanın amacı; çok tartışılan terörizm kavramını tartışmak ve analiz etmek, arkasında yatan mantığı açıklamak, sonuçlarının izini sürmek ve küreselleşmenin etkilediği bir olgu olarak addedilebilen modern terörizm şekillerini analiz etmek ve uluslararası hukuk ve işbirliği yardımı ile terörizme karşı bir yol önermek ve sonuç olarak terörizm ve küreselleşme ilişkisine yeni bir perspektif getirebilmektir. Terörizm yok edilemez ancak en aza indirilebilecek bir olgudur ve buradaki amaç terörizmi ve onu minimize etme yollarını tartışmaktır.

Bu araştırmanın temeli olan terörizm kendi gerçeklik kavramında ele alındı. Uluslararası ilişkilere ve teorilerine terörizm tartışmalarıyla bir sınır konularak giriş yapıldı. Uluslararası ilişkiler üzerine teorilerin bazıları düşünceleri tutarlı bir zemine oturtmak için kullanıldı. Realizm ve konstrüktivizm diğer teoriler içinde terörizm ve küreselleşmeyi açıklamada daha büyük öneme sahiptir. Sonsuz güç çakışmalarından dolayı dünyayı bir savaş alanı olarak gören realizm, terörizmi politikaların şu veya bu şekilde bir devamı sayar. Realizm devlet merkezli olduğundan diğer ulusal ve uluslararası kurumları inkar eder. Bunun tersine konstrüktivizm, her sosyal olayın dahil olan aktörler arasındaki ilişkinin bir sonucu olduğunu iddia eder. Her bireye vurgu yaparak insan gücünün çevresindeki dünyayı yapılandıracağına inanır. Terörizmin nedenlerini araştırır ve ona karşı mücadele edebilmek için işbirliğini kullanır. Tezin bütününde terörizmin analizine yardımcı olması için ilave kavramlar ve yaklaşımlar takdim edildi. Bunların arasında ilk müzakere edilenler, küreselleşmenin tarihi, mevcut durumu, nedenleri ve en önemlisi terörizmle ilişkisidir. Araştırmanın temel argümanı olmasından dolayı terörizm ve küreselleşme arasındaki ilişki önemlidir. Sonrasında terörizmin

hukuksal yönü incelenmiştir. Terörizme karşı mücadele de analiz edildiğinden, terör karşıtı uluslararası hukuk konusu ve yaklaşımı da dokümanlarla beraber ele alınmıştır.

Uluslararası işbirliğinin bir aracı olarak uluslararası hukuk, terörle mücadele için çok gereklidir ve küreselleşme konusuyla birlikte bu çalışmanın önemli bir kısmını oluşturmaktadır.

Bu kısımda, girişte gündeme getirilmiş olan ve tez boyunca da geniş bir şekilde açıklanan sorular kısaca cevaplandırılacaktır. Terörsüz bir dünya yaratılması için gerekli öneriler belirtilecektir. Bu öneriler doğrultusunda da küreselleşmenin, terörle mücadele yolunda nasıl faydalı olacağına bir tanımlaması yapılacaktır. Tezin ana tartışması, terörün, küreselleşmenin de katkısıyla daha etkin, daha kolay ve daha tehlikeli bir hale geldiği ve tamamen ortadan kaldırılamayıp ancak uluslararası işbirliği ve hukukun yardımıyla etkilerinin en aza indirgenebileceği yönündedir.

Savaşın aksine, uzlaşma yoluyla terörü sonlandırmak ya da çözmek mümkün değildir. Terörist kişi ya da organizasyonları yasal olarak tanımadan ve iletişime değer kabul etmeden onlarla bir etkileşime geçme şansınız yoktur. Teröristler hırslı ve inatçı kişilerdir. Onları vazgeçmeye ikna edemezsiniz çünkü onlar davalarının haklılığı konusunda tamamen ikna olmuşlardır. Onlar bu güce ve iradeye sahiptir. Ölümüne sebep olsa bile hiçbir şeyden vazgeçmezler. Siz onlarla iletişim kurmazsanız, kendi gücünüzü, politikanızı ve insanlarınızı tehlikeye atmış olursunuz. Diğer yandan, iletişim kurmanız halinde ise onların ileride doğabilecek talepleri, tehditleri, küçük düşürücü hareketleri ve saldırılarından dolayı mağdur olursunuz. Bu asla iki tarafın da kazandığı bir durum olmaz ve kaybeden taraf da büyük çoğunlukla siz olursunuz.

Savaştığınız düşman, ne sizin gibi mantıklıdır, ne de sizin gibi kanuna saygı gösterir. Tedavisi olmayan bir hastalık gibidir. Tedaviyi bulabilmek için belirtileri dikkatlice sezebilmeniz gerekir. Fakat bu hastalık, hasta elinizde olmadığı için asla tedavi edilemez. Göremediğiniz bir şeye karşı savaşırsınız. İnancı uğruna hayatını feda edebilmek düşüncesine, tutkusunu hayatından çok daha önde gören böyle bir figüre karşı savaşabilmek imkansızdır. Bir terörist davası uğruna yaralanabilir, hatta ölebilir bile ama bununla birlikte görülebilir bir şekilde saldırısını gerçekleştirmiş, dünyanın ilgisini çekmiş ve hasara yol açmış olur. Terörizm, belli bir amaca ve hedef kitleye ulaşmak ve güçlü bir etki elde etmek için, korku unsurunun fiziksel

ve psikolojik güçle bir arada kullanılmalıdır.Terörizm önemli bir fenomendir.Beklenmediktir, tarz ve gerçekleştirilme biçimi açısından eşsizdir ve çoğunlukla da engellenemez.Teröristler akıllı ve çoğunlukla deneyimli kişilerdir.İyi bir zeka ve dikkatli bir hesaplama sayesinde, iyi plan yaparlar.Diğerlerini acıtacak zayıf noktaları özenle bulurlar.Seçilen hedef çok büyük olmayabilir ya da ağır bir yıkıma sebebiyet vermeyebilir, ama sonuçta o terörist dikkat çekici bir noktayı seçmiştir.İnsanların karşı karşıya oldukları problemler bunlardır.Ne yazık ki, küreselleşme çağı teröristlere aşırı derecede yardımcı olmuştur.Küreselleşmeye karşı pek çok tavır bulunabilir.Kavramın kendisi ya da aşamaları kabul edilmeyebilir ama yakın zamandaki, özellikle de son yüzyıldaki değişiklikler göz ardı edilemez.Orta bir yol bulmak ve adına küreselleşme dememek için günümüzde yaşanan farklılıkları şöyle sıralayabiliriz: teknolojik gelişim, serbest bilgi akışı, kişiler, gayrimenkul ve paranın serbest dolaşımı, ülkeler, kişiler ve organizasyonlar arasında daha çok etkileşim, geliştirilmiş haberleşme, ulaşım ve seri para işlemleri.Bu görüntü ışığında, teröristlerin yapabilecekleri ve küreselleşmenin sağladığı kazançlar da göz önünde bulundurulduğunda, terörle mücadele oldukça zordur.

Terör ve küreselleşme arasında birebir bir ilişki bulunmaktadır.Günümüzün terör hareketlerinin çoğu küreselleşme eğilimine bir tepkidir.Gelişmiş ülkelerdeki kültür, liberalizm, üretim ve demokrasinin artılarının yayılması, az gelişmiş ülkelerde sıkıntı yaratmıştır.Bu bilgi akışı iki tarafı da etkilemiş; gelişmiş ülkelerin etki alanlarının genişlemesini sağlarken, varlıklı kişilerin nasıl bir yaşam sürdüğünü görmek az gelişmiş ülkelerde tatminsizlik ve nefret duygularının oluşmasına yol açmıştır.Küreselleşme terörizmi tetiklediği gibi ona karşı savaşı da daha zor kılmıştır.Terörle mücadelede en önemli silah, uluslararası işbirliği ve hukuktur. Ancak bunları yerine getirebilmek için gerekli olan daha adil, varlıklı ve şeffaf bir dünyadır.

11 Eylül'den sonra hayatın birçok alanında pek çok değişiklikler olması bekleniyordu.Akademisyenler ve yazarlar, tanık olunan bu manzara sonucunda dünyanın nihayet terörizme karşı birleşip ona göre hareket edeceğini öngörmüşlerdi.Ancak saldırının üzerinden artık yedi yıl geçti. 11 Eylül'den sonra hiçbir şeyin eskisi gibi olmayacağı söylemi giderek daha az kullanılır oldu.Acı ve keder azaldıktan sonra, insanlar olayı kabullendiler ve hayat her zamanki haline geri döndü.Kaos ortamı ve yarattığı şoktan kurtulduktan sonra, herkes için o gün ABD'de neler olduğu değil, günlük olaylar önem kazanmaya başladı.

Tehlike de işte tam burada yatıyor.Kişiler, hükümetler ve organizasyonlar bu tür hareketlere

alışır ve terörü göz ardı etmeye devam ederlerse, terörizm ancak daha da güçlenir ve daha pahalıya mal olmaya başlar. Bu farkındalık daima canlı tutulmalı ve yaşananların nelere mal olduğu herkese hatırlatılmalıdır. Terörle uygun bir şekilde mücadele edilebilmesi için yapılması gereken budur. 11 Eylül'ün önemi, olayın büyüklüğü, hedefi ve canlı yayınlar sayesinde bu terörün tüm dünyaca paylaşılmış olmasıdır. Bu olay dünya düzeninin bilincini tamamen sarsmış ve bir nefret dalgasının oluşmasıyla sonuçlanmıştır. 11 Eylül'den geriye kalan ise terörizm tehdidiyle başa çıkmak ve onu kontrol altına almak uğruna insan hakları ve özgürlüğünün kısıtlanmasıdır. Oysa şüphecilik, izolasyon ve kısıtlamalar terörü aza indirmek yerine daha da ivme kazandıracaktır. Toplumunu bilinçlendirmek, eğitmek, haberdar ve farkında kılmak, tedbirler almak, istihbarat ağlarını genişletmek, bu ağlara terörist sızmalarını engellemek ve buna rağmen oluşan terör olaylarında yer alan teröristlere caydırıcı cezaları uygulamak ve belki de en önemlisi bunu dünya çapında uygulanabilir hukuki kurallara çerçevesinde, eşzamanlı şekilde uygulamak yarar sağlayabilecektir. Kişi, ulus ve kurumların bireysel karar ve uygulamalarının daha büyük kaoslara neden olabileceği açıktır. Bu yüzden öneriler ortaya atılmalı, tartışılmalı ancak ortak kararlar alıp uygulamalıdır. Terörün tırmandığı dönemlerde üst üste toplantılar, zirveler yapıp daha sonra konunun önemini unutup, uygulama safhalarında, sürecinde ve işbirliğinde yetersiz kalmak ya da yeni kararlar, yeni yöntemler, yeni uygulamalar için geç kalmak başarı ihtimalini ya da yüzdesini negatif etkileyecektir. Terörizm ise kısa süreli antibiyotik kullanımı sonucu direnç geliştiren ve yeniden nükseden bir hastalık gibi yayılmaya devam edecektir.

Küreselleşmenin günlük hayata olan olumlu etkileri, terörün yarattığı kayıplar ve problemlerin azalmasına sebep olabilir. Birçok insan kendisini uluslararası düzendeki bu eşitsizlik karşısında tehdit altında hissetmektedir. Egemenliği sağlamanın tek yolu silahlanma olarak görülmemelidir. Uluslararası düzeyde ekonomi, politika şeffaf ve güvenilir olmalıdır. Aksi halde, yeni bir dünya düzensizliği oluşacaktır. Gücün hukuk ve adaletten ayrılması yanlıştır. Yoksulluk ve zayıflık çözülmedikçe, istikrarın sağlanması mümkün değildir. Görünen odur ki, şu an geçerli olan, "göze-göz, dişe-diş" anlayışıdır. Sebepler sorgulanmamaktadır. Böylelikle yaratıcının yok edilmesi seçilmektedir. Terörizme karşı verilen savaş kazanılabilir ve terörü belli bir noktaya kadar engellemek mümkün olabilir. Ancak yaşam tarzlarından, hükmedildikleri şekilden ya da maruz kaldıkları tavırdan tatmin bulamayan kişi ya da gruplar her zaman olacaktır. Modern dünyada ayrımcılık ve eşitsizlik de vardır. Dolayısıyla terörü toptan engellemek mümkün olmayacaktır. Amaç, terörle mücadelede kullanılacak doğru araçları bulmak ve terörün sebep olabileceği problemler ve

kayıpları en aza indirmektir.Terörle mücadele için uluslararası düzeyde adımlar atılmıştır.Ama bunlar sadece başlangıç olmuştur.Sistemin terörizme karşı işleyebilmesi için farkındalığın sürekli canlı tutulması gerekmektedir.İlk anda oluşan hırs ve endişe duyguları hızını kaybetse de, toplantıların, çözümlerin düzenlenmesinin ve işbirliği çalışmalarının devam etmesi sağlanmalıdır.Uluslararası hukuk terörle mücadelede yardımcı olabilir ama dünyanın yeni bir hukuk reformuna ihtiyacı vardır.Terörizmin, olmuş ve olası hareketlerini de içeren bir tanımının yapılması ve teröristleri cezalandıracak gerekli kuruluşların oluşturulmasıyla buna başlanmalıdır.Terörizmin ve sonuçlarının tam olarak anlaşılmasıyla terörle mücadelede doğru yönde hareket edebilmek mümkün olacaktır.

Terörle mücadelenin olmazsa olmaz koşulunun, küresel düzeyde kurulacak bir işbirliği mekanizmasından geçtiği, bu iş birliğinin temelini ise her türlü terör örgütünün hiçbir ayrıma tabi tutulmaksızın, ortak hedef olarak değerlendirilmesi ve tanınmasıyla mümkün olabileceği kabullenilmekle kalmayıp ,tüm dünya devletlerince benimsenip kavranması gereken bir gerçektir.

“Senin teröristin-benim teröristim” yaklaşımları yerine, herkesin, değerlerine, yaşamına ve istikrarına karşı olan tek bir terörist türünün olduğunun kabul etmek zorunluluğunun bulunduğu, ortak bir terör anlayışı ortaya konulmadıkça ortak çözümün de bulunamayacağı artık fark edilmelidir.Sadece kendine yönelik terörizmi yenmeye çalışan hiçbir ulus ya da kültürün kesin bir başarısının söz konusu olamayacağı barizdir.

Terör örgütlerinin, legal yada illegal faaliyetlerini, güvenliğin yetersiz olduğu ülkelerden çok, denetimin güçlü olduğu ‘gelişmiş ülkelerde’ gerçekleşiyor olmasının, terörle mücadele yolunda ortak tavır ve iradenin henüz gelişmemiş olmasına örnek teşkil ettiği açıktır.

Terörün yüzyılın en büyük hastalığı olduğunu, terörün etnik ve dine dayalı çatışmalar ile ekonomik çöküntüleri kullandığını kabul etmek gerekir. Terör örgütleri büyük inanç gruplarını veya etnik grupları temsil ettiklerini iddia ederek, faaliyetlerini cihat, İslam, halkların bağımsızlığı, azınlık hakları, demokratik hak ve hürriyetler gibi kavramlarla özdeşleştirerek haklı bir davanın peşinde oldukları ve hareketlerinin geniş kitlelerce desteklendiği görüşünü kabul ettirmeye, terör eylemlerini meşru göstermeye çalışmaktadırlar. Bu tuzağa düşülmemesi önem arz etmektedir. “İslami Terör” ya da “Kürt Milliyetçiliği” gibi nitelermelerle terörü haklı gösterme ve yandaş toplama çalışmaları ne yazık ki devam

etmektedir. Bu tür nitelermeler, psikolojik olarak, iten ite terörizmi besleyici ve tetikleyici bir etkiye yol açmaktadır ve terörizmle mücadele ettiklerini söyleyenler, bu psikolojik olguyu görmezden gelmemelidirler. Kendisini boşlukta, itilmiş, yalnız hissedener için, etnik ve dinsel kimlik, hem bunların içerindeki psikolojik boşluğu doldurmalarını (aidiyet belirsizliğini gidermelerini) sağlar, hem de onların dehşet doğrucu terör eylemleri ile adeta toplumdan intikam almalarına ve kendilerini önemli ve güçlü hissetmelerine hizmet eder. Yani etnik ve dinsel nitelermeler, söz konusu kişilerin terör örgütleri tarafından kolayca angaje edilmelerine neden olmaktadır. Bu nedenle, bu tür nitelermelerden kaçınmak gerekir. Terörizm üzerinden ulus inşa edilebilir mi? Böyle bir bakış açısı, terörizmi tetikleyip beslemez mi? Ufalanmaya hizmet etmez mi? Ufalanma, yani etnik ve dinsel temelli ulus inşası, hangi ülkelerin işine gelir? Terörizmle mücadele edenlerin, aynı zamanda terörizmi ulus inşasının bir aracı olarak takdim etmeleri, ne kadar doğru olur ve bu, onların gerçekte terörizmle mücadele etmedikleri, terörizmden yararlandıkları anlamına gelmez mi?

Terörün ekonomik ve sosyal boyutlarının da unutulmaması gerekmektedir. İşsizlik, yoksulluk, eğitimsizlik, ümitsizlik ve çaresizliğin önemi büyüktür. Bu faktörler terör örgütleri tarafından bir 'istihdam alanı' olarak eleman kazanımı yönünde kullanılmaktadır. Yoksulluk ve çaresizlik içinde kıvranan ve bundan müreffeh toplumları sorumlu tutan geniş kitlelerin ıstırabı devam ettikçe terörizmin kaynaklarının kurutulamayacağına altını çizmek gerekir. Bir kısır döngü şeklinde, terörün yeniden tırmanmasının, yatırımların aksamasına, yoksulluğun, işsizliğin, ahlaki çöküntünün artmasına ve dolayısıyla da kaos ortamının oluşmasına neden olacağı da kesindir. Dünya üzerinde çözümlenmesi gereken onlarca sorun varken kaos ve kaosu yaratacağı yeni çözümsüzlükler dünyanın kaçınması gereken en önemli felakettir. Ekonomik önlemlerin gerçek bir çözüm olabilmesi için, öncelikle büyük devletlerin iyi niyetlerini eylemli olarak ortaya koymalarına ihtiyaç vardır. Eğer kişi başına düşen milli geliri yılda 35.000 dolar olan bir ülke, kişi başına düşen milli geliri yılda sadece 1.200 dolar olan az gelişmiş bir ülkenin ekonomisine göz dikmişse; kişi başına düşen milli gelirin 35.500'e çıkmasının bedelinin diğer ülkede kişi başına düşen milli gelirin 700 dolara inmesi olduğunu umursamıyorsa, terörizmle mücadelede ekonomik önlemlerin fazla bir değeri olmayacaktır. Kişi başına düşen milli geliri 35.000 dolar olan ülke, bu rakamın 34.000 inmesine ve aradaki farkın, diğer ülkede kişi başına düşen milli gelirin 1.200 dolardan 2.200 dolara çıkarılmasında kullanılmasına rıza göstermedikçe, ekonomik önlemlerin terörizmle mücadelede bir çözüm olacağını düşünmek gerçekçi gelmemektedir.

Terörizmle mücadeleyi etkin olarak yürütebilmek için öncelikle terör örgütlerinin mali kaynaklarını nasıl sağladığını ve uluslararası organize suç örgütleriyle olan ilişkilerini incelemek gereklidir.Maddi kaynakları kesilmedikçe ,varlıklarını yok etmek mümkün görünmemektedir.Her konuda olduğu gibi bu konuda da işbirliği,istihbarat paylaşımı,ortak operasyonlar düzenlenişi ve bunların samimiyetle sürekliliği esastır. Terör örgütlerinin birçoğuna sağlanan dış destekler olduğu da muhakkak ve acı bir gerçektir.Örgütlerin ağırlıklı olarak Avrupa ülkelerinde olmak üzere, farklı isimlerde 400'ün üzerinde suç örgütü haline dönüşmüş sivil toplum örgütü vasıtasıyla silahlı yapısına siyasi, mali ve lojistik bakımdan destek sağlandığı bilinmektedir.

Terör tehdidinin büyüklüğü konusunda genelde devletler arasında ortak bir anlayışın bulunduğu, ancak asıl anlaşmazlığın, hangi şiddet ve tehdit kullanımının terör kapsamında değerlendirilip değerlendirilmemesinde yattığı ve baş etme yöntemleri konusunda kararsızlıklar yaşandığı,süreçlerin gereğinden kısa ya da uzun sürelerde yaşandığı,ve hatta zaman zaman ulusal çıkarların terörizmle mücadele amacının ötesine geçtiği gözlenmektedir.

Küresel ısınma ve nüfus artışıyla beraber dünya üzerinde yepyeni ve çok tehlikeli terör nedenleri oluşmaktadır.Bunların farkında olmak ve bu sorunların çözülmesi için uygulaması mümkün,köklü ve işe yarar çözümler üretip uygulamak,tüm bunları küresel bir çerçevede ele almak,bu sebeplerden dolayı oluşabilecek terör olaylarının ardından çözüm üretmeye çalışmaktan daha işe yarar ve akılcı olacaktır.Bu konuda hazırlanmış bir slayt gösterisi,görselliğin etkisi ile gerçekliği fark etmemizde büyük yarar sağlayacaktır. (<http://www.nato.int/docu/review/2007/issue4/turkish/photo.html>)

Terör yok edilmesi mümkün görünmeyen bir hastalık virüsü ve dünya devletleri de bu hastalıktan etkilenip zarar gören bir beden olarak düşünölmelidir.Virüsün yayılma hızını düşürmek,yol açabileceği hasarlar konusunda önlemler almak,çeşitli yöntemlerle bağışıklık sistemini güçlendirmek,bedenin her organının uyum ,koordinasyon ve işbirliği içinde mücadele etmesine olanak tanımak,yeni ilaç ve aşilar geliştirmek için çalışmalara aralıksız devam etmek,yılgınlık ya da kabullenmişlik içine girmeden sağlıklı ve uzun yaşam umudu taşıyarak savaşa devam etmek gereklidir. Önlemler akılcı,erken ve ivedi; tedaviler etkin ve uzun süreli;rehabilitasyon çalışmaları geniş kapsamlı olmalıdır. Zira en basit bir kesik ya da çürük diş dahi genel huzuru kaçırmak,mutluluğu bozmak ve çözüm getirilmezse,tedavi edilmezse daha büyük sağlık sorunlarına yol açmak için yeterli sebeptir.

KAYNAKÇA

- Ak, Aynur. 1995. *Uluslararası Terörizm* (International Terrorism). Ankara
- Alexander, Yonah. 1992. *International Terrorism: Political and Legal Documents*. Boston. M. Nijhoff Dordrecht.
- Alkan, Necati. 2002. *Gençlik ve Terörizm*. Ankara. Temüh Yayınları.
- Altuğ, Yılmaz. 1989. *Terörizm: Dünü, Bugünü, Yarını* (Terrorism: Yesterday, Today, Tomorrow). Ankara. T.C. İçişleri Bakanlığı
- Aydın, Mehmet S. 2002. “*Siyasi Ekonomik ve Kültürel Boyutlarıyla Kürselleşme*”. İstanbul: Ufuk Yayınları
- Ayoob, Mohammed. 15-16 June 2002. Seminar on *Globalization, State and Security*
- Bamyeh, Mohammed A. 2000. *The Ends of Globalization*. Minneapolis. University of Minnesota Press.
- Beliaev, I. V. 1991. *Common Ground on Terrorism: Soviet-American Cooperation Against the Politics of Terrorism*. New York. W.W. Norton.
- Blakesley, Christopher L. 1992. *Terrorism, Drugs, International Law, and The Protection of Human Liberty*. Transnational Publishers.
- Booth, Kenneth. 15-16 June 2002. *Seminar on Globalization, State and Security*.
- Carr, E. H. 1946. *The Twenty Years' Crisis, 1919-1939: An Introduction to the Study of International Relations*. London. Macmillan.
- Chomsky, Noam. 2002. *11 Eylül* (September 11th). İstanbul. Om
- Civelek, Mehmet Ali. 2001. *Küreselleşme ve Terör* (Globalization and Terror). Ankara: Ütopya Yayınları
- Clark, Ian. 1999. *Globalization and International Relations Theory*. Oxford. Oxford University Press.
- Combs, Cindy. 1997. *Terrorism in The Twenty-First Century*. New Jersey. Prentice Hall.
- Crenshaw, Martha. 1995. *Terrorism in Context*. Pennsylvania, USA. The Pennsylvania State University Press.
- Damrosch, Lori F. 1991. *Law and Force in The New International Order*. Boulder. Westview Pres.
- Dougherty, James E. and Pfaltzgraff, Robert L. 1990. *Contending Theories of International Relations*. New York. HarperCollins Publishers.
- Doyle, Michael W. 1997. *New Thinking in International Relations Theory*. Colorado. Westview Press Boulder.

- Erdoğan, Tamer. 2001. *11 Eylül: Bir Saldırının Yankıları* (September 11th: The Echoes of An Attack). Istanbul. YKY.
- Eşkinat, Rana. Haziran 1998 “*Küreselleşme ve Türkiye Ekonomisine Etkisi*”, T.C. Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Euroforum Study Guide. 2002.
- Ferguson, Niall. 20 September 2001. “The War on Terror is Not New,” *Foreign Affairs*.
- Freedman, Lawrence et al. 1998. *Terrorism and International Order*. London. Routledge.
- Friedman, Thomas. 2001. “The Big Terrible,” *Foreign Affairs*.
- Guelke, Adrian. 1995. *The Age of Terrorism and The International Political System*. New York. Tauris Publishers.
- Gündüz, Mustafa. 1996. *Basın ve Terör*. İzmir. Saray Kitabevi
- Gürses, Mahmut. “*Küresel Ekonomi: Şirket Yapısındaki Değişiklikler, Dış Ticarete Şirketlerin Yönlendirici İşlevleri ve Küreselleşme Sonrasında Gelir Dağılımı Üzerine*”, *Maliye Yazıları Dergisi*, No: 128, Mayıs-Ağustos 1998, s. 55-67.
- Gutteridge, William. 1986. *The New Terrorism*. London. Mansell Publishing Ltd.
- Higgins, Rosalyn. 1997. *Terrorism and International Law*. London. Routledge
- Hoffman, Bruce. 1998. *Inside Terrorism*. London. Victor Gollancz
- Hoffman, Stanley. Jul August 2002. *Clash of Globalizations*. *Foreign Affairs*.
- Holliday, Ian. 2002. “When is a Cause Just?” *Review of International Studies*. (28)
- Howard, Michael. January/February 2002. *What’s In a Name? How to Fight Terrorism*.
- Hanle, Donald. 1989. *Terrorism the Newest Face of Warfare*. Washington. Pergamon-Brassey’s International Defense Publishers.
- Heymann, Philip B. Winter 2001. “Dealing With Terrorism, An Overview,” *International Security* 26 (3).
- Holsti, K. J. 1985. *The Dividing Principle: Hegemony and Diversity in International Relations Theory*. Boston. Allen & Unwin.
- Holsti, K.J. 1991. *Change in The International System: Essays on The Theory and Practice*. Aldershot. E. Elgar Pub.
- Huntington, Samuel P. 1973. “Transnational Organizations in World Politics,” *World Politics* 25 (3).
- Ifantis, Kostas. 2002. “Understanding International Politics After the September 11 Terrorist Attacks: A Note on the New Security Paradigm,” *Perceptions*.
- İlhan, Suat. 1998. *Terör Neden Türkiye* (Terror Why Turkey). Ankara NU-DO Yayıncılık.
- Jervis, Robert. 2002. “An Interim Assessment of September 11: What Has Changed and What

- Has Not?" *Political Science Quarterly* 117 (1).
- Kalb, Don et al. 2000. *The Ends of Globalization. Bringing Society Back In*. USA. Rowman & Littlefield Publishers Inc.
- Kaldor, Mary. 1999. *New & Old Wars. Organized Violence in a Global Era*. UK. Polity Press.
- Kegley, Charles W. 1990. *International Terrorism: Characteristics, Causes, Controls*. New York. St. Martin's.
- Keohane, Robert O. and Nye, Joseph S. 1989. *Power and Interdependence: World Politics in Transition*. New York. HarperCollins Publishers.
- Keohane, Robert O. and Nye, Joseph S. 1998. "Power and Interdependence in the Information Age," *Foreign Affairs*. 77 (5).
- Keyman, E. Fuat. 1997. *Globalization, State, Identity/Difference : Toward a Critical Social Theory of International Relations* . New Jersey. Humanities Press.
- Kibaroglu, Mustafa. 2001. "11 Eylül Sonrasında Strateji, Tehdit ve Caydırıcılık," (Strategy, Threat and Deterrence After September 11th) *Foreign Policy*.
- Kongar, Emre.2001. *Küresel Terör ve Türkiye. Küreselleşme, Huntington, 11 Eylül*. Global terror and Turkey. Globalization, Huntington, September 11th) Istanbul. Remzi Kitabevi.
- Kongar, Emre. , Mayıs 2001" , "Küreselleşme ve Yeni Dünya Düzeni, T.C. Dışişleri Bakanlığı, Uluslararası Ekonomik Sorunlar Dergisi, sayı:2 s. 40.
- LaFeber, Walter. 2002. "The Post September 11 Debate Over Empire, Globalization and Fragmentation," *Political Science Quarterly* 117 (1).
- Laqueur, Walter. 1977. *Terrorism*. London. Weidenfeld & Nicolson.
- Leacock, Charles Clifton. 2001. "Internationalization of Crime," *International Law and Politics* (34).
- Mittelman, James H. 1996. *Globalization: Critical Reflections*. Colorado. Lynne Rienner Publishers.
- Mittelman, James H. 2002. „Globalization: An Ascendant Paradigm," *International Studies Perspectives* (3).
- Morgenthau, Hans. 1985. *Politics Among Nations*. New York. Alfred Knopf.
- Moxon-Browne, Edward. 1994. *European Terrorism*. New York. G. K. Hall & Co.
- Nash, Kate. 2000. *Contemporary Political Sociology. Globalization, Politics and Power*. Blackwell Publishers.
- Netanyahu, Binyamin. 1995. *Fighting Terrorism : How Democracies can Defeat Domestic and International Terrorists*. New York. Farrar Straus Giroux.

- Onuf, Michael. *Constructivism: A User's Manual*.
- Osiander, Andreas. 1998. "Rereading Early Twentieth Century IR Theory: Idealism Revisited," *International Studies Quarterly* (42).
- Örgün, Faruk. 2001. *Küresel Terör (Global Terror)*. Istanbul. Okumuş Adam.
- Paul, T. V. 1999. *International Order and the Future of World Politics*. Cambridge. Cambridge University Press.
- Petras, James and Veltmeyer, Henry. 2001. *Globalization Unmasked*. Fernwood Publishing Ltd.
- Posen, Barry. Winter 2001. "The Struggle Against Terrorism," *International Security* 6 (3).
- Reich, Walter. 1990. *Origins of Terrorism: Psychologies, Ideologies, Theologies, States of Mind*. Cambridge. Cambridge University Press.
- Risse-Kappen, Thomas. 1995. *Bringing Transnational Relations Back in : Non-state Actors, Domestic Structures and International Institutions*. Cambridge. Cambridge University Press.
- Roberts, Adam. Spring 2002. "Counter-terrorism, Armed Force and Laws of War," *Survival* (44).
- Rosenau, James N. 1995. *Thinking Theory Thoroughly : Coherent Approaches to an Incoherent World*. Colorado. Westview Press.
- Roy, Arundhati. 29 September 2001. *The Algebra of Infinite Justice*. The Guardian.
- Ruggie, John Gerard. 1993 *Multilateralism Matters : The Theory and Praxis of An Institutional Form*. New York. Columbia University Press.
- Safire, William. September 2001. *Bush's Mideast Charade*. New York Times.
- Scholte, Jan Aart. 2000. *Globalization: A Critical Introduction*. New York. St.Martin's Pres.
- Schmidt, Brian C. 1998. *Lessons From the Past*. Massachusettes. Blackwell Publishers.
- Seghal, B.P.Singh. 1996 *Global Terrorism: Socio-politico and Legal Dimensions*. New Delhi. Deep and Deep Pub.
- Seyrek, Nihat. 2002. *Terörizm ve Uluslararası Yönü (Terrorism and its International Aspect)*. Ankara
- Shafritz, Jay M. 1991. *Almanac of Modern Terrorism*. New York . Facts on File.
- Sirmen, Ali. 14 September 2001. Cumhuriyet.
- Slater, Robert O. 1988. *Current Perspectives on International Terrorism*. London. Macmillan Pr.
- The Turkish Yearbook of International Relations 1980-1981. 1986. Ankara. A. Ü. Siyasal Bilgiler Fakültesi ve Basın-Yayın Yüksekokulu Basımevi.
- Tuğtan, Mehmet Ali. 2001. "Terörün Evrimi ve Devletler Sistemi," *Foreign Policy*.

Tacar, Pulat Y. 1999. *Terör ve Demokrasi* (Terror and Democracy). Ankara. Bilgi Yayınevi.

Waltz, Kenneth. Fall 1993. "The Emerging Structure of International Politics," *International Security* 18 (2).

Warner, Daniel . 21 September 2001. *For the West, a War on Terrorism Makes No Sense*. International Herald Tribune.

Wedgewood, Ruth. "The Law's Response to September 11," *Roundtable*.

Weinberg, Leonard and Davis, Paul. 1989. *Introduction to Political Terrorism*. McGraw-Hill Publishing Company.

Williams, Howard. 1996. *Uluslararası İlişkiler ve Siyaset Teorisi Üzerine bir Derleme* (An Essay on International Relations and Political Theory). Ankara. Siyasal Kitabevi.

Williams, Howard. 1992. *International Relations in Political Theory*. Open University Press. Milton Keynes.

Williams, Paul. 2002. *Discussions on International Terrorism in the Globalized Age*.

Yeldan.Erinç 2001 "Dynamics of Macroeconomic Adjustment in A Globalized Developing Economy: Growth, Accumulation and Distribution., Canadian Journal of Development Studies. XXII

Yeldan.Erinç 2001. "Küreselleşme Sürecinde Türkiye Ekonomisi". s 202.İletişim Yayınları

Yost.S.Davis. "NATO'nun Uluslararası Örgütlerle Olan İşbirliğinin Güçlendirilmesi".Nato Dergisi Sonbahar 2007(<http://www.nato.int/docu/review/2007/issue3/turkish/analysis2.html>)

Zimbardo, Philip. 2001. "Faceless Terrorism as Creative Evil or Opposing Terrorism by Understanding the Human Capacity for Evil,"
<http://www.cyberpsych.org/colectivopsicologia/terror/faceless.htm>

INTERNET KAYNAKLARI

<http://www.encarta.com>

<http://www.ict.org.il>

<http://www.state.gov/www/global/terrorism>

<http://www.terrorism.com/index.shtml>

<http://www.un.org/terrorism>

<http://www.un.org/News/Press/docs/2001/sc7158.doc.htm>

http://www.undcp.org/terrorism_definitions.html

<http://www.usis.usemb.se/terror/index.html>

<http://www.terorlemucadele.com/default.asp>

ÖZGEÇMİŞ

Murat GÜREL

Halaskargazi Caddesi No:315/6 Şişli-İstanbul
533-260 61 89 (GSM) / e-mail: mmuratgurel@yahoo.com

Eğitim

T.C.Kadir Has Üniversitesi, İstanbul
2005-

Uluslararası İlişkiler ve Küreselleşme

Marmara Üniversitesi, İstanbul 1995-2000

İletişim fakültesi

Halkla İlişkiler ve Reklamcılık Anabilim Dalı , 4 yıllık eğitim

Maçka Anadolu Teknik Gazetecilik Lisesi, İstanbul 1991-1995

İş Tecrübesi

Pera Dan.İnşaat LTD.Şti. İstanbul, Türkiye 2006-

Gayrimenkul yapımı

Şirket ortağı

Globalart İletişim Reklam Pazarlama LTD.Şti. İstanbul, Türkiye 2000-

2006 Ulusal ve Uluslararası bir çok firmaya reklam ajansı olarak hizmet

Şirket ortağı

Anadolu Ajansı İstanbul, Turkey 1994

Staj

Bilgisayar

MS-Office uygulamaları (Word, Excel, PowerPoint).

Kişisel Bilgiler

Doğum yeri: İstanbul **Yabancı Dil:** İngilizce (İyi derecede),

Doğum tarihi: 08-07-1977

İlgi alanları ve aktiviteler

Yüzmek ve seyahat etmek. Tarih ve politika